

รายงานผลการดำเนินงาน พัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท 2567

พช. - CODI

สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต
ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

พอช. - CODI

สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ที่ปรึกษา

สมสุข บุญยะปัญญา , ทิพย์รัตน์ นพดลารมย์ , กฤษดา สมประสงค์ , เฉลิมศรี ระดากุล , สยาม นนท์คำจันทร์

เรียบเรียง

สุธิดา บัวสุขเกษม , เรวดี อุลิต

กองบรรณาธิการ

ธาราซานต์ ทองฟัก , ศิริมา ชื้อหา , กุณทิ สว่างวงศ์ธรรม , ธิติรัตน์ สวัสดิ์ , ณัฐวสา ใจชื่น ,
วิภารัตน์ แซ่ลี่ , อัมพร ประไพรินทร์ , วิมลณัฐ ใจเที่ยง ,
ศิริพร ฉุนตู , พรสุดา อินมูลตึง , สุธิมา สุวรรณวิจิตร , วรณิกา เชื้อราษฎร์

จัดทำโดย

สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
(Community Organizations Development Institute : CODI)
912 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์ : 0-2378-8300 ต่อ 8857
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@codi.or.th
E-mail : codi@codi.or.th
Web site : www.codi.or.th
Facebook : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน-CODI

คำนำ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มีแนวทางสนับสนุนการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ที่มุ่งให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนาโดยเชื่อมโยงกลไกท้องถิ่นและภาคีพัฒนาในการทำงานร่วมกัน เน้นการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยที่ครอบคลุมทั้งตำบล/เมือง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายของชุมชนเพื่อให้เกิดการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้การพัฒนาที่อยู่อาศัยนำไปสู่การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ เชื่อมโยงกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ

ปัจจุบันการขับเคลื่อนงานดังกล่าวอยู่ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสร้างโอกาสด้านที่อยู่อาศัย พร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้มาตรฐาน มีสภาพแวดล้อมที่ดี สร้างโอกาสในการเข้าถึงระบบการเงินและสินเชื่อเพื่อการอยู่อาศัย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกระดับ เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ **“คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัย ถ้วนหน้าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579”**

ในการนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทบรรลุเป้าหมายตามแผนแม่บทดังกล่าว ในปี 2567 สถาบัน ได้มีการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท การขับเคลื่อนงานเชิงนโยบาย การพัฒนานวัตกรรมในการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่อยู่อาศัย รวมถึงงานวิชาการ องค์ความรู้ และการสื่อสารสาธารณะ ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท สำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมราง สำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง และเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนงานด้านที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท ตลอดจนภาคีความร่วมมือ ซึ่งผลจากการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา สามารถดำเนินได้บรรลุเป้าหมายเป็นผลสำเร็จในหลายๆ มิติ ที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง และจัดการตนเอง

รายงานฉบับนี้เป็นการรวบรวมผลการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ภายใต้การดำเนินงานของอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน เครือข่ายขบวนองค์กรชุมชน ภาคี และสำนักงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดช่วงปีงบประมาณ 2567 ที่ผ่านมา ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับทราบความคืบหน้าการดำเนินงาน และนำไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานต่อไป

สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท
ตุลาคม 2567

สารบัญ

ส่วนที่ 1	วิสัยทัศน์และพันธกิจสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)	9
ส่วนที่ 2	การพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท	11
	1. โครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท	
	2. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท	
ส่วนที่ 3	รายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท	21
	1. โครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท	
	2. โครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง	
	3. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง	
	4. โครงการบ้านพอเพียง	
	5. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท	
	6. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว กรณีไฟไหม้ ไล่อ้อ (ภัยพิบัติ)	
	7. โครงการพัฒนา พื้นฟู และเชื่อมโยงเครือข่ายบ้านมั่นคงในระดับจังหวัด/เมือง/ตำบล	
	8. โครงการสนับสนุนฟื้นฟูพื้นที่ภัยพิบัติ	
ส่วนที่ 4	นวัตกรรมงานพัฒนาที่อยู่อาศัย	41
	1. โปรแกรม โคครีเอท ไทยแลนด์ (Co-Create Thailand)	
	2. การศึกษาการพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return On Investment: SROI) กรณีศึกษา โครงการบ้านมั่นคง จังหวัดขอนแก่น	
	3. โครงการภายใต้คณะทำงานพัฒนาคนรุ่นใหม่	
	4. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนย่านบ่อนไก่บนที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์	
	5. การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก	
	6. โครงการบ้านเช่าสวัสดิการราคาถูก	
	7. โครงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการพัฒนาคนโดยใช้ศูนย์เด็กเล็กเป็นฐาน	
	8. โครงการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการระบบสุขภาพองค์รวม	
	9. โครงการสวัสดิการเพื่อความมั่นคงของชุมชนในเรื่องที่อยู่อาศัย (กองทุนรักษาดินรักษากัน)	
ส่วนที่ 5	การขับเคลื่อนงานเชิงนโยบาย	53
	1. การทบทวนแผนปฏิบัติการด้านที่อยู่อาศัย ปี พ.ศ. 2567 - 2580 (ฉบับร่าง)	
	2. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือในพื้นที่ คทช.	
	3. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือ ส.ป.ก. และ 16 หน่วยงาน	
	4. การทำงานร่วมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	

5. การทำงานร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
6. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือกับกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
7. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย

ส่วนที่ 6 งานวิชาการ องค์ความรู้ และการสื่อสารสาธารณะ 57

1. การประชุมสัมมนาระหว่างประเทศการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ชุมชนเป็นหลัก (Collective Housing)
2. โครงการขับเคลื่อนนโยบายวันที่อยู่อาศัยโลก ปี 2567
3. โครงการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานสถาบันฯ และขบวนองค์กรชุมชน ปี 2568

ส่วนที่ 7 ภาคผนวก 59

1. ปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องจากการบริหารโครงการ
2. กิจกรรมสำคัญในปี 2567
3. รูปธรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

เกริ่นนำ

“บ้านมั่นคง” โครงการที่มากกว่าคำว่าบ้าน มีจุดผสมผสานในการขับเคลื่อนงานพัฒนา 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) การพัฒนาที่อยู่อาศัยของคนจน ที่ทำให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงสิทธิและอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีความมั่นคง โดยการออกแบบร่วม คิดร่วม และทำร่วมกัน (2) การสร้างชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาชุมชนทุกด้าน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง/ท้องถิ่น/จังหวัด (3) การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ สิทธิ ความไม่เป็นธรรม และความเท่าเทียม การพัฒนาที่อยู่อาศัย **“บ้านมั่นคง”** ต่างจากกิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นการสร้างความมั่นคงให้ครอบครัว และเป็นถิ่นฐานของมนุษย์ มีระบบการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจ เกี่ยวข้องกับระบบอื่น ทั้งสาธาณูปโภค สาธารณูปการ การก่อสร้าง และยังเกิดการเชื่อมโยงกับหลายภาคส่วน จนนำไปสู่การเปลี่ยนสถานะของคนจนทั้งระบบ

ตลอดเวลากว่า 21 ปี ที่มีโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยภายใต้โครงการบ้านมั่นคง ปัจจุบันนับเป็นการขับเคลื่อนในช่วงที่ 3 ของการพัฒนาที่อยู่อาศัย ที่มีขบวนการองค์กรชุมชนร่วมกับภาคี ทั้งระดับท้องถิ่นและจังหวัด ขบวนการองค์กรชุมชนทั้งภาคเมืองและชนบทเป็นผู้ดำเนินงานหลัก ปรับเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถูกวางแผนให้เป็นการวางแผนการพัฒนาด้วยตัวเอง เปลี่ยนจากการทำรายโครงการเป็นการทำงานที่เป็นขบวนการทั้งเมือง/ตำบล มีการเชื่อมโยงขยายผลการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยกับคนจนในเมือง/จังหวัด เกิดการเปลี่ยนคุณภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วม

“เรามีเพื่อนร่วมขบวนการ มีหน่วยงานภาคีหลากหลาย ที่เป็นส่วนร่วมในกลไกการพัฒนาบ้านมั่นคงในท้องถิ่น มีกลไกระดับจังหวัดมาขับเคลื่อนงานร่วมในจังหวัด ที่เราเรียกว่า “คณะทำงานเครือข่ายบ้านมั่นคงจังหวัด” (เครือข่ายบ้านมั่นคงเมือง-ชนบท) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรชุมชนและประชาสังคม มีการรวบรวมข้อมูล จัดทำแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัย สร้างความร่วมมือ เชื่อมประสานเครือข่าย และหน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น มีกระบวนการติดตาม สื่อสารประชาสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับกลุ่มจังหวัด ภาค ส่วนกลาง และมีแผนมีกระบวนการ มีการทำงานร่วม จนได้รับการยอมรับ”

อย่างไรก็ดี ปี 2567 จะเห็นถึงพัฒนาการและการส่งเสริมให้ขบวนการองค์กรชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมขับเคลื่อน และมองถึงความยั่งยืนมากขึ้น โดยการยกระดับและมองถึงแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ตำบล/เมืองมีระบบการช่วยเหลือกันทางสังคม มีระบบในการดูแลสุขภาพในชุมชน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสสู่การจัดการและพึ่งพาตนเองที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมในด้านต่างๆ เกิดแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ และบริบทของชุมชน

แนวทางและทิศทางสำคัญในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ซึ่งจะต้อง
เล็งเห็นถึงความสำคัญในการวางแผนพัฒนาสร้างความมั่นคงของที่อยู่อาศัยและชุมชนของแต่ละเมือง/ท้องถิ่น
ในระยะ 5 ปี โดยชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นดำเนินการด้วยตัวเองให้มากที่สุด มีแนวทางสำคัญ คือ
1) มีข้อมูลชุมชนในเมือง ซึ่งจะต้องเป็นข้อมูลที่มีหลายด้าน เป็นที่รับรู้ ยอมรับ โดยมีการรับรองจากท้องถิ่น
2) มีเครือข่ายชุมชน เชื่อมโยงคนจน องค์กรชุมชนกลุ่มงานต่างๆ มาทำงานร่วมกันทั้งเมือง 3) มีคณะกรรมการ
ร่วมกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ 4) มีการทำแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัย 3-5 ปี เป็นแผนการทำงานครอบคลุม
ชุมชนทั้งพื้นที่ มีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน มีกลไกการทำงาน เชื่อมโยงแผนพื้นที่แต่ละเมืองทั้งเมือง/ชนบท
และยกระดับไปสู่แผนพัฒนาจังหวัด 5) เชื่อมโยงงานชุมชน เกา-ใหม่ แก้ปัญหาชุมชน/โครงการที่ติดค้างเดิม
5) พัฒนาหลากหลายประเด็น ทั้งเรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย อาชีพ รายได้ สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การสร้าง
ความมั่นคงด้านอาหาร พื้นที่สีเขียว การจัดการภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ การมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงกับท้องถิ่น
หรือโครงการพัฒนาอื่น และ 6) เจ้าหน้าที่ พอช. ช่วยสนับสนุน ส่งเสริม เชื่อมโยง ให้ชาวบ้านชุมชนสามารถ
ขับเคลื่อนงานไปข้างหน้าได้ด้วยตัวเอง มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีความโปร่งใส เกิดการช่วยเหลือและเรียนรู้
ระหว่างกันให้มากที่สุด

นางสาวสมสุข บุญญะบัญชา

ประธานคณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน

1

วิสัยทัศน์และพันธกิจ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 โดยการรวมสองหน่วยงาน คือ สำนักงานกองทุนพัฒนาชนบท และสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2543

วิสัยทัศน์ “ปี 2579 ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งเต็มพื้นที่ประเทศไทย”

ยุทธศาสตร์หลัก “องค์กรชุมชนเป็นแกนหลักและพื้นที่เป็นตัวตั้งในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น”

พันธกิจ

1. สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัย การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการบนหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม
2. สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน

3. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ตลอดจนการประสานสนับสนุน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดังกล่าวจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความร่วมมือขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

แนวทางสำคัญในการสนับสนุน

การทำงานขององค์กรชุมชน

สถาบัน ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยมีหลักการทำงานสำคัญคือการพัฒนาโดยชุมชนเป็นแกนหลัก (Community-Driven Development) มีแนวทางการทำงานร่วมในทุกโครงการ/กิจกรรมดังนี้

- สนับสนุนให้**ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลัก (Key actors)** ในการวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาชุมชน ภายใต้การสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานกลาง
- สนับสนุนให้**ขบวนชุมชนเจ้าของปัญหา มีบทบาทสำคัญ** ในการกำหนดและวางแผนการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง

(Demand driven) ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่รอแต่การสนับสนุนจากภายนอก หรือรอทำตามแผนของหน่วยงาน (Supply driven)

- สนับสนุนการ**วางแผนพัฒนาที่มีพื้นที่เป้าหมายในแต่ละเรื่องให้เต็มพื้นที่ทั่วประเทศ** (Nationwide development process) ไม่ใช่ดำเนินการเฉพาะพื้นที่นำร่อง โดยชุมชน ประชาคม และท้องถิ่น เห็นภาพรวมของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา
- **กิจกรรมและโครงการต่างๆ คือ “เครื่องมือ”** ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน
- จัดสรรและกระจายงบประมาณให้องค์กรชุมชนบริหารจัดการด้วยตนเอง
- บทบาทของ พอช. มี 2 ระดับ คือ **การจัดกระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน** (Community organizing) ในรูปแบบต่างๆ โดยใช้โครงการต่างๆ เป็นเครื่องมือ และ ทำหน้าที่เชื่อมโยง ประสานงานกับหน่วยงานและรัฐบาล เพื่อพัฒนานโยบายที่สนับสนุนแผนพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น

2

การพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

1. โครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท

การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชนตามแนวทาง **“โครงการบ้านมั่นคง”** เป็นโครงการที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ได้รับการสนับสนุนทางนโยบายและความเห็นชอบจากรัฐบาล ตั้งแต่ปี 2546 โดยในปี 2546 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ 146.62 ล้านบาท เพื่อดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 10 พื้นที่ จำนวน 1,506 ครัวเรือน เป็นโครงการที่มีแนวทางสำคัญในการพัฒนาความมั่นคงและการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก โดยชุมชนเป็นหลัก เป็นเจ้าของโครงการเพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัย มีความเป็นชุมชนที่ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นเจ้าของของการพัฒนาร่วมกัน ใช้กลุ่มออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชน จากนั้นในปี 2547 ได้ปรับวิธีการทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดที่ครอบคลุมทั้งเมือง พัฒนาแนวนโยบายพัฒนาที่อยู่อาศัยและแก้ไขปัญหาชุมชนผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศในลักษณะ Demand Driven และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการดำเนินโครงการ **“บ้านมั่นคง”** โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการสนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ในปี 2560 รัฐบาลได้เห็นชอบแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (2560 - 2579) ภายใต้วิสัยทัศน์ **“คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดี”** (Housing For All) ซึ่งยึดโยงกับปฏิญญาสากลที่ประเทศไทยให้การรับรอง คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 ของสหประชาชาติ และวาระใหม่ในการพัฒนาเมือง (NEW URBAN AGENDA) ภายใต้แผนแม่บทดังกล่าว ได้มอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) รับผิดชอบดำเนินโครงการพัฒนาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก และครัวเรือนที่ไม่มีความมั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัยทั้งเมืองและชนบท มีเป้าหมายในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้อยู่อาศัยรายได้น้อยในเมืองและชนบททั่วประเทศ

การดำเนินงานตามโครงการบ้านมั่นคงเป็นรูปแบบการพัฒนาแนวทางใหม่ที่มุ่งให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา โดยเชื่อมโยงกลไกท้องถิ่นและภาคีพัฒนามีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ชุมชนแออัดและชุมชนบุกรุก เน้นการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยที่ครอบคลุมทั้งเมือง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายของชุมชนเพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการทำงาน นำไปสู่การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ สามารถสร้างความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย สนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อมชุมชน เศรษฐกิจ และสังคม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการจัดการร่วมกันของชุมชน โดยมีหลักการดำเนินโครงการ ดังนี้

- 1) ให้ชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็น “เจ้าของโครงการ” ทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง
- 2) มีการสำรวจข้อมูลชุมชน/เกิดฐานข้อมูล มีแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับเมือง/ตำบล จังหวัด ภูมิภาค ชุมชน และผู้เดือดร้อนอย่างทั่วถึง ครอบคลุมการพัฒนามิติอื่นๆ โดยเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาของพื้นที่หรือแผนของหน่วยงาน
- 3) มีเป้าหมายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระดับชุมชน ระดับเมือง ระดับจังหวัด การหนุนเสริมการทำงาน “หนุนชุมชน หนุนเมือง หนุนจังหวัด”
- 4) มีการสร้างระบบการเงินชุมชน การออมทรัพย์ร่วมกันของชุมชน ระบบทุน สวัสดิการระดับพื้นที่ ระดับเมือง ระดับจังหวัด
- 5) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เครือข่าย ให้เกิดกลไกร่วม มีความสามารถในการจัดการที่อยู่อาศัยร่วมกัน เกิดผู้นำที่มีความเข้มแข็ง เกิดคนรุ่นใหม่เข้าสู่กระบวนการพัฒนา เกิดกลไกร่วมในระดับชุมชน/หมู่บ้าน ตำบล/เมือง จังหวัด ภูมิภาค รวมถึงประสานการสนับสนุนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงงานพัฒนาด้านอื่นในตำบล/เมือง และจังหวัด
- 6) การเชื่อมโยงแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาชุมชนและเมืองนำอยู่ของแผนงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด ภาค และแผนการแก้ไขปัญหาความยากจน

การขับเคลื่อน “โครงการบ้านมั่นคง” มีแนวทางสำคัญที่ให้คนในชุมชนเป็นแกนหลักร่วมกันเป็นเจ้าของโครงการ มีกระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชนของตนเองทั้งเมืองและชนบท ที่ให้คนจนผู้มีรายได้น้อยทุกกลุ่มในสังคมสามารถเข้าถึงการพัฒนาที่อยู่อาศัยได้อย่างครอบคลุม ตลอดจนสอดคล้องกับสถานการณ์ความเดือดร้อนเร่งด่วนเฉพาะหน้า ภายใต้โครงการบ้านมั่นคงมีโครงการย่อยที่มุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป

เป้าหมาย

1. เกิดการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองอย่างเป็นระบบ ให้ครอบคลุมทุกมิติและผู้เดือดร้อนมากที่สุด เพื่อให้สังคมอยู่ดีมีสุขถ้วนหน้า
2. เกิดกลไกคณะกรรมการพัฒนาระดับเมือง/ตำบลที่มีองค์ประกอบจากผู้แทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคีพัฒนาต่างๆ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
3. ชุมชนมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการแผนงาน งบประมาณ และการดำเนินงานพัฒนาโดยมุ่งการได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำ
4. เกิดการพัฒนาคนอย่างกว้างขวาง ผู้นำชุมชนที่เป็นนักยุทธศาสตร์ นักปฏิบัติการในการขับเคลื่อนงานพัฒนา และคนรุ่นใหม่ให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนา
5. เกิดความร่วมมือของภาคี เกิดทีมร่วมในการพัฒนาทั้งจากชุมชนและหน่วยงานต่างๆ
6. สนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายบ้านมั่นคงจังหวัด เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานที่ดินที่อยู่อาศัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติทั้งเมืองและชนบท นำไปสู่การจัดทำแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับจังหวัด

โครงการ	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย
โครงการบ้านมั่นคงเมือง	1. เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก กลุ่มบ้านเช่า ผู้ไร้ที่ดินอยู่อาศัยในเมือง หรือผู้มีรายได้น้อยที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากที่อยู่อาศัยไม่มีความมั่นคง มีสภาพชำรุดทรุดโทรม หรือเป็นผู้ประสบปัญหาภัยพิบัติ หรือถูกไล่รื้อชุมชน 2. เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างเป็นระบบ ผู้มีรายได้น้อยมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เกิดความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดิน เกิดกระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ชุมชน เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง 3. เพื่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น มีระบบบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งในและนอกชุมชน	1. ผู้ที่ไม่มีความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัยทั้งกลุ่มที่มีบ้านของตนเอง ผู้เช่าหรือผู้อาศัยที่อยู่จริงในชุมชนในที่ดินรัฐและเอกชน รวมถึงกลุ่มบุกรุกขนาดเล็กที่กระจายกระจายในเมือง 2. กลุ่มบ้านเช่า เป็นผู้ที่อาศัยอยู่จริงในชุมชนมาอย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 5 ปี ยกเว้นผู้เช่าที่มีเหตุจำเป็นต้องย้ายในกรณีอื่น ให้ขึ้นอยู่กับความเห็นของที่ประชุมคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการเมืองหรือเครือข่าย และผ่านการรับรองสิทธิ์ 3. กลุ่มบุกรุกขนาดเล็ก กระจายกระจาย ที่มีรายได้น้อยตามแผนแม่บทยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) 4. กลุ่มครอบครัวขยาย กรณีบ้านที่มีจำนวนครอบครัว 2 ครอบครัวขึ้นไป และมีผู้อยู่อาศัยมากกว่า 5 คน มี

โครงการ	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย
	4. เพื่อให้เกิดระบบข้อมูลและแผนร่วมในการพัฒนาชุมชน ใช้เป็นแนวทางเชื่อมโยงการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ มีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สวัสดิการ สิ่งแวดล้อม เกิดการออมทรัพย์เพื่อสร้างทุนของชุมชน 5. เพื่อให้เกิดรูปธรรมและรูปแบบในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนตามบริบทของพื้นที่ เกิดการจัดการร่วมกันของชุมชน ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาต่างๆ สถาบันวิชาการ และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง	ความแออัด สามารถพิจารณาให้สิทธิเพิ่มได้ แต่ไม่เกิน 1 สิทธิ 5. กรณีชุมชนที่อยู่ในที่ดินของตนเองที่มีความแออัด เสื่อมโทรม และได้รับผลกระทบจากแผนการพัฒนาของรัฐหรือแผนการพัฒนา ให้พิจารณาเป็นรายกรณีตามความเดือดร้อน
โครงการบ้านมั่นคงชนบท	1. เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ของผู้อยู่อาศัยรายได้น้อยในชนบท ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากไม่มีความมั่นคงในเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ชำรุดทรุดโทรม ผู้ประสบปัญหาภัยพิบัติ ถูกไล่อื้อ หรือผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ 2. เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างเป็นระบบที่เป็นการพัฒนาทั้งตำบล โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางพัฒนาและการขับเคลื่อนของตนเอง แก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยและครอบคลุมการพัฒนาทุกด้าน คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของตำบล 3. เพื่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีของชุมชนท้องถิ่น มีระบบบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาในระบบทั้งในและนอกชุมชนตำบล	1. ผู้ที่ไม่มีความมั่นคงในที่ดินด้านที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกิน เข้าไม่ถึงสิทธิในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เนื่องจากอยู่ในที่ดินทับซ้อนของรัฐ เป็นผู้อยู่อาศัยที่มีบ้านของตนเองหรือบ้านเช่าที่อยู่จริงในหมู่บ้าน แต่ที่ดิน ที่อยู่อาศัยไม่มีเอกสารสิทธิ ไม่มีสัญญาเช่า หรือได้รับอนุญาตอย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นที่ดินรัฐประเภทต่างๆ หรือเอกชน 2. เป็นผู้มีรายได้น้อย ยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัยและทำกินจริงในพื้นที่ 3. ผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐหรือแผนการพัฒนาของรัฐ

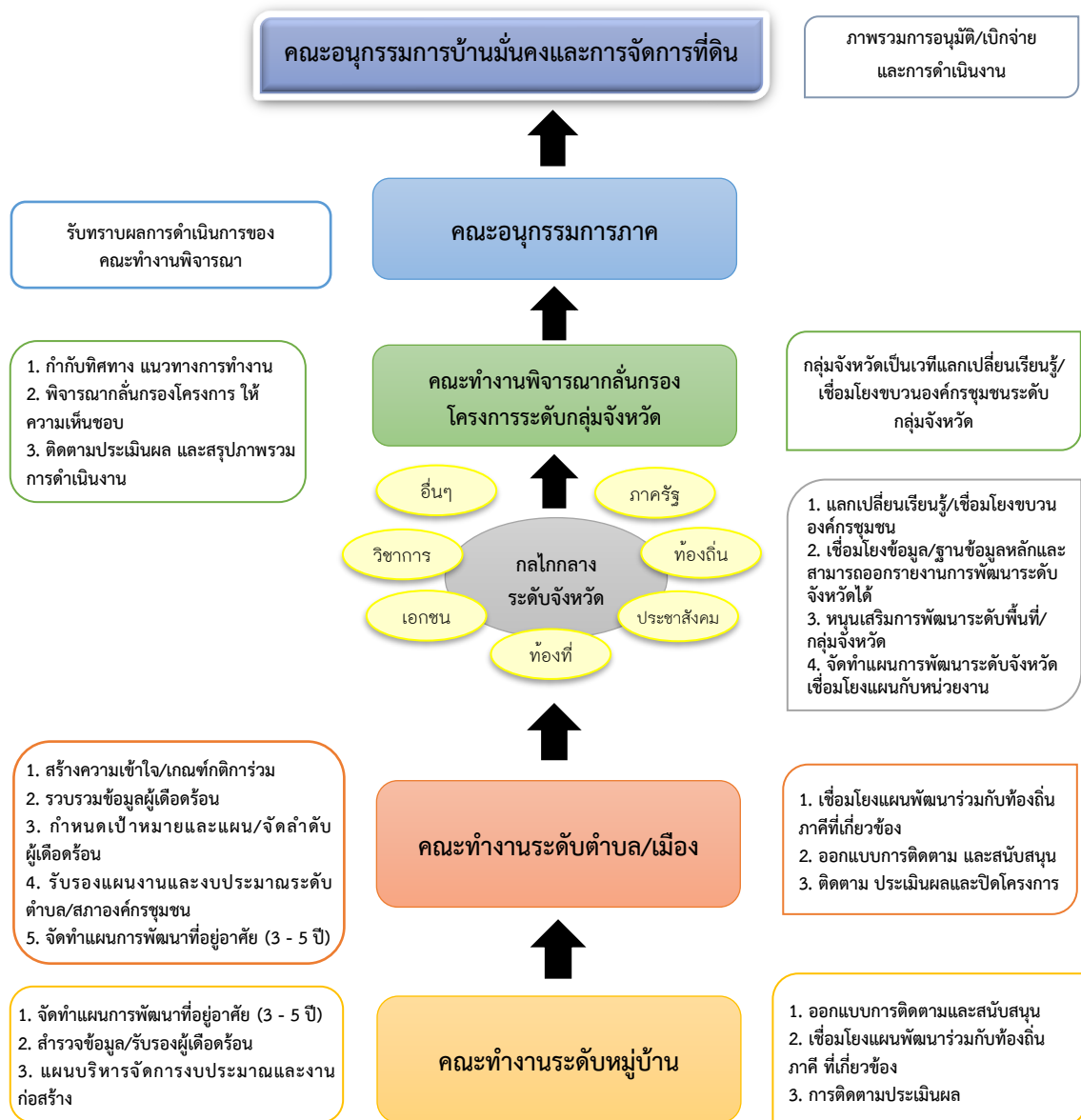
โครงการ	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย
	4. เพื่อสร้างความร่วมมือภายในชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานภาคี ตั้งแต่การจัดการข้อมูล การจัดทำผังและแผนการพัฒนาตำบล การสร้างระบบทุนร่วมของคนในตำบล กลุ่มกองทุน/กลุ่มออมทรัพย์/สวัสดิการ ที่ต่อเนื่อง ตลอดจนการจัดการทรัพยากรของคนในตำบล โดยมีสภาองค์กรชุมชน/สวัสดิการชุมชน/เครือข่ายองค์กรชุมชน เป็นกลไกในการเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ 5. เพื่อสร้างรูปธรรมและรูปแบบการแก้ปัญหาที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของชุมชน ยกกระดับคุณภาพชีวิต สร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในถิ่นฐานเดิมของตนเอง	

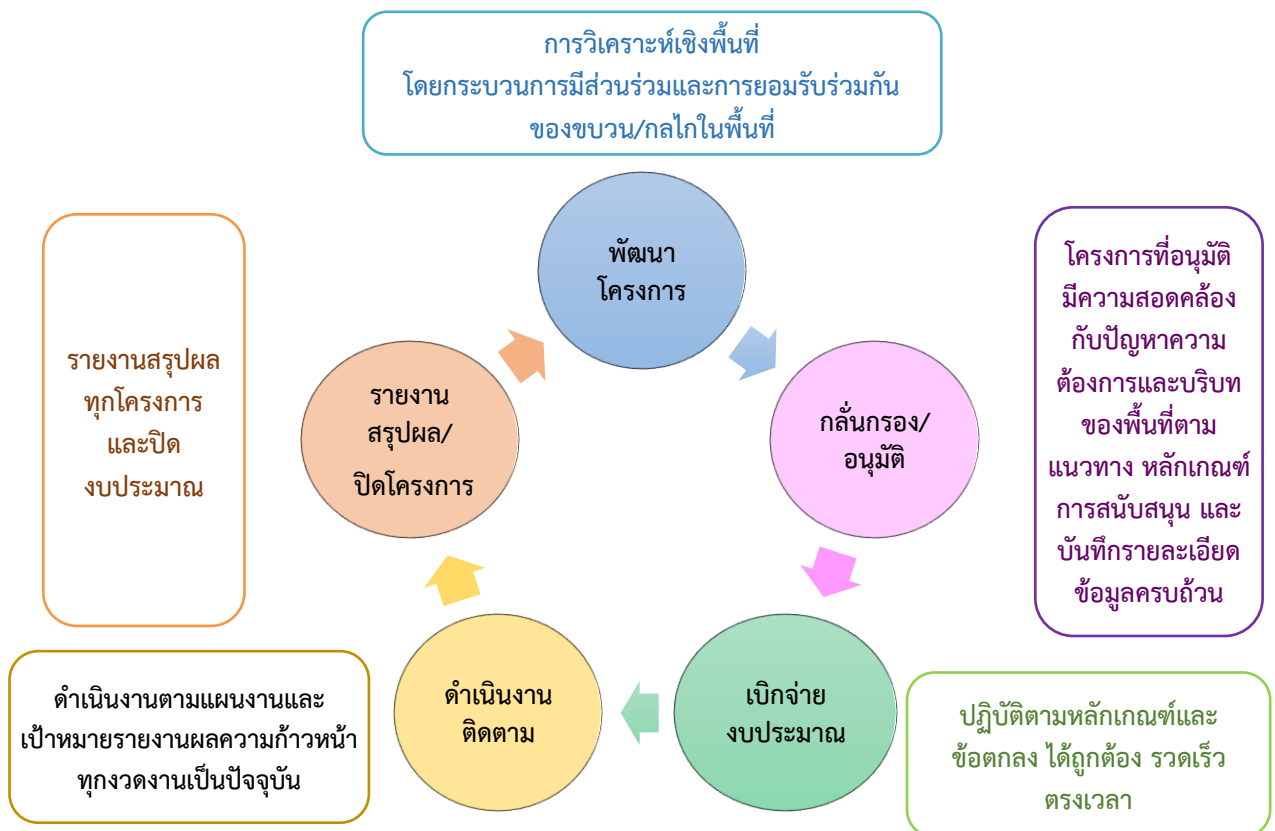
กลไกการบริหารโครงการ

1. คณะทำงานพัฒนาและกลั่นกรองโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยเมือง ชนบท และระบบราง และคณะทำงานย่อยด้านต่างๆ พิจารณากลั่นกรองแผนงานโครงการและงบประมาณโครงการบ้านมั่นคงเมือง โครงการบ้านมั่นคงชนบท และโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง ตามแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยทั้งเมืองหรือตำบลจากจังหวัดและภาค โดยให้สอดคล้องกับแนวทางและหลักเกณฑ์การสนับสนุนโครงการ

2. คณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน พิจารณากลั่นกรองให้ความเห็นชอบโครงการและงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง โครงการบ้านพอเพียง โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว กรณีไฟไหม้ ไล่อื้อ ภัยพิบัติ และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท รวมถึงโครงการสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชนในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย

กระบวนการพัฒนาและการบริหารจัดการโครงการ

2. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

สังคมไทยเผชิญกับวิกฤตการณ์และความผันผวนหลายด้าน ทั้งความขัดแย้งทางการเมืองภายใน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ความเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เกษตรกรและผู้ใช้แรงงานยังอยู่ในภาวะยากลำบาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทั่วโลกและประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชนวนองค์กรชุมชนทั้งเมืองและชนบท ท่ามกลางปัญหาความยากลำบากที่เกิดขึ้น เครือข่ายองค์กรชุมชนหลายแห่งได้พยายามดูแลช่วยเหลือกัน เช่น ชุมชนบ้านมั่นคงนำเงินทุนจากกลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์มาจัดซื้อข้าวสาร ไข่ อาหารแห้ง ฯลฯ แจกจ่ายให้กับสมาชิก เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน เครือข่ายสวัสดิการชุมชนนำเงินกองทุนสวัสดิการใช้ในการทำหน้ากากผ้า ร่วมแรงร่วมใจกับ อบต./เทศบาล รพ.สต. แจกจ่ายให้คนในชุมชนเพื่อป้องกันการติดเชื้อ จากการทำแจกจ่ายภายในชุมชน บางกลุ่มได้พัฒนาเป็นการทำขายหารายได้เสริม

สภาองค์กรชุมชนร่วมกับท้องที่ ท้องถิ่น อสม. อปพร. จัดการตรวจคัดกรองการเข้าออกพื้นที่ จากการดูแลช่วยเหลือกันเฉพาะหน้า ผู้นำชุมชนจำนวนมากได้ร่วมกันคิด สรรวจข้อมูลที่ได้รับผลกระทบ วางแผนการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

ท่ามกลางสภาวะวิกฤตความเดือดร้อนยากลำบากที่เกิดขึ้นกับชุมชน คนจนผู้มีรายได้น้อยและสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้เห็นความจำเป็นในการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป โดยโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทเป็นโครงการสำคัญหนึ่งที่ต้องบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการช่วยเหลือทางสังคม ในการร่วมกันดูแลสมาชิกและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท
2. เพื่อพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทให้มีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นแกนหลักในการจัดการแก้ไขปัญหา ทั้งระดับชุมชน เครือข่ายเมือง/ชนบท เครือข่ายจังหวัด เครือข่ายประเด็น/ภูมิภาค ในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพขบวนองค์กรชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต สู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานและภาคีพัฒนาทุกภาคส่วน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและบูรณาการสอดคล้องกับปัญหาความต้องการตามบริบทของชุมชน ทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย

หลักคิดสำคัญในการดำเนินโครงการ

1. เครือข่ายและขบวนองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเชื่อมโยงการทำงานของชุมชนและแก้ปัญหาของคนจนทั้งในเมืองและชนบท เป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่/เชิงประเด็น/ภูมิภาค ให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคีการพัฒนาในการดูแลผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบาง ทำให้ทุกคนเข้าถึงระบบการดูแล ช่วยเหลือ ป้องกัน และเชื่อมโยงทุกฝ่ายในเมือง/ตำบล เป็นการสร้างสถานะของชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการจัดการตนเองได้

2. ใช้การสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนและวางแผนชุมชนเป็นเครื่องมือ สรรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ร่วมกันปรึกษาหารือ นำไปสู่การวางแผนการแก้ไขปัญหา/พัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่/เชิงประเด็น/ภูมิภาค พื้นที่ชุมชน/ตำบล เครือข่ายต้องการให้เกิดผลและระบบการจัดการร่วมกัน นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสังคมในระยะยาว

3. ผู้ได้รับผลกระทบได้รับการแก้ไขปัญหาย่าง
ทันทั่วถึง โดยโยกให้ผู้เดือดร้อน กลุ่มเปราะบาง ผู้สูงอายุ มีส่วน
ร่วมในการพัฒนา เข้าถึงระบบการแก้ไขปัญหาของรัฐและมี
สวัสดิการของตนเอง สามารถคุณภาพรวมสถานการณ์ในพื้นที่
เมืองและชนบท ทั้งการรายงานข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง
รวมถึงการทำครัวกลางหรือสนับสนุนข้าวของเครื่องใช้ตาม
ความจำเป็น ในกรณีที่ประสบภัยพิบัติ

4. การสร้างความมั่นคงทางอาหาร เช่น กองทุนข้าว
กองทุนอาหาร กองทุนเมล็ดพันธุ์ พื้นที่สีเขียว พื้นที่แปลงรวม
เกษตรอินทรีย์ ร้านค้าชุมชน นำไปสู่ระบบการจัดการระยะยาว
ให้เกิดการดำรงชีพของคนในชุมชน/ตำบลอย่างยั่งยืน

5. สร้างอาชีพและสร้างรายได้ การเชื่อมโยงภายใน
ชุมชน เมือง/ตำบล เครือข่าย หรือจังหวัด เพื่อให้เกิดโอกาสของ
การมีรายได้ในพื้นที่ พัฒนาอาชีพให้ดีขึ้น เช่น ร้านค้าชุมชน
การผลิตและการแปรรูป การพัฒนาช่องทางการตลาด
การท่องเที่ยวชุมชน ฯลฯ

6. สร้างระบบสวัสดิการชุมชน กองทุนชุมชน โดย
ชุมชนมีส่วนร่วมให้สามารถช่วยเหลือสมาชิกและผู้เดือดร้อนได้
อย่างทันทั่วถึง สร้างระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหา
และเชื่อมโยงคนเข้าสู่ระบบสวัสดิการพื้นฐานของเครือข่ายและ
อื่นๆ การเชื่อมโยงกองทุนที่มีอยู่เดิมในชุมชนกับกองทุนที่จะเกิด
ใหม่ นำไปสู่การฟื้นฟูกองทุน การขยายกองทุนชุมชน กองทุน
รักษาดินรักษาน้ำ กองทุนสวัสดิการชุมชน เกิดการช่วยเหลือ
ในช่วงวิกฤติ สามารถดูแล จัดการ ช่วยเหลือกันได้ทันทั่วถึง และเป็นระบบป้องกันความเสี่ยงให้กับชุมชน

7. กลุ่มผู้สูงอายุกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สนับสนุนให้กลุ่มผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา
โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ และผู้อยู่อาศัยในชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และอื่นๆ

8. ขยายโครงการบ้านมั่นคงเมือง โครงการบ้านมั่นคงชนบท การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติให้
ชุมชน/ตำบลได้เข้าถึงการพัฒนาที่อยู่อาศัย ที่ดิน เช่น คนไร้บ้าน คนที่บุกรุก ผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย
และมีการทำงานเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับหน่วยงาน เครือข่ายกับเครือข่าย เปิดพื้นที่ให้คนจนและ
ผู้เดือดร้อนได้มีโอกาสเข้าถึงในการแก้ปัญหา โดยใช้โครงการบ้านมั่นคงเมืองและโครงการบ้านมั่นคงชนบท
มีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน

แนวทางสำคัญโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ปี 2567

การสนับสนุนการพัฒนาโครงการในปีงบประมาณ 2567 เป็นโครงการที่เสนอจากประเด็นปัญหา
ความต้องการ หรือประเด็นการพัฒนาที่สำคัญในพื้นที่ สามารถชี้ทิศและมีแผนในการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนา
พื้นที่หรือหน่วยงาน โดยมีตำบลเป็นพื้นที่ปฏิบัติการที่เชื่อมโยงและเป็นกลไกร่วมในการบริหารจัดการ โดยผ่าน
การให้ข้อคิดเห็นจากกลไกระดับจังหวัด พิจารณาก่อนกรองจากกลไกกลุ่มจังหวัด และเสนอขออนุมัติเป็นชุด
โครงการ โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

1. เน้นการเชื่อมโยงและยกระดับเครือข่ายองค์กรชุมชนในเมือง/ตำบล ในระดับเมือง/ตำบลจะเน้นการเชื่อมโยง จัดทีมงานแบบบทบาทหน้าที่ และเน้นสร้างการมีส่วนร่วมของคนในเมือง/ตำบล ที่กระจายภารกิจตามความสามารถอย่างมีส่วนร่วม โดยสภาองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนงานในประเด็นกิจกรรมที่หลากหลายตามความเชี่ยวชาญและสนใจ และเป็นกลไกที่มุ่งขยายวงพัฒนาให้กว้างขวาง นำไปสู่การพัฒนารูปธรรมเชิงพื้นที่ หนุนเสริมกิจกรรมการพัฒนา ติดตามการทำงานของกลุ่มองค์กร/ชุมชนในเมือง/ตำบลร่วมกัน

2. เชื่อมโยงการทำงานร่วมกับท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสาน/มีกลไก เชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน สนับสนุนการขับเคลื่อนและกิจกรรมพัฒนาของชุมชน/ตำบล/ เครือข่าย สร้างระบบการติดตามการทำงานร่วม ร่วมตรวจรับงานชุดโครงการที่ได้รับการสนับสนุน และหนุนเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนทุกด้านในอนาคต เชื่อมโยงแผนพัฒนาของพื้นที่

3. เน้นการพัฒนารูปธรรมเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น เช่น การพัฒนาเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาการเกษตร คนรุ่นใหม่ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ป่าชุมชน การจัดการขยะ ฯลฯ ที่สามารถชี้ทิศการพัฒนาของพื้นที่

4. มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอและพัฒนาถ้อยแถลงโครงการระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด พิจารณากลั่นกรองแผนงานและงบประมาณ ให้สอดคล้องกับแนวทาง หลักเกณฑ์ ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ติดตามผลการดำเนินงาน

5. มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คณะทำงานระดับภาค/อนุกรรมการภาค รับทราบผลการพิจารณา/กลั่นกรองโครงการระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ดูภาพรวมยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาค ตลอดจนออกแบบระบบในการติดตามประเมินผลความสำเร็จที่เกิดขึ้น รวมทั้งให้มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน

6. เสนอคณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน ให้ข้อเสนอแนะโครงการ พิจารณาเห็นชอบแผนงานและงบประมาณ

ผลลัพธ์โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

1. เมือง/ตำบลมีระบบช่วยเหลือทางสังคม ในการดูแลสมาชิกในชุมชนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสสู่การจัดการและพึ่งพาตนเองที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมในด้านต่างๆ

2. เกิดแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับปัญหาความต้องการและบริบทของชุมชนใน 2 ระดับ ได้แก่

1) ระดับพื้นที่ มีแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ไม่น้อยกว่า 325 ตำบล/เมือง

2) ระดับประเด็นงานพัฒนา/ภูมินิเวศ โดยแผนการแก้ไขปัญหาสามารถบูรณาการร่วมกับแผนของพื้นที่หรือหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย

3) ชุมชนเมืองและชนบทมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นแกนหลักในการจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ทั้งระดับชุมชน เมือง/ชนบท เชิงประเด็น/ภูมินิเวศ ในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

3

รายงานผลการดำเนินงาน

การพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต

ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ภายใต้ **แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579)** มุ่งเน้นการส่งเสริมและสร้างโอกาสด้านที่อยู่อาศัย พร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน มีสภาพแวดล้อมที่ดี สร้างโอกาสในการเข้าถึงระบบการเงินและสินเชื่อเพื่อการอยู่อาศัย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกระดับเพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ **“คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนหน้าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579 (Housing For All)”** โดยยึดโยงกับปฏิญญาสากลที่ประเทศไทยให้การรับรอง ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 ของสหประชาชาติ และวาระใหม่แห่งการพัฒนา ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ในการพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับทุกคน โดยเน้นการแบ่งระดับตามรายได้ และการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับวงจรชีวิต (Life-cycle)

ปี 2567 รัฐบาลให้ความสำคัญกับประเด็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อขยายโอกาสในด้านที่อยู่อาศัย ในประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดินของรัฐ แก้ไขปัญหาที่ดินทับซ้อนยุติความขัดแย้งและแก้ไขข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน และการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิที่ดิน ที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น มีผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ดังนี้

1. โครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท

การดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชนเมืองและชนบทระหว่างขบวนการองค์กรชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานในพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยสู่การสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัย

เป้าหมายการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท ปี 2567 จำนวน 3,900 ครัวเรือน ผลการอนุมัติงบประมาณ รวมจำนวน 4,087 ครัวเรือน 68 โครงการ วงเงินงบประมาณรวม 246,532,364 บาท แบ่งเป็น

1. งบประมาณสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย ดำเนินการ 46 โครงการ จำนวน 4,087 ครัวเรือน จำนวนเงิน 215,756,764 บาท แบ่งเป็น (1) โครงการบ้านมั่นคง จำนวน 36 โครงการ งบประมาณ 213,756,764 บาท (2) โครงการจังหวัด จำนวน 10 โครงการ งบประมาณ 2,000,000 บาท
2. งบประมาณสนับสนุนพัฒนากระบวนการเมืองภาคีพัฒนา ดำเนินการ 22 โครงการ จำนวนเงิน 30,775,600 บาท

โครงการ	กรอบงบประมาณ	การอนุมัติ			งบประมาณที่ยังไม่อนุมัติ	การเบิกจ่ายงบประมาณ		
		จำนวนโครงการ	งบอนุมัติปี 2567	ร้อยละอนุมัติ		งบเบิกจ่าย	งบคงเหลือรอเบิก	ร้อยละเบิกจ่าย
โครงการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (บ้านมั่นคง)	287,909,600	46	215,756,764	74.94	72,152,836	62,218,531	153,538,233	28.84
งบพัฒนากระบวนการเมือง (ภาคีพัฒนา)	32,541,700	22	30,775,600	94.57	1,766,100	14,812,300	15,963,300	48.13
รวม	320,451,300	68	246,532,364	76.93	73,918,936	77,030,831	169,501,533	31.25

3. การเบิกจ่ายงบประมาณ 2567 มีการเบิกจ่าย 77,030,831 บาท มีงบคงเหลือรอเบิกจ่าย 169,501,533 บาท

4. การบันทึกข้อมูลในระบบโปรแกรม CODI-PMS มีการตรวจทานฐานข้อมูลโครงการ องค์กร และการแนบไฟล์เอกสาร พบว่า มีการบันทึกข้อมูล จำนวน 64 โครงการ ยังไม่บันทึก 4 โครงการ ซึ่งอยู่ระหว่างการติดตามเอกสารประกอบและรายละเอียดข้อมูลโครงการเพื่อใช้บันทึกข้อมูล

จากการดำเนินงานทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ที่เป็นกลุ่มชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก กลุ่มบ้านเช่า ผู้ไร้ที่ดินอยู่อาศัย ผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ หรือผู้มีรายได้น้อยที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากที่อยู่อาศัยไม่มีความมั่นคง มีสภาพชำรุดทรุดโทรม จำนวน 4,087 ครัวเรือน ด้วยโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ ผู้มีรายได้น้อยได้รับการจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงชุมชนและที่อยู่อาศัยที่มั่นคง อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากการได้รับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม เกิดความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัยและสิทธิการครอบครองที่ดิน เกิดกระบวนการเรียนรู้และม้องคืความรู้ในการบริหารโครงการและงบประมาณ ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาและการขับเคลื่อนของตนเอง ตลอดจนเกิดความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ อาทิ ท้องที่ ท้องถิ่น หน่วยงานเจ้าของที่ดิน ภาคีสถาบันการศึกษา เป็นต้น รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนและหน่วยงาน เกิดระบบข้อมูลและแผนรวมในการพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางในการเชื่อมโยงการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ และท้ายที่สุดเกิดรูปธรรมและรูปแบบการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนตามบริบทพื้นที่ โดยการจัดการร่วมกันของชุมชน ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาต่างๆ สถาบันวิชาการและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567 : เป้าหมายตามงบประมาณในช่วงปี 2560 – 2567 รวม 40,110 ครัวเรือน โดยเกิดการสนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและพัฒนาที่อยู่อาศัย 42,342 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 105.56 สามารถดำเนินการได้สูงกว่าเป้าหมาย

ผลการดำเนินงานสะสม นับตั้งแต่ปี 2546 – ปัจจุบัน (ณ 30 ก.ย. 2567) เกิดการสนับสนุน

การพัฒนาที่อยู่อาศัย “โครงการบ้านมั่นคง” รวม 136,255 ครัวเรือน ประกอบด้วย บ้านมั่นคงในพื้นที่เมือง 110,923 ครัวเรือน และพื้นที่ชนบท 25,332 ครัวเรือน

นอกจากนี้ ยังเกิดการขยายกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ ที่นอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย “บ้านที่มากกว่าคำว่า...บ้าน” เป็นจุดเริ่มต้นไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้าน ทั้งสิทธิ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ อาชีพ และรายได้ โดยเกิดการพัฒนาอาชีพในชุมชน เช่น การใช้บ้านเป็นที่ประกอบอาชีพ การใช้พื้นที่ในการปลูกพืชผักเพื่อลดค่าใช้จ่าย มีอาหารปลอดภัย การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การป้องกันแก้ไขปัญหา

ยาเสพติด การจัดการขยะและพลังงานทดแทน เป็นต้น

ดังรูปธรรมการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น โครงการบ้านมั่นคงเมือง สหกรณ์เคหสถานชุมชนฟ้าประทาน จำกัด ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ และโครงการบ้านมั่นคงชนบทตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

สหกรณ์เคหสถานชุมชนฟ้าประทาน จำกัด

เดิมชื่อชุมชนหน้าโรงงานลัทธิ 3 ตั้งอยู่บริเวณติดกับถนนสุขุมวิทระหว่างกิโลเมตรที่ 39-40 หมู่ 4 ตำบลบางปูใหม่ อำเภอสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เริ่มเข้ามาปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบันประมาณ 150 ครัวเรือน บนที่ดินราชพัสดุ กรมธนารักษ์ เนื้อที่ประมาณ 7 ไร่

เมื่อปี พ.ศ.2547 ชุมชนได้เกิดกรณีพิพาทขึ้นเนื่องจากได้มีเอกชนอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินและได้ฟ้องขับไล่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนประมาณ 120 ครัวเรือน ให้รื้อถอนบ้านเรือนออกไปจากที่ดินและเรียกค่าเสียหายระหว่างฟ้องเป็นค่าเช่านับจากวันฟ้องจนกว่าจะออกไปจากที่ดิน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2548 ศาลได้พิพากษาให้เป็นไปตามฟ้องซึ่งแขวงการทาง กรมทางหลวงได้ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุดังที่กล่าวทำให้ชุมชนไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ โครงการจัดที่ดินทำกินตามนโยบายรัฐบาลภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ หรือ คทช. โดยมีผู้เข้าเกณฑ์พิจารณาช่วยเหลือจาก คทช. 44 ราย ต่อมา คทช. ได้ประสานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ดำเนินการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนเพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย จึงได้จัดตั้งจัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหสถานชุมชนฟ้าประทาน จำกัด เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2566 สมาชิกแรกตั้ง 29 ราย เพื่อดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับผู้เดือดร้อนตามแนวทางโครงการบ้านมั่นคง ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 24 ราย ดำเนินการเช่าที่กับกรมธนารักษ์จังหวัดสมุทรปราการเพื่อดำเนินการพัฒนา ขนาดที่ดิน 1 ไร่ 2 งาน 94.7 ตารางวา อัตราค่าเช่าที่ดิน 25,010 บาทต่อปี มีการบริหารสหกรณ์โดยกรรมการ จำนวน 7 คน แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานตามระเบียบสหกรณ์

สภาพชุมชนและการรื้อย้ายในพื้นที่ชุมชนเดิม

กระบวนการและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2566 ได้มีการประชุมสร้างความเข้าใจการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามแนวทางโครงการบ้านมั่นคงและออกแบบวางผังชุมชน แบบบ้านอย่างมีส่วนร่วม พร้อมทั้งประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหากรณีไถ่รื้อเร่งด่วน ขณะเดียวกันตัวแทนชุมชนและเครือข่ายที่อยู่อาศัยเมืองบางปูก็เข้าร่วมอบรมระบบโปรแกรม Co - Create Thailand เพื่อการจัดเก็บข้อมูลรายครัวเรือน/รายชุมชนเพื่อทำแผนพัฒนาทุกมิติ เมื่อช่วงเดือนธันวาคม 2566

ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2567 คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ได้มีการประชุมหารือแนวทางการจัดสรรแปลงที่ดินให้ผู้เดือดร้อนในการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามแนวทางโครงการบ้านมั่นคง

ประชุมสร้างความเข้าใจโครงการบ้านมั่นคง

ประชุมหารือการแก้ไขปัญหากรณีไถ่รื้อเร่งด่วน

ต่อมาได้มีการประชุมสมาชิกอำนวยการและทำสัญญาหุ้น เดือนพฤษภาคม 2567 และเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และได้รับอนุมัติวงเดือนมิถุนายน 2567 โดยเสนอรับงบประมาณ จำนวน 24 ครัวเรือน งบประมาณรวมทั้งสิ้น 2,115,600 บาท จากนั้นประชุมทำแผนเพื่อเบิกจ่ายงบประมาณช่วงเดือนสิงหาคม 2567 ณ เดือนกันยายน 2567 อยู่ระหว่างดำเนินการทำเอกสารเบิกจ่ายงบประมาณและจัดระบบการบริหารงบประมาณเพื่อดำเนินการต่อไป

กลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงชนบทตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

ตำบลวังสมบูรณ์ เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่ทั้งหมด 61,254 ไร่ พื้นที่ทำกินที่อยู่อาศัย 60,214 ไร่ พื้นที่ป่า 1,000 ไร่ และพื้นที่สาธารณะ ที่ดินรับรองสิทธิ ส.ป.ก. 979 ครัวเรือน มีที่ดินเอกสารสิทธิ์ นส.3, นส.3 ก, โฉนด ในส่วนของการปกครอง แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 17 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 10,725 คน มีจำนวนครัวเรือน 4,823 ครัวเรือน ปัญหาสำคัญของตำบลวังสมบูรณ์ พบว่ามีผู้มีรายได้น้อย ไม่มีความมั่นคงในดินที่อยู่อาศัย และที่ทำกินไม่มีเอกสาร

สิทธิ์ ทั้ง 17 หมู่บ้าน ประสบปัญหาที่ดินหลุดมือ/มีการซื้อขาย เนื่องจากปัญหาความยากจน สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่มีความชำรุดทรุดโทรมไม่มั่นคง น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ในพื้นที่ มีปัญหาภัยแล้ง ต้นทุนการเกษตรสูง ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ มีหนี้สินจากการประกอบอาชีพ และเรื่องการดูแลสุขภาพของกลุ่มเปราะบาง ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง

สภาพความเดือดร้อนในที่อยู่อาศัย

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการหารือเพื่อแก้ไขปัญหา โดยจัดกระบวนการตามแนวทางการโครงการบ้านมั่นคงชนบท ผ่านการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนและจัดทำแผนในระดับตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาที่ดินที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตทุกมิติ และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

เมษายน 2567 ทำความเข้าใจโครงการบ้านมั่นคง

พฤษภาคม 2567 จัดทีมคนทำงานรายหมู่บ้านและมีการสำรวจข้อมูลชุมชน และมีการปฏิบัติการวิเคราะห์ปัญหาความเดือดร้อน และสำรวจข้อมูลรายหมู่บ้านทั้ง 17 หมู่บ้าน

มิถุนายน 2567 เวทีสรุปข้อมูลและวิเคราะห์แผนการพัฒนาทั้งตำบลทุกมิติ

กรกฎาคม 2567 เข้าพบนายกเพื่อนำเสนอแผนการพัฒนาผ่านกลไกคณะทำการมการระดับตำบล และเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้รับอนุมัติจำนวน 229 ครัวเรือน งบประมาณรวมทั้งสิ้น 9,678,435 บาท แบ่งเป็นหมวดงบประมาณ ดังนี้

- งบพัฒนาระบบสาธารณูปโภค จำนวน 1,178,435 บาท
- งบอุดหนุนพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวน 8,000,000 บาท
- งบพัฒนากระบวนการ จำนวน 500,000 บาท

ณ เดือนกันยายน 2567 กลุ่มออมทรัพย์อยู่ระหว่างจัดระบบการบริหารงบประมาณเพื่อนำงบประมาณมาดำเนินการในเดือนตุลาคม 2567 ต่อไป

2. โครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง

เป็นการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง และสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในทุกมิติที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในทุกมิติ และพัฒนารูปธรรมการจัดการร่วมกันของพื้นที่ในการจัดความสัมพันธ์ลักษณะแนวราบระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2566 จนถึงปี 2567 จำนวน 1,131 ครั้วเรือน 16 ชุมชน เป็นการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบครอบคลุมชุมชนที่ได้รับผลกระทบทั้งหมด โดยมีการสำรวจข้อมูลความเดือดร้อนและใช้ข้อมูลในการรับรองสิทธิผู้เข้าร่วมโครงการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่มีความหลากหลาย ส่งผลให้ผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางเกิดการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยมีโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีรูปแบบการอยู่อาศัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการใช้จ่ายของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดรูปธรรมการจัดการร่วมกันของพื้นที่ระหว่างชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยในปี 2566 สนับสนุนโครงการและงบประมาณในการพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวน 779 ครั้วเรือน 6 จังหวัด 12 ชุมชน ในปี 2567 มีเป้าหมายจำนวน 340 ครั้วเรือน โดยสนับสนุนโครงการและงบประมาณในการพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวน 352 ครั้วเรือน 3 จังหวัด 4 ชุมชน

- มีกระบวนการจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการกับกลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่ 16 จังหวัด 40 พื้นที่ผู้เข้าร่วม 3,993 คน โดยมีการสื่อสารทำความเข้าใจโครงการต่อท้องถิ่น ท้องที่ ชุมชน กลุ่มเป้าหมายโครงการฯ ชี้แจงเงื่อนไขการเช่าที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย พร้อมทั้งแลกเปลี่ยน ตอบข้อซักถาม อาทิ

- สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี: ร่วมรับฟังหลักเกณฑ์การขอเช่าที่ดินของการรถไฟให้กับผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง จำนวน 70 คน และวางแผนการลงพื้นที่สำรวจชุมชนที่เดือดร้อน
- สำนักงานเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี : โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 3 ชุมชน 123 ครั้วเรือน เข้าร่วมรับฟัง และจะดำเนินการจัดทำสรุปข้อมูลรายชื่อผู้ที่ประสงค์จะขอเช่าที่ดินเพื่อพัฒนาโครงการ
- สถานีรถไฟสุพรรณบุรี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี : สร้างความเข้าใจโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง เทศบาลตำบลรั้วใหญ่ รวมกลุ่มเป้าหมาย 1 ชุมชน 19 ครั้วเรือน

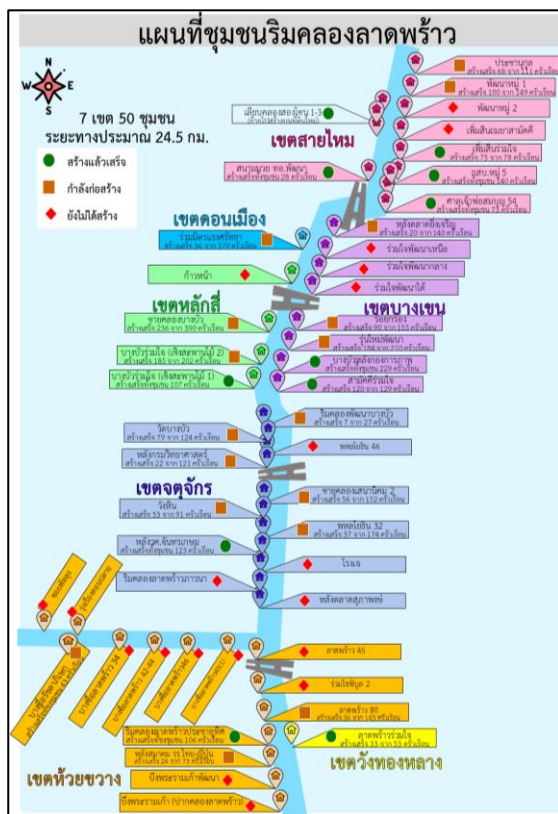
- **การขับเคลื่อนงานส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์แก่สมาชิกชุมชนริมราง ชุมชนโรงปูนเหนือ-ใต้ เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร พอช.** ร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ 2 ชี้แจงขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งสหกรณ์ พร้อมอบรมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินการของสหกรณ์ สมาชิกได้ร่วมกันลงมติเห็นชอบในการตั้งชื่อสหกรณ์ว่า "สหกรณ์เคหะสถานชุมชนโรงปูนพัฒนา จำกัด" พร้อมกับการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อประสานการประชุมและดำเนินงานของกลุ่มสหกรณ์ต่อไป อีกทั้งได้มีการกำหนดนัดหมายประชุมครั้งถัดไป เพื่อสานต่อกระบวนการจัดตั้งสหกรณ์อย่างเป็นทางการ
- **สำนักงานเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา** จัดอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์แก่สมาชิกชุมชนริมรางรถไฟเมืองสงขลา 15 ชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 143 คน การอบรมครั้งนี้ได้ชี้แจงเนื้อหาที่สำคัญเกี่ยวกับความหมาย อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการจัดตั้งสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันจัดทำแผนเพื่อขับเคลื่อนงานด้านสหกรณ์ภายใต้โครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมรางต่อไป
- **การขับเคลื่อนโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง** นายวรารุณ ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้บริหารกระทรวงฯ และผู้บริหารสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง (บ้านมั่นคงเครือข่ายริมรางยาโม) ที่สหกรณ์เครือข่ายริมรางยาโม จำกัด ตำบลหัวทะเล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เยี่ยมเยียนและทำพิธีตอกเสาเข็มต้นแรก มอบทะเบียนบ้าน มอบรถโยกแก๊สคนพิการ และมอบเครื่องอุปโภคบริโภคและเงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย ให้กำลังใจกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง พร้อมรับฟังรายงานสถานการณ์ผลกระทบและสภาพปัญหา
- **ชาวริมรางรถไฟจังหวัดตรัง รัชมอบสัญญาเช่าที่ดินการรถไฟ 4 โครงการ 166 ครัวเรือน** ชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา เทศบาลตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

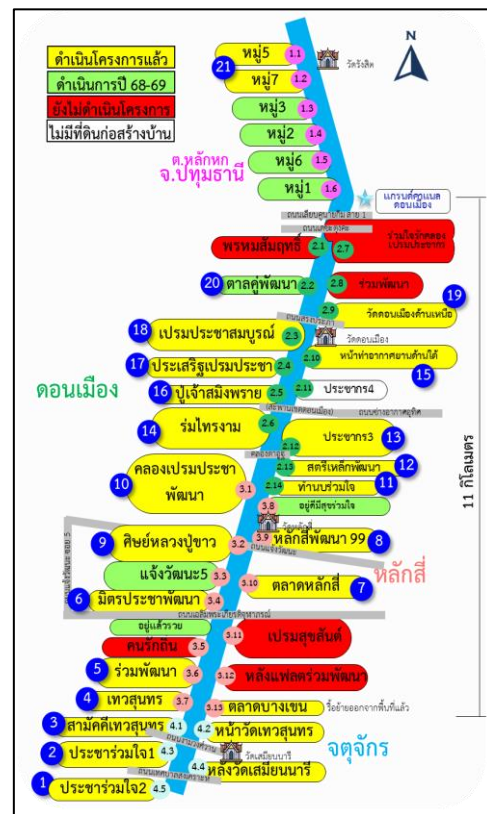
จัดงาน “สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตชุมชนเมืองตราง จังหวัดตราง” โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดตราง เป็นประธานในงาน ผู้บริหารสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ผู้แทนจากหน่วยงานภาคี เช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตราง สำนักงานสภรณจังหวัดตราง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดตราง การประปาส่วนภูมิภาค สาขาห้วยยอด และผู้แทนเครือข่ายชุมชนริมรางภาคใต้ 9 จังหวัด เข้าร่วมจำนวน 400 คน การจัดงานมีพิธีมอบสัญญาเช่าที่ดินพร้อมการลงนามบันทึกความร่วมมือการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิต จังหวัดตราง และยกเสาเอกชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา

3. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

การพัฒนาคลองลาดพร้าว

การพัฒนาคลองเปรมประชากร

เป็นการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลในการกำหนดมาตรการจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดและการสร้างที่อยู่อาศัยรูกล้าแนวลำคลองและทางระบายน้ำ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2559 โดยดำเนินการในพื้นที่คลองลาดพร้าว และ

คลองเปรมประชากร เน้นหลักการสำคัญคือ **“การจัดการร่วมกันของชุมชนในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์”**

โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง
เป็นการดำเนินงานในพื้นที่คลองเปรมประชากร เป้าหมายรวม 38 ชุมชน 6,386 ครัวเรือน (กทม. ดำเนินการใน 3 เขต 32 ชุมชน และพื้นที่เทศบาล ตำบลหลักหก จังหวัดปทุมธานี 6 หมู่บ้าน) จำแนก เป็น เขตดอนเมือง 2,695 ครัวเรือน เขตหลักสี่ 2,519 ครัวเรือน เขตจตุจักร 402 ครัวเรือน จ.ปทุมธานี 770 ครัวเรือน

จากการดำเนินการนับตั้งแต่ปี 2563 ถึง ปัจจุบัน สามารถดำเนินการพัฒนาใน 23 ชุมชน 2,092 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 32.76 ของ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จำแนกเป็น

- บ้านที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ 1,472 ครัวเรือน
- บ้านที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง 380 ครัวเรือน
- พื้นที่รื้อย้ายแล้วพร้อมก่อสร้างบ้าน 240 ครัวเรือน

ปี 2567 เป้าหมาย 70 ครัวเรือน ณ 30 กันยายน 2567 มีการอนุมัติโครงการและงบประมาณ จำนวน 70 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100 ของเป้าหมาย

ผลจากการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง ก่อให้เกิดระบบจัดการร่วมในรูปแบบของกลุ่ม ออมทรัพย์และสหกรณ์ เกิดการออมทรัพย์ร่วมกัน สร้างการมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นการ จัดระเบียบบ้านเรือน/ครัวเรือนที่รกร้างคลองร่วมกัน โดยมีรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย เช่น การปรับปรุงในที่ดินเดิม มีการเช่าที่ดินร่วมกัน จัดระเบียบการอยู่อาศัยเพื่อรองรับครัวเรือนที่รกร้างคูลอง การสร้างชุมชนในที่ดินใหม่ที่ชุมชนจัดการที่อยู่อาศัยร่วมกันในลักษณะการซื้อหรือเช่าที่ดินและ ปลูกสร้างที่พักอาศัยร่วมกัน ในกรณีที่ไม่สามารถปรับปรุงในที่ดินเดิมได้และเกิดการแก้ไขปัญหาการรกร้าง ของชุมชนริมคลองและพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยผู้มีรายได้น้อยสามารถมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีระบบ สาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งแวดล้อมที่ดีสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการใช้จ่าย ของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนสถานะจากผู้รกร้าง/ก่อสร้างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็น “ผู้อยู่อาศัยถูกกฎหมาย” และได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ ส่งผลให้ชุมชนมี คุณภาพชีวิตที่ดี มีบ้านที่มั่นคงและอยู่อาศัยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ชุมชนหน้าท่าอากาศยานด้านใต้ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

ชุมชนหน้าท่าอากาศยานด้านใต้ เขตดอนเมือง เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดของการพัฒนาที่อยู่อาศัย ริมคลองที่ประสบความสำเร็จ ภายใต้แนวความคิดการจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาการรुकล้ำพื้นที่สาธารณะ ชุมชนนี้ตั้งอยู่บริเวณริมคลองเปรมประชากร มีสมาชิก 60 ครัวเรือน ซึ่งเช่าที่ราชพัสดุจากกรมธนารักษ์รวมพื้นที่ 1 ไร่ 6 งาน 18 ตารางวา โดยมีสัญญาเช่าเป็นระยะเวลา 30 ปี

การพัฒนานี้เกิดจากความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ร่วมกัน เพื่อสนับสนุนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ ชุมชนยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และเอกชน เช่น โรงแรมมารี ดอนเมือง และท่าอากาศยานดอนเมือง ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมอาชีพ โดยเปิดพื้นที่ตลาดให้ชาวบ้านนำสินค้ามาจำหน่าย สร้างรายได้และความเข้มแข็งในชุมชน

บ้านจำนวน 60 หลัง ในพื้นที่ที่ได้รับการก่อสร้างแล้วเสร็จและมีการเช่าอยู่อาศัย มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัย ส่งผลให้ครัวเรือนเหล่านี้มีสถานะจากผู้รुकล้ำกลายเป็นผู้อยู่อาศัยที่ถูกกฎหมาย พร้อมสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงบริการของรัฐ โดยในอนาคต ชุมชนมีเป้าหมายพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือแลนด์มาร์คที่สำคัญ โดยอาจปรับพื้นที่ให้เป็นถนนคนเดิน เพิ่มกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่

ก่อนปรับปรุง (2566)

หลังปรับปรุง (2567)

4. โครงการบ้านพอเพียง

เป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนที่มีรายได้น้อยประสบปัญหาความเดือดร้อนที่อยู่อาศัย ทั้งบ้านที่ก่อสร้างมานานแล้วมีสภาพชำรุดทรุดโทรม ก่อสร้างด้วยวัสดุที่ไม่คงทน ไม่ได้ปรับปรุงซ่อมแซม และครอบครัวขยายที่มีความจำเป็นต้องก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีรายได้น้อย เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการซ่อมแซม ปรับปรุง ต่อเติมบ้าน หรือการสร้างใหม่แทนบ้านเดิมที่มีสภาพทรุดโทรม ซึ่งอาจเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย โดยมีหลักการสำคัญในการดำเนินงานคือ ใช้กระบวนการทำงานที่ชุมชนเป็นแกนหลักในการร่วมกันแก้ไขปัญหา เชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรชุมชนในตำบลหรือ องค์กรชุมชนตำบลที่มีทุนด้านการพัฒนาต่างๆ เช่น สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรการเงิน ชุมชน ฯลฯ กับกลุ่มผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในการจัดการปัญหาร่วมกัน

เป้าหมายการดำเนินโครงการบ้านพอเพียง ปี 2567 จำนวน 26,348 ครัวเรือน ผลการอนุมัติงบประมาณ รวมจำนวน 26,572 ครัวเรือน วงเงินงบประมาณรวม 569,089,837 บาท

ภาค	ผลการอนุมัติตามมติคณะทำงานพิจารณาโครงการภาค					ผลการเบิกจ่าย		
	โครงการ	จังหวัด	ตำบล	ครัวเรือน	อนุมัติ	เบิกจ่าย	คงเหลือ	ร้อยละ
เหนือ	1,095	17	1,048	9,530	203,549,200	203,549,200	-	100.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	901	20	839	6,132	131,750,438	131,750,438	-	100.00
ใต้	434	14	400	3,875	83,826,200	83,826,200	-	100.00
กลางและตะวันตก	627	13	595	4,491	94,897,399	94,897,399	-	100.00
กทม. ปริมณฑล และตะวันออก	298	13	266	2,172	47,105,800	47,105,800	-	100.00
สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยฯ	16		-	372	7,960,800	7,960,800	-	100.00
รวม	3,371	77	3,148	26,572	569,089,837	569,089,837	-	100.00

1. การเบิกจ่ายงบประมาณโครงการบ้านพอเพียง ปี 2567 มีการเบิกจ่าย 569,089,837 บาท
2. การบันทึกข้อมูลในระบบโปรแกรม CODI-PMS มีการตรวจทานฐานข้อมูลโครงการ องค์กร และการแนบไฟล์เอกสาร พบว่า มีการบันทึกข้อมูลครบถ้วน
3. ระยะเวลาการบริหารโครงการบ้านพอเพียงใช้ระยะเวลาตามเกณฑ์ 3,068 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 91.01 ของโครงการทั้งหมด มีระยะเวลาโดยเฉลี่ย 36 วัน/โครงการ ที่ใช้ระยะเวลามากกว่าเกณฑ์ 303 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 8.99 ของโครงการทั้งหมด มีระยะเวลาโดยเฉลี่ย 70 วัน

ตารางสรุประยะเวลาบริหารโครงการ

ภาค	จำนวนโครงการอนุมัติ	เบิกจ่ายตามเกณฑ์ระยะเวลา 60 วัน			เบิกจ่ายเกินเกณฑ์ระยะเวลา 60 วัน			จำนวนวันเฉลี่ย
		จำนวนโครงการ	วันเฉลี่ย	ร้อยละของจน.โครงการ	จำนวนโครงการ	วันเฉลี่ย	ร้อยละของจน.โครงการ	
เหนือ	1,095	860	41	78.54	235	67	21.46	47
ตะวันออกเฉียงเหนือ	901	845	40	93.78	56	78	6.22	42
ใต้	434	432	37	99.54	2	64	0.46	37
กลางและตะวันตก	627	625	29	99.68	2	63	0.32	29
กทม. ปริมณฑล และตะวันออก	298	298	26	100.00	-	-	-	26
สนง.พัฒนาที่อยู่อาศัยฯ	16	8	39	50.00	8	119	50.00	79
รวม	3,371	3,068	36	91.01	303	70	8.99	39

ผลที่เกิดจากการดำเนินโครงการบ้านพอเพียง เกิดการดูแลช่วยเหลือผู้อยู่อาศัยที่มีรายได้น้อย ในการดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุง ต่อเติมบ้าน ทำให้ผู้มีรายได้น้อยที่มีความเดือดร้อนที่อยู่อาศัยได้มีที่อยู่อาศัยที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยมากขึ้น โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน และมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีทั้งภาครัฐ และเอกชน ทำให้มีการหนุนเสริมทั้งงบประมาณ เครื่องมือ องค์ความรู้ทางวิชาการ เกิดกลไกการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีบริหารการทำงานและบริหารโครงการร่วมกัน อีกทั้งมีระบบข้อมูลผู้เดือดร้อนที่ครอบคลุมทั้งตำบล นำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 3 - 5 ปี ดังตัวอย่างโครงการบ้านพอเพียงตำบลบ้านไร่ จังหวัดสุโขทัย และตำบลเขาคราม จังหวัดกระบี่

โครงการบ้านพอเพียงตำบลบ้านไร่ อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ตำบลบ้านไร่ มีเนื้อที่ประมาณ 37.74 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 23,590 ไร่ มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน จำนวน 1,923 ครัวเรือน ประชากร 5,290 คน ในปี 2567 มีกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับประโยชน์ในโครงการบ้านพอเพียง จำนวน 11 ครัวเรือน แบ่งเป็นครัวเรือนของผู้สูงอายุ 6 คน ผู้พิการ 1 คน และผู้ยากจนทั่วไป 4 คน งบประมาณรวม 235,400 บาท

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากทำโครงการบ้านพอเพียง พบว่า ครัวเรือนผู้เดือดร้อนได้รับการซ่อมแซมปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัยสามารถรองรับการใช้ชีวิตประจำวันได้ มีการช่วยเหลือจากชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เช่น ร่วมซ่อมแซมสร้างบ้านให้แข็งแรงมั่นคง เกิดความร่วมมือหน่วยงานท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 3,000 บาท เจ้าของบ้านสมทบงบประมาณรวม 7,043 บาท และต่อยอดการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ด้านอาชีพเสริมสร้างรายได้ในครัวเรือน นอกจากนี้ หน่วยงานภาคี เครือข่าย และคนในชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของโครงการ เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถวางแผนจัดการที่อยู่อาศัยร่วมกันในระดับพื้นที่ กำหนดเป้าหมายสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยจัดทำแผนระยะยาว 3 ปี (2568-2570) จำนวน 29 ครัวเรือน บูรณาการแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย คุณภาพชีวิต และด้านอื่นๆ ทุกมิติ บูรณาการจัดทำแผนข้อมูล กลไก งบประมาณ บรรจุเข้าแผนพัฒนาท้องถิ่น

- การปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย นางมะลิ ประจักษ์ บ้านเลขที่ 21 หมู่ 4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน จุดซ่อมแซม ผนังบ้าน หน้าต่าง และประตู

ก่อนปรับปรุง

หลังปรับปรุง

- การปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย นางสีนวล ปานเจริญ บ้านเลขที่ 34/2 หมู่ที่ 8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 คน รูปแบบ สร้างห้องน้ำ

ก่อนปรับปรุง

หลังปรับปรุง

โครงการบ้านพอเพียงตำบลเขาคคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

ตำบลเขาคคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ 15 ครัวเรือน รวม 321,000 บาท ซ่อมสร้างเสร็จแล้วทั้ง 17 หลังคาเรือน ได้มีการจัดเวที Kick off การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ร่วมกับภาคีพัฒนา ณ ตำบลเขาคคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ซึ่งมีการบูรณาการเครือข่ายองค์กรชุมชน จังหวัดกระบี่ ร่วมกับ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกระบี่ สำนักงานบริหารกิจการเหล่ากาชาด สภาองค์กรชุมชนตำบลเขาคคราม กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาคคราม องค์การบริหารส่วนตำบลเขาคคราม ท้องที่ ท้องถิ่น อพม. รพ.สต. บริษัทชวนพัฒนาพร็อพเพอร์ตี้ บริษัทไทยแม็คทีอาร์ (คณะทำงาน CSR) และวิทยาลัยเทคนิคกระบี่ โดยมี นายสมปราชญ์ ปราบสงคราม รองผู้ว่าราชการจังหวัด

กระบี่ ในการเปิดงานเชิงนโยบายระดับจังหวัดในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสู่การสร้างบ้านที่มากกว่าบ้าน และการบูรณาการแก้ไขปัญหาแบบพุ่งเป้ารายครัวเรือน ทั้งการสนับสนุนวัสดุก่อสร้าง เครื่องอุปโภคบริโภค โถสุขภัณฑ์ เงินสงเคราะห์ แรงงาน และอื่นๆ แก่ครัวเรือนเปราะบางทางสังคม ซึ่งจะขยายผลอำเภอละ 5 ครัวเรือน ในการขับเคลื่อนผลการบูรณาการทางสังคมแบบองค์รวม หลังจากนั้นจะมีการออกแบบภายใต้เครื่องมือกองทุน CSR จังหวัดกระบี่

5. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

เป้าหมายการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ปี 2567 จำนวน 325 ตำบล/เมือง วงเงิน 23,296,738 บาท ผลการอนุมัติงบประมาณรวมจำนวน 484 ตำบล/เมือง งบประมาณรวม 22,563,700 บาท

ที่	ภาค	กรอบงบ รวมทั้งสิ้น	อนุมัติ					งบคงเหลือ ที่ยังไม่อนุมัติ	เบิกจ่าย	คงเหลือ	ร้อยละ เบิกจ่าย
			โครงการ	ตำบล/เมือง	ระดับพื้นที่ (ตำบล/เมือง)	ระดับจังหวัด	ระดับกลุ่ม จังหวัด	ระดับภาค	งบอนุมัติ		
1	ภาคเหนือ	4,458,000	49	103	3,168,000	850,000	240,000	200,000	4,458,000	-	99.28
2	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5,244,000	48	134	3,744,000	1,000,000	300,000	200,000	5,244,000	-	100.00
3	ภาคใต้	3,672,000	34	81	2,592,000	700,000	180,000	200,000	3,672,000	-	100.00
4	ภาคกลางและตะวันตก	3,430,000	32	87	2,400,000	650,000	180,000	200,000	3,430,000	-	100.00
5	ภาคภพมาฯ ปริมาณพล/ตะวันออก	3,430,000	30	79	2,400,000	650,000	180,000	200,000	3,430,000	-	100.00
6	สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยฯ	600,000	7	-	600,000	-	-	-	600,000	-	100.00
7	งบเชิงประเด็นนโยบาย งบกลางปี 67	963,038	1	-	230,000				230,000	733,038	100.00
8	งบเชิงประเด็นนโยบาย งบกลางปี 66	1,499,700	2	-	1,499,700				1,499,700	-	100.00
รวม		23,296,738	203	484	16,633,700	3,850,000	1,080,000	1,000,000	22,563,700	733,038	99.86

1. การเบิกจ่ายโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปี 2567 มีการเบิกจ่าย 22,531,700 บาท มีงบคงเหลือ 32,000 บาท
2. การบันทึกข้อมูลในระบบโปรแกรม CODI-PMS มีการตรวจทานฐานข้อมูลโครงการ องค์กร และการแนบไฟล์เอกสาร พบว่า มีการบันทึกข้อมูลครบถ้วน

3. ระยะเวลาการบริหารโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตใช้ระยะเวลาตามเกณฑ์ 187 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 92.12 ของโครงการทั้งหมด มีระยะเวลาโดยเฉลี่ย 45 วัน/โครงการที่ใช้ระยะเวลามากกว่าเกณฑ์ 15 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 7.39 ของโครงการทั้งหมด มีระยะเวลาโดยเฉลี่ย 75 วัน

ภาค	จำนวนโครงการที่อนุมัติ	เบิกจ่ายตามเกณฑ์ระยะเวลา 60 วัน			เบิกจ่ายเกินระยะเวลา 60 วัน		
		จำนวนโครงการ	วันเฉลี่ย	ร้อยละของโครงการ	จำนวนโครงการ	วันเฉลี่ย	ร้อยละของโครงการ
ภาคเหนือ	49	41	55	83.67	7	73	14.29
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	48	48	51	100.00			0
ภาคใต้	34	34	56	100.00			0
ภาคกลางและตะวันตก	32	32	36	100.00			0
ภาคกทมฯ ปริมณฑล/ตะวันออก	30	29	34	96.67	1	70	3.33
สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยฯ	7	1	50	14.29	6	77	85.71
งบเชิงประเด็นนโยบาย งบกลางปี 67	1	1	51	100.00			
งบเชิงประเด็นนโยบาย งบกลางปี 66	2	1	5	50.00	1	84	50.00
รวม	203	187	45	92.12	15	75	7.39

ผลจากการดำเนินโครงการดังกล่าว ทำให้ตำบล/เมือง มีระบบช่วยเหลือทางสังคมในการดูแลสมาชิกในชุมชนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส สู่การจัดการและพึ่งพาตนเองที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมในด้านต่างๆ เกิดแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการและบริบทของชุมชน และในระดับตำบล/เมือง มีแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท ดังตัวอย่างผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ต่างๆ อาทิ

การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาอำเภอบูรณาการโดยใช้อำเภอด่านช้างเป็นพื้นที่เรียนรู้กลางของจังหวัด ในด้านการกำหนดแนวทางการพัฒนาอำเภอ จัดตั้งกลไกและกำหนดภารกิจคณะทำงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอำเภอด่านช้าง ออกแบบกระบวนการและจัดทำแผนปฏิบัติการหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานระดับตำบล รวมถึงเชื่อมโยงข้อมูลรายชื่อผู้เดือดร้อนจากฐานระบบโปรแกรม TP MAP และ THAI QM ร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี พัฒนาชุมชนอำเภอด่านช้าง เป็นต้น

เวทีสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์คัดเลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเพื่อเข้ารับการอบรม ตำบลวังคัน

ในการดำเนินการดังกล่าว มีพื้นที่ดำเนินการ 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลห้วยขมิ้น ตำบลวังยาว ตำบลวังคัน ตำบลองค์พระ ตำบลหนองมะค่าโมง โดยใช้ข้อมูลในฐานระบบของส่วนราชการจำนวน 2,774ครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการสังเคราะห์ข้อมูลผู้เดือดร้อนร่วมกันของผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน พบว่า คงเหลือ

ผู้เดือดร้อนจำนวน 1,120ครัวเรือน แบ่งตามสภาพปัญหาใน 5 มิติ ได้แก่ การศึกษา รายได้ สุขภาพ ความเป็นอยู่ และการบริการของรัฐ รวบรวมการวิเคราะห์ศักยภาพของแต่ละตำบล จัดทำเป็นผลการวิเคราะห์ภาพรวมพื้นที่อำเภอด่านช้าง ซึ่งนำมาสู่การยกร่างแผนพัฒนาอำเภอด่านช้าง โดยสามารถแยกเป็นการพัฒนาแต่ละมิติ ดังนี้

- **ด้านเศรษฐกิจ** ส่งเสริมการสร้างรายได้และลดรายจ่าย ให้กับกลุ่มผู้เปราะบางและผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมการตลาดและสินค้าชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

- **ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต** ส่งเสริมและป้องกันยาเสพติด และประสานสถาบันการศึกษาในการให้ความรู้กับเยาวชน ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีลาวครั่ง พัฒนาและจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ติดตั้งสัญญาณเตือนภัยของชุมชน ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมทุกตำบล การซ่อมแซมและปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ผู้มีรายได้น้อย การปรับปรุงสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น รวจับ ชักโครก พื้นกันลื่น ฯลฯ การจัดหาที่ดินและแหล่งน้ำเพื่อการประกอบอาชีพให้กับประชาชน จัดหาและสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปรับปรุง/พัฒนาระบบสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า จัดหาตู้ผลิตน้ำดื่ม

- **ด้านสุขภาพ** ส่งเสริมสุขภาพคนในชุมชน ให้ความรู้การดูแลสุขภาพด้านอาหาร การออกกำลังกาย ส่งเสริมให้อสม. ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบางอย่างใกล้ชิด สนับสนุนอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือผู้สูงอายุ เช่น รถวีลแชร์สำหรับผู้พิการ แวนสายตาสำหรับผู้สูงอายุ รถรับส่งโรงพยาบาล กางเกงอนามัย ฯลฯ เพิ่มยาที่จำเป็นให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือสถานอนามัย ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบล ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทำฝายชะลอน้ำเพื่ออนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ การทำธนาคารน้ำใต้ดิน การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน/ขยายพื้นที่ป่า การจัดการขยะอย่างยั่งยืน

- **ด้านการศึกษา** ประสาน CHR จัดหาทุนการศึกษาเด็ก/เยาวชน ส่งเสริมเยาวชนหารายได้พิเศษช่วงปิดเทอม ส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับผู้มีรายได้น้อย

- **ด้านนโยบายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน** การผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายในการผ่อนปรนกฎหมายที่ดิน ส.ป.ก. เพื่อการประกอบอาชีพ การปรับเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุและผู้พิการ สืบรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนในตำบลเพื่อเชื่อมโยงระบบบริการของรัฐ เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและผู้พิการ เป็นต้น ปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของตำบล เช่น ประปาหมู่บ้าน, แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (ธนาคารน้ำ, ฝายทดน้ำ), เสาสัญญาณโทรศัพท์ การซ่อมแซมถนน เป็นต้น ผลักดันการเพิ่มสิทธิสวัสดิการการรักษายาบาลกรณีเจ็บป่วย ให้สามารถเข้ารับรักษาในพื้นที่ต่างจังหวัดได้ เพื่อให้สะดวกต่อระยะทางของประชาชน

ตำบลหนองมะคำโอง จัดอบรมการทำไม้กวาด

ตำบลห้วยขมิ้น อบรมทำน้ำพริกแกง

ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้เสริมให้กับผู้เดือดร้อน เกิดการรวมกลุ่มผู้เดือดร้อน เกิดกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้ประสานหลัก ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตบนความต้องการของผู้เดือดร้อนจริง เกิดการเชื่อมโยงและบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้เดือดร้อนในตำบล เช่น การจัดตลาดนัดชาววังพื้นที่ตำบลวังคัน เพื่อเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าชุมชน ส่งเสริมการเพาะพันธุ์กล้าไม้สมุนไพรอินทรีย์ เป็นต้น รวมถึงสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน เช่น ข้อกังวลเกี่ยวกับความไม่ต่อเนื่องในการส่งเสริมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต การให้ความสำคัญของแกนนำชุมชนในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้เดือดร้อน การปรับวิถีคิดของกลุ่มเปราะบางในการให้ความสำคัญต่อการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ทั้งนี้ วางแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำเพื่อการบริโภค อุปโภค และการเกษตร

การส่งเสริมการท่องเที่ยว “โกโก้เป็นสื่อกลางการท่องเที่ยวชุมชน” ที่ ตำบลนางั่ว ในพื้นที่ตำบลนางั่ว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวโพด ข้าว มะขามหวาน และพืชผักสวนครัว ซึ่งมักประสบปัญหาหาคาผลผลิตตกต่ำ สาเหตุเกิดจากชาวบ้านผลิตสินค้าเกษตรเหล่านี้เป็นจำนวนมากทำให้เกิดการล้นตลาด จึงไม่ได้ราคา ทำให้ชาวบ้านขาดทุนและเป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น

ในปี 2560 เกษตรกรผู้ปลูกโกโก้ถูกหลอกให้ซื้อกล้าพันธุ์มาปลูกและยังไม่มีความรู้ในการดูแลรักษา ทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพบริษัทจึงไม่รับซื้อและไม่สามารถหาตลาดรองรับได้ ต่อมาในปี 2563 - ปัจจุบัน เกษตรกรผู้ปลูกโกโก้และสภาองค์กรชุมชนตำบลนางั่วได้รวมตัวกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนโกโก้นางั่ว โดยได้รับการสนับสนุนจาก สสว. และเริ่มศึกษากระบวนการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า เช่น โกโก้แมส โกโก้บัตเตอร์ โกโก้ฟาวเตอร์ โกโก้ชิปส์ ช็อกโกแลตบาร์ เป็นต้น โดยมีภาคีสถาบันการศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน รวมถึงสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่สนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมแปรรูปโกโก้ เพื่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้แปรรูปโกโก้ ทำให้กลุ่มเปราะบาง ผู้ว่างงาน มีงานทำและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการต่อยอดเรื่องส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วัฒนธรรม และโฮมสเตย์ ให้เป็นเอกลักษณ์ของตำบลอีกด้วย โดยการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม เนื่องจากตำบลนางั่วมีภูมิประเทศที่สวยงาม มีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบล มีวัฒนธรรมท้องถิ่นและยังมีสวนเกษตรเป็นต้นทุนอยู่แล้ว

ในการดำเนินงานดังกล่าวได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีโกโก้เป็นสื่อกลางการท่องเที่ยวชุมชน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย การเชื่อมโยงแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เทศบาลตำบลนางัว สำนักงานเกษตรอำเภอ ปตท.นางัว มหาวิทยาลัยเพชรบูรณ์ พัฒนาชุมชน ฯลฯ ผลจากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้การขับเคลื่อนประเด็นร่วมของจังหวัดเพชรบูรณ์ ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานในพื้นที่ที่ใช้โกโก้เป็นสื่อกลางการท่องเที่ยวในชุมชน พัฒนาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และเชื่อมโยงการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ร่วมกัน

นอกจากนี้ ในด้านเศรษฐกิจ กลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อยได้รับค่าจ้างแรงงานในการปอกเปลือกผลโกโก้ ค่าจ้างแกะเมล็ดกิโลกรัมละ 2.5 บาท มีรายได้ต่อคนวันละประมาณ 200 – 300 บาท เกิดการพัฒนาทักษะอาชีพการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีโกโก้เป็นสื่อกลางการท่องเที่ยวในชุมชนให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย คนเปราะบาง และคนตกงานมีอาชีพและรายได้อย่างน้อย 25 คน ยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้การแปรรูปโกโก้ เกิดแผนธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน การแปรรูปโกโก้เชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย มีเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในตำบล มีการพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ในด้านสังคม ยังเกิดกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับตำบลแบบมีส่วนร่วม เป็นแหล่งเรียนรู้การแปรรูปโกโก้ ผลิตภัณฑ์โกโก้ระดับ Premium จุดดึงดูดกลุ่มเยาวชน ด้านสิ่งแวดล้อม โครงการเพชรบูรณ์ เทียวเต็มปอด จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มาสนับสนุนการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยใช้กิจกรรมโกโก้ในการเรียนรู้ให้กับผู้ที่เข้าพัก

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมายังมีอุปสรรคอยู่บ้าง อาทิ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวยังอยู่ในวงจำกัด ไม่แพร่หลาย งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ การท่องเที่ยวชุมชนยังไม่เป็นที่นิยมแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน สถานที่แปรรูปโกโก้ อาคารตากโกโก้ โรงหมัก โรงแปรรูป และจัดเก็บผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามมาตรฐาน ออย. และ ISO และสินค้าของกลุ่มยังไม่สามารถผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ฝากขายได้ จึงขาดโอกาสต่อยอดทางธุรกิจและยกระดับคุณภาพสินค้าที่มีประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าทางด้านการเกษตรของผู้ปลูกโกโก้ที่ยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มมีแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ข้อติดขัดดังกล่าว คือ เข้าร่วมงานขายสินค้าชุมชนที่หน่วยงานจัดทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ ประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นให้มีแผนสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการให้ความรู้เรื่องการแปรรูปและการพัฒนาคุณภาพ และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยมีโกโก้เป็นสื่อกลางการท่องเที่ยวในชุมชนให้ขยายวงกว้างเพิ่มมากขึ้น

6. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว กรณีไฟไหม้ ไล่อื้อ (ภัยพิบัติ)

โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว กรณีไฟไหม้ ไล่อื้อ ได้รับงบประมาณจากรัฐตั้งแต่ปี 2559-2567 มีเป้าหมายในการช่วยเหลือชุมชน รวมทั้งสิ้น 9,052 ครั้วเรือน งบดำเนินการ 148,623,750 บาท ผลการดำเนินงานมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับขบวนองค์กรชุมชน 9,216 ครั้วเรือน วงเงินอนุมัติรวม 150,322,199 บาท มีการรับคืนงบประมาณบางส่วน ภาพรวมการดำเนินงานเกินกว่าเป้าหมาย 165 ครั้วเรือน ซึ่งในปี 2567 มีเป้าหมายช่วยเหลือชุมชนที่มีความเดือดร้อน รวมทั้งสิ้น 600 ครั้วเรือน โดยเป็นงบสำหรับดำเนินการ วงเงินรวมทั้งสิ้น 10,800,000 บาท มีการอนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้กับขบวนองค์กรชุมชนในระดับชุมชน จำนวน 329 ครั้วเรือน วงเงินอนุมัติรวม 5,596,375 บาท

ส่วนงาน	อนุมัติ			เบิกจ่าย (บาท)			ร้อยละ เบิกจ่าย
	จำนวน โครงการ	จำนวน ครั้วเรือน	งบประมาณ (บาท)	เบิกจ่าย	คิน/ยกเลิก โครงการ	คงเหลือ	
เหนือ	7	179	3,222,000	3,222,000		-	100.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	12	50	894,910	876,910	18,000	-	97.99
ใต้	7	15	270,000	270,000		-	100.00
กลางและตะวันตก	1	1	18,000	18,000		-	100.00
กรุงเทพฯ ปริมณฑล และ ตะวันออก	3	71	957,465	957,465		-	100.00
สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยฯ	3	13	234,000	54,000		180,000	23.08
รวม	33	329	5,596,375	5,398,375	18,000	180,000	96.46

1. การเบิกจ่ายงบประมาณที่อยู่อาศัยชั่วคราวปี 2567 จำนวน 5,398,375 บาท มีโครงการคิน/ยกเลิก 1 โครงการ 1 ครั้วเรือน จำนวน 18,000 บาท คงเหลือเบิกจ่ายจำนวน 180,000 บาท
2. การบันทึกข้อมูลในระบบโปรแกรม CODI-PMS มีการตรวจทานฐานข้อมูลโครงการ องค์กร และการแนบไฟล์เอกสาร พบว่า มีการบันทึกข้อมูลครบถ้วน
3. ระยะเวลาการบริหารโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตใช้ระยะเวลาตามเกณฑ์ 33 โครงการ

7. โครงการพัฒนา พื้นฟู และเชื่อมโยงเครือข่ายบ้านมั่นคงในระดับจังหวัด/เมือง/ตำบล

โครงการบ้านมั่นคงในระดับจังหวัด/เมือง/ตำบล มีแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารจัดการการทำงานไปสู่ขบวนเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นหลัก ในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงในระดับจังหวัด/เมือง/ตำบล โดยมีการสนับสนุนงบประมาณและผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. ระดับจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงโครงการและเครือข่ายการทำงานชุมชนทั้งเมืองและชนบท เกิดระบบฐานข้อมูลที่ดินที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ นำไปสู่การจัดทำแผนบ้านมั่นคงระดับจังหวัดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันสนับสนุนงบประมาณจังหวัดละ 100,000 - 200,000 บาท ในปีงบประมาณ 2566 - 2567 มีการอนุมัติงบประมาณกรอบวงเงิน รวม 8,800,000 บาท อนุมัติงบประมาณไปแล้ว จำนวน 64 จังหวัด จำนวนเงิน 6,800,000 บาท และจังหวัดเข้มข้น 10 จังหวัด จำนวนเงิน 2,000,000 บาท

2. ระดับเมือง/ตำบล มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการทำงาน และเชื่อมโยง พัฒนา ติดตามงานเดิม และงานพัฒนาพื้นที่ใหม่ พื้นฟูคุณภาพความเข้มแข็งของพื้นที่รูปธรรม และเชื่อมโยงเครือข่ายบ้านมั่นคงชนบท ระดับเมือง/ตำบล ใน 5 ภูมิภาค จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 500 เมือง/ตำบล สนับสนุนงบประมาณระดับเมือง/

ตำบลละ 20,000 บาท ในปีงบประมาณ 2566 มีการอนุมัติงบประมาณแล้ว 310 เมือง/ตำบล วงเงินรวม 6,200,000 บาท

ทั้งนี้ ในการสัมมนาสรุปบทเรียนและทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย ขบวนการองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก ระหว่างวันที่ 5 - 6 ตุลาคม 2567 มีการวางทิศทางการขับเคลื่อนงานโดยขบวนการองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก และได้มีข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยของขบวนการองค์กรชุมชน ในปี 2568 ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมขบวนการองค์กรชุมชนจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับจังหวัด โดยการขับเคลื่อนและเชื่อมโยงกลไกการทำงานร่วมกันของขบวนการองค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ท้องที่ ท้องถิ่น หน่วยงานวิชาการ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดการทำงานสนับสนุนร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

8. โครงการสนับสนุนฟื้นฟูพื้นที่ภัยพิบัติ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และคณะทำงานฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ภัยพิบัติ ร่วมกันดำเนินโครงการฟื้นฟูช่วยเหลือพื้นที่ภัยพิบัติ ปีงบประมาณ 2567 เพื่อสนับสนุนความช่วยเหลือเร่งด่วนในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ และพื้นที่ที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติทั่วประเทศ โดยเริ่มดำเนินการในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำลังประสบภัยพิบัติ จำนวน 5,000,000 บาท ทำให้เกิดการสนับสนุนเครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชน/องค์กรชุมชนในการเฝ้าระวัง เตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติในทุกภูมิภาค โดยมีการวิเคราะห์พื้นที่ การสื่อสาร การเตรียมพื้นที่รองรับ การจัดทำแผนการอพยพ ประสานงานและการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

- **ระยะที่ 1** ส่งเสริมเครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชน/องค์กรชุมชนในการเฝ้าระวัง ป้องกัน งบประมาณ 300,000 บาท
- **ระยะที่ 2** ส่งเสริมเครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชน/องค์กรชุมชนในการหนุนเสริมช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนเฉพาะหน้า งบประมาณ 700,000 บาท
- **ระยะที่ 3** ส่งเสริมเครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชน/องค์กรชุมชนในการฟื้นฟูผู้เดือดร้อน พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ งบประมาณ 4,000,000 บาท

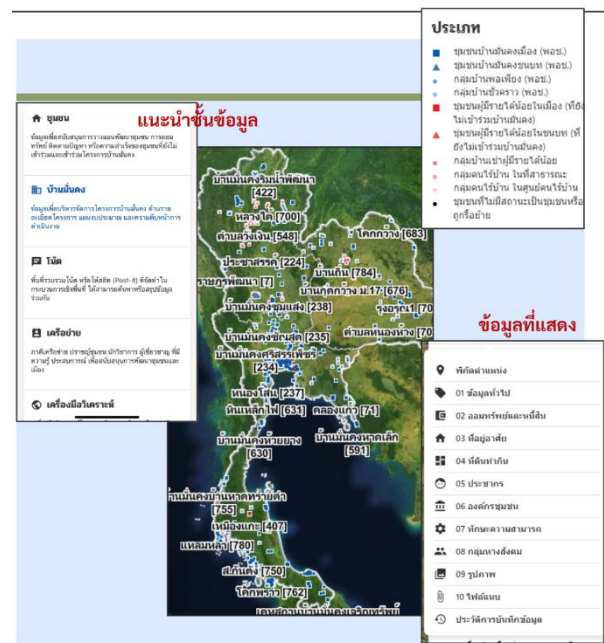

4

นวัตกรรมงานพัฒนาที่อยู่อาศัย

1. โปรแกรม โคครีเอท ไทยแลนด์ (Co-Create Thailand) เป็นโปรแกรมที่แสดงผลรูปแบบแผนที่และข้อมูลสถิติ ใช้งานผ่านระบบสมาร์ตโฟน บันทึกข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลทั่วไป คณะทำงานที่ดินและกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภค การบริหารโครงการภาพรวม พัฒนาและติดตามความก้าวหน้าโครงการบ้านมั่นคง วิเคราะห์ประมวลผลเพื่อยกระดับการวางแผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการวางแผนการทำโครงการ ตลอดจนการจัดเก็บฐานและประมวลผลข้อมูลโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบทอย่างเป็นระบบ

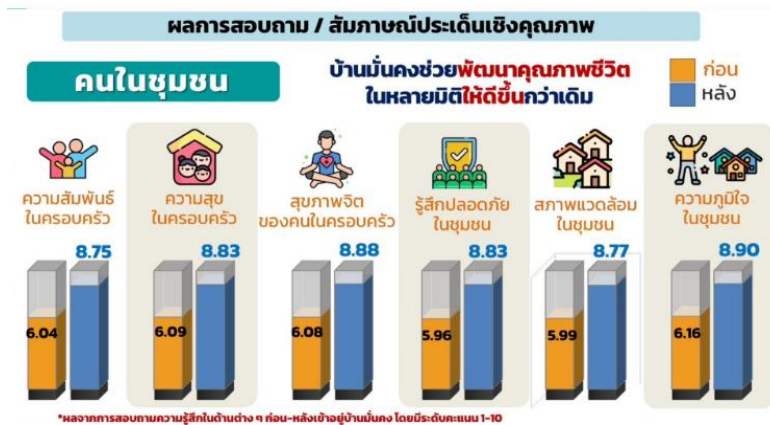
- **ชั้นข้อมูลชุมชน :** มีการนำเข้าสู่ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวางแผนพัฒนาชุมชน การออมทรัพย์ ติดตามปัญหา หรือความสำเร็จของชุมชนที่ยังไม่เข้าร่วมและเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 1,441 ชุมชน 397,272 ครัวเรือน
- **ชั้นข้อมูลบ้านมั่นคง :** มีการนำเข้าสู่ข้อมูลเพื่อบริหารจัดการโครงการบ้านมั่นคงด้านรายละเอียดโครงการ แผนงบประมาณ และความคืบหน้าการดำเนินงาน จำนวน 1,387 โครงการ

2. การศึกษาการพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return On Investment: SROI) กรณีศึกษา โครงการบ้านมั่นคง จังหวัดขอนแก่น ผู้อำนวยการกองขับเคลื่อน

และประเมินผลการพัฒนา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้หารือร่วมกับผู้บริหารสถาบัน (พอช.) เกี่ยวกับความร่วมมือในการศึกษาการพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลกระทบจากนโยบายพัฒนาด้วยการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return On Investment : SROI) โดยมีโครงการบ้านมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดขอนแก่นเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานมาระยะหนึ่ง สามารถวัดผลกระทบรอบด้านที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ พื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และมีความหลากหลาย ทั้งโครงการที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ใน

อำเภอชุมแพ และอำเภอเมือง และโครงการที่เพิ่งเริ่มดำเนินการในอำเภอบ้านไผ่ รวมถึงมีเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนความแตกต่างของผลกระทบที่เกิดขึ้นได้

สสช. ได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่ช่วงปลายเดือนมิถุนายน - กันยายน 2567 และได้มีการสร้างเครื่องมือ

เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ จากนั้นทดสอบเครื่องมือเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในชุมชน ประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลที่ประมวลได้ร่วมกับข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ คำนวณ SROI ผลจากการประเมินด้วยเครื่องมือ SROI แสดงให้เห็นว่า การลงทุนในโครงการบ้านมั่นคง รวม 3 อำเภอในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 บาท ทำให้ได้ผลตอบแทนกลับคืนมาเป็นจำนวน 6.30 บาท หรือ 6.3 เท่าของเงินลงทุน และในรายอำเภอ พบว่า อำเภอเมือง มีผล SROI สูงสุด คิดเป็น 7.18 รองลงมาได้แก่ อำเภอชุมแพ และ อำเภอบ้านไผ่ ที่มีค่า SROI เท่ากับ 5.88 และ 5.16 ตามลำดับ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง จังหวัดขอนแก่น จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง จังหวัดขอนแก่น คือ การทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละฝ่ายดำเนินบทบาทที่รับผิดชอบอย่างเหมาะสม

3. โครงการภายใต้คณะทำงานพัฒนาคนรุ่นใหม่ ประกอบด้วย

(1) โครงการคนรุ่นใหม่คืนถิ่น รุ่น 1 คณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงฯ อนุมัติวงเงินงบประมาณ 5 ล้านบาท สามารถอนุมัติโครงการย่อยให้กับคนรุ่นใหม่คืนถิ่น จำนวน 71 โครงการ แบ่งออกเป็น ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑล และตะวันออก 8 โครงการ ภาคเหนือ 35 โครงการ ภาคกลางและตะวันตก 4 โครงการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 โครงการ และภาคใต้ 13 โครงการ ผลการดำเนินงานทั้ง 5 ภาค เกิดการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ 1,449 คน ผลผลิตที่เกิดขึ้น ได้แก่ ระบบฐานข้อมูล 9 ประเด็น พื้นที่กลางด้านเศรษฐกิจ 12 พื้นที่คณะทำงานระดับภาค 5 คณะ คณะทำงานระดับโครงการ 71 คณะ ชุดคู่มือและสื่อ 44 ชุด

(2) โครงการคนรุ่นใหม่คืนถิ่น 2 #MOVEMENT คนรุ่นใหม่ เป็นโครงการต่อยอดและขยายผลความร่วมมือกับ สสส. โดย สสส. สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 6,000,000 บาท และ พอช. สนับสนุนงบประมาณวงเงิน 4,000,000 บาท ในปี 2567 ได้เปิดพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ได้ทดลองปฏิบัติการสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนสังคม และเชื่อมโยงการทำงานสร้าง “เครือข่ายคนรุ่นใหม่” เพื่อการพัฒนาในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และได้จัดเวทีการพิจารณาโครงการทั้ง 5 ภาค เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการและกลั่นกรองโครงการ ซึ่งผลจากการ

พิจารณาโครงการและกลั่นกรองโครงการคนรุ่นใหม่คืนถิ่น 2 มีโครงการที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 67 โครงการ งบประมาณโครงการรวมทั้งสิ้น 5,179,100 บาท ภายใต้ประเด็นงาน ประกอบด้วย 1) ประเด็นเศรษฐกิจและรายได้ จำนวน 32 โครงการ 2) ประเด็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 โครงการ 3) ประเด็นสุขภาวะทางกายและใจ จำนวน 12 โครงการ 4) ประเด็นด้านการศึกษา เด็กและเยาวชน จำนวน 8 โครงการ และ 5) ประเด็นการจัดการสิทธิ จำนวน 2 โครงการ

ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการเพื่อสามารถสรุปภาพรวมการขับเคลื่อนงานโครงการคนรุ่นใหม่คืนถิ่น 1 และโครงการคนรุ่นใหม่คืนถิ่น 2 MOVEMENT คนรุ่นใหม่ ดังนี้

ภาค	ภาพรวมการขับเคลื่อนงานโครงการคนรุ่นใหม่คืนถิ่น		
	รุ่น 1	รุ่น 2	จำนวนโครงการ
ภาคเหนือ	35	37	72
ภาคใต้	13	10	23
ภาคกลางและตะวันตก	4	4	8
ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑล	8	2	10
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11	14	25
รวม	71	67	138

รายละเอียดประเด็นในการอนุมัติโครงการ ประกอบด้วย 1) ประเด็นเศรษฐกิจและรายได้ จำนวน 60 โครงการ 2) ประเด็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จำนวน 31 โครงการ 3) ประเด็นสุขภาวะทางกายและใจ จำนวน 17 โครงการ 4) ประเด็นด้านการศึกษา เด็กและเยาวชน จำนวน 21 โครงการ 5) ประเด็นการจัดการสิทธิ จำนวน 7 โครงการ และ 6) การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะส่วนกลาง จำนวน 2 โครงการ

กิจกรรมการขับเคลื่อนงาน เช่น **สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “คนรุ่นใหม่คืนถิ่น”** ระหว่างวันที่ 25 – 26 มกราคม 2567 ณ ห้องโพลีtec วัฒนธรรม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มีตัวแทนที่ผ่านการพิจารณาจำนวน 80 ทีม ประมาณ 200 คน เข้าร่วมการสัมมนา ภายในงานมีการปาฐกถาหัวข้อ คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดย ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล ประธานกรรมการสถาบันฯ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกับนักพัฒนาอาวุโส จากการจัดงานส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงระหว่างคนรุ่นใหม่ การออกแบบวางแผนการขับเคลื่อนงานร่วมกับเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนภายในภาค และการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับโครงการคนรุ่นใหม่คืนถิ่นสู่พื้นที่สาธารณะอย่างกว้างขวางมากขึ้น

(3) โครงการสนับสนุนการปฏิบัติงานนอกแบบพัฒนาชุมชนคนรุ่นใหม่ New Gen Academy (New Gen รุ่นที่ 3) คณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงฯ อนุมัติโครงการสนับสนุนการปฏิบัติงานนอกแบบพัฒนาชุมชนคนรุ่นใหม่ โดยภาคีสถาปนิกชุมชน โครงการ New Gen Academy ภายใต้กรอบงบประมาณ 7 ล้านบาท เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดนักร้องนอกแบบ นักพัฒนาชุมชนคนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสในการทำงานพัฒนาชุมชนและขับเคลื่อนการดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบทร่วมกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ สถาปนิก พอช. ภาคีเครือข่าย และขบวนองค์กรชุมชน

ภายหลังจากการปฏิบัติงานของ New Gen 3 ในแต่ละภาคร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาคและชุมชน ทำให้ปัจจุบันมีหน่วยผู้ได้รับประโยชน์ที่ New Gen รับผิดชอบเพื่อเสนอโครงการบ้านมั่นคง ภายใน ปี พ.ศ. 2567 ทั้งหมดอย่างน้อย 585 คร้วเรือน

(4) โครงการความร่วมมือสถาบันการศึกษาและภาควิชาการ พัฒนางานและคนรุ่นใหม่ เพื่อสนับสนุนงานบ้านมั่นคง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณรวมทั้งสิ้น 4,750,140 บาท ได้มีการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละภาคได้มีการดำเนินโครงการตามแผนงานที่วางไว้ และมีการจัดตั้งกลไกกลางในระดับภาคที่มีการเชื่อมโยงคนรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนงานทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ ใช้พื้นที่การทำงานของ พอช. เป็นพื้นที่ปฏิบัติการร่วมระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา คนรุ่นใหม่ในขบวน นักศึกษาในมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ พอช. สร้างการเรียนรู้บูรณาการงานพัฒนาที่สอดคล้องกับทิศทาง นวัตกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของแต่ละภาค ยกย่องเป็นความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดดังนี้

- มีสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมในการพัฒนางานและคนรุ่นใหม่เพื่อสนับสนุนงานบ้านมั่นคงรวม 37 สถาบันการศึกษา 1 ภาควิชาการ
- มีประเด็นการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ ทั้ง 5 ภาค 22 พื้นที่ 21 ประเด็น ในการขับเคลื่อนงาน และมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานในแต่ละภาค

ภาพประกอบ รายละเอียดการอนุมัติงบประมาณโครงการในแต่ละภาค

4. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนย่านบ่อนไก่บนที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์

จากเหตุการณ์เพลิงไหม้บ้านเรือนชุมชนย่านบ่อนไก่ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2565 และชุมชนกุหลาบแดง เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2565 โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้สนับสนุนงบประมาณค่าเช่าบ้านให้กับผู้ประสบความเดือดร้อน จำนวน 128 ครอบครัว และได้ร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชน และหน่วยงานภาคีต่างๆ ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหา ทั้งในระยะเร่งด่วน/เฉพาะหน้า ควบคู่กับการจัดกระบวนการให้คนในชุมชนที่ประสบปัญหาลุกขึ้นมาจัดระบบการดูแลช่วยเหลือกันเอง รวมถึงร่วมกันค้นหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาการอยู่อาศัยของชุมชนในอนาคต ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย ภายใต้ชื่อ “กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ่อนไก่พัฒนา” ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก ปัจจุบัน มีสมาชิกจำนวน 49 ราย โดยมีกระบวนการพัฒนากลุ่มและออกแบบอย่างมีส่วนร่วมที่สำคัญ ดังนี้

- จัดกระบวนการออกแบบพัฒนาโครงการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบที่อยู่อาศัย การจัดกลุ่มการอยู่อาศัย การวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือน ความสามารถในการผ่อนชำระ การบริหารจัดการพื้นที่ และระบบการเงินชุมชนที่เหมาะสมกับโครงการชุมชนที่ตั้งอยู่ในย่านเศรษฐกิจใจกลางเมือง
- ออกแบบอาคารที่อยู่อาศัยทางสูงและพื้นที่ส่วนกลางที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในรูปแบบชุมชน ผสมผสานกับพื้นที่เศรษฐกิจชุมชนที่เชื่อมโยงการพัฒนา กับภาคเอกชน พร้อมศึกษาความเป็นไปได้ของงบประมาณโครงการทั้งด้านการก่อสร้างและด้านการบริหารจัดการโครงการที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้

2. ประสานงานกับสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน เพื่อเข้าร่วมในกระบวนการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุเพลิงไหม้ ทั้งสิทธิ์บ้านหลักและบ้านเช่า มีการสรุปข้อมูลผู้เดือดร้อนเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาสิทธิ์และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยมีเวทีรับรองพิจารณาสิทธิ์ ร่วมกับทีมงานกลุ่มออมทรัพย์ พอช. เจ้าของที่ดิน สำนักงานเขตปทุมวัน

3. ประสานงานกับ บริษัท อะตอม ดีไซน์ จำกัด ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมด้านที่อยู่อาศัยอาคารสูง บริษัท แลนด์ โปรเซส จำกัด ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม บริษัท เทอร์รา มีเดีย แอนด์ คอนซัลตัง จำกัด ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และสมาคมอสังหาริมทรัพย์ไทย เพื่อร่วมศึกษาออกแบบรูปแบบอาคารและศึกษาความเป็นไปได้

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา คณะทำงานพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนย่านบ่อนไก่ได้จัดตั้งสำนักงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนย่านบ่อนไก่บนที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ เพื่อดำเนินการออกแบบ

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การประชุมคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์และสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน เดือนละ 1-3 ครั้ง

วางแผนการบริหารโครงการ และจัดกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและการเชื่อมโยงเครือข่าย ผลการดำเนินการดังนี้

- ออกแบบรูปแบบแนวทางการพัฒนาโครงการและโครงสร้างกลไกความร่วมมือการดำเนินการโครงการ เมืองคปประกอบคือ พอช.

สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ภาคเอกชน กรุงเทพมหานคร ชุมชนบ่อนไก่และเครือข่ายชุมชน โดยอยู่ระหว่างดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนบ่อนไก่

- จัดกระบวนการออกแบบพัฒนาโครงการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เกิดรูปแบบที่อยู่อาศัย การจัดการกลุ่มการอยู่อาศัย การบริหารจัดการพื้นที่ และระบบการเงินชุมชนที่เหมาะสมกับโครงการชุมชนที่ตั้งอยู่ในย่านเศรษฐกิจใจกลางเมือง
- ออกแบบอาคารที่อยู่อาศัยทางสูงและพื้นที่ส่วนกลางที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในรูปแบบชุมชน ผสมผสานกับพื้นที่เศรษฐกิจชุมชนที่เชื่อมโยงการพัฒนาภาคเอกชน พร้อมศึกษาความเป็นไปได้ของงบประมาณโครงการทั้งด้านการก่อสร้างและด้านการบริหารจัดการโครงการที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้
- ออกแบบระบบสหกรณ์ชุมชนร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีการกำหนดแนวปฏิบัติและเงื่อนไขที่สามารถดำเนินการบริหารโครงการทั้งการก่อสร้าง การอยู่อาศัย การใช้พื้นที่เศรษฐกิจชุมชน การบริหารจัดการอาคาร และการเงินชุมชน โดยมีคณะกรรมการกำกับโครงการเป็นกลไกการทำงานร่วม
- สนับสนุนออกแบบพัฒนาทางเลือกแนวทางการช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ่อนไก่พัฒนาที่ได้รับผลกระทบจากเพลิงไหม้ และจัดทำสำนักงานโครงการและพื้นที่กลางในการส่งเสริมการเรียนรู้และการบริหารจัดการสหกรณ์ที่อยู่อาศัยรูปแบบใหม่ของชุมชนภายใต้โครงการสนับสนุนที่พักอาศัยและพื้นที่ส่วนกลางชั่วคราว
- จัดทำแผนการดำเนินการโครงการ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ การดำเนินการเช่าที่ดิน การจัดทำความเป็นไปได้ทางการเงิน การจัดทำแบบก่อสร้างและการขออนุญาต การเตรียมพื้นที่ก่อสร้างและพื้นที่ชุมชนชั่วคราว การก่อสร้าง การออกแบบการบริหารการก่อสร้างและการบริหารอาคารโดยองค์กรชุมชน
- อยู่ระหว่างการขอเช่าที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ การจัดตั้งสหกรณ์ การสรุปรูปแบบอาคารและงบประมาณ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ และเตรียมการเสนอโครงการต่อคณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน

5. การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก

ตามที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) มีการประชุมครั้งที่ 4/2563 เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2563 กรมชลประทานได้เสนอแผนหลักการบรรเทาอุทกภัย ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีมติ 1) เห็นชอบแผนหลักการ บรรเทาอุทกภัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง จำนวน 9 แผนงานหลัก ประกอบด้วย 10 หน่วยงาน ระยะดำเนินการ 13 ปี (พ.ศ.2560-2572) 2) มอบหมายให้กรมชลประทาน กระทรวงมหาดไทย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และกรมเจ้าท่า เป็นเจ้าภาพบูรณาการร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งปลูก สร้างรุกล้ำเขตคลองให้เกิดความชัดเจน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ แต่งตั้งคณะทำงานศึกษารูปแบบและข้อมูลชุมชนลุ่มน้ำ เจ้าพระยาตอนล่างและชุมชนริมน้ำ โดยมีมติ คณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน ครั้งที่ 1/2566 เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2566 จากอำนาจหน้าที่ของ คณะทำงานฯ ได้ดำเนินการประชุมคณะทำงานฯ และกำหนด แผนขั้นตอนการศึกษาโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประสานข้อมูลพื้นฐาน แผนที่ รายละเอียดโครงการ เป็นการประสานข้อมูลโครงการ แผนที่ รายละเอียดโครงการ เพื่อทำความเข้าใจร่วมในแผนพัฒนาที่ จะเกิดขึ้น รวมไปถึงการทบทวนแผนงานในสายคลองอื่นๆ ที่มี ชุมชนอาศัยอยู่ในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ คลองแม่ข่าย จังหวัด เชียงใหม่ คลองสำโรง จังหวัดสงขลา คลองลาดพร้าว-คลอง เปรมประชากร กรุงเทพมหานคร

การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้น เป็นการลงพื้นที่ สํารวจสภาพปัญหา ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และ แนวทางในการพัฒนาในระดับพื้นที่ รวมถึงการได้พูดคุยกับ ชาวบ้านในพื้นที่

การประสานการทำงานเชิงนโยบายของหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงาน การหารือแนวทาง ทิศทางในการปฏิบัติ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการ ตามมติคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ 2) แผนงาน สำคัญเร่งด่วนที่จะดำเนินการ ปี 2567 คลองสำโรง คลองด่าน คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต และคลองทวีวัฒนา 3) การสรุปข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ จัดทีมเร่งดำเนินการสำรวจ ข้อมูลสภาพเป็นปัจจุบัน พร้อม งบประมาณจัดจ้างบุคคลากรและค่าใช้จ่ายในการทำงาน 4) นโยบายและแนวทางปฏิบัติในการใช้ที่ดิน ดำเนินการด้านที่อยู่อาศัย โดยส่งคืนให้กรมธนารักษ์เป็นผู้ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 2 จัดทีมสนับสนุน ได้มีการจัดทีมสนับสนุน 2 ระดับ คือ 1) ทีมศึกษาระดับนโยบาย หน่วยวิจัยอนาคตและนโยบายเมือง แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รศ.ดร.วิจิตบุษบา มารมย์ และคณะฯ ที่จะดำเนินการรวบรวมข้อมูล สำรวจพื้นที่ ผลกระทบ สรุปเชิงมาตรการ ความเหมาะสม ความเสียหาย 2) ทีมระดับพื้นที่ สถาปนิก จนท.ภาค เครือข่ายชุมชน ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล สรุปข้อมูลชุมชน ออกแบบ วางผังพัฒนาโครงการ พร้อมประสานทำความเข้าใจระดับพื้นที่อำเภอ ตำบล ชุมชน และจัดตั้งคณะทำงานคณะกรรมการเมือง 2 พื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการเมืองตำบลบางน้ำเปรี้ยว และคณะกรรมการเมืองตำบลศาลายา

การสำรวจข้อมูลชุมชนและผลกระทบ จากแผนการทำงานกรมชลประทานที่จำเป็นต้องใช้แหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ โดยธนาคารโลก (World Bank) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank (ADB)) ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำข้อมูลที่จะนำไปเป็นส่วนร่วมพิจารณาเงินกู้ และทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จะได้นำข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบไปเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในการหาแนวทางช่วยเหลือชุมชนต่อไป โดยมีเป้าหมายการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาบรรเทาอุทกภัยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ฝั่งตะวันออก จำนวน 6 จังหวัด 58 ท้องถิ่น 19 คลอง 4,940 หลังคาเรือน และได้มีการจัดสัมมนาซักซ้อมสร้างความเข้าใจการพัฒนาชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างและชี้แจงการสำรวจข้อมูลครัวเรือนผู้ได้รับผลกระทบในระดับโซนอำเภอ ที่ประกอบไปด้วยผู้แทนชุมชน ผู้แทนท้องถิ่น เครือข่ายสวัสดิการ เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน เครือข่ายที่อยู่อาศัย กรมชลประทานในพื้นที่ จากการดำเนินการดังกล่าว นำมาสู่แผนการจัดเวทีสร้างความเข้าใจและการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ ในช่วงเดือนตุลาคม 2567 ใน 6 พื้นที่ ได้แก่ 1) จังหวัดปทุมธานี (อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอลำลูกกา อำเภอเมือง) 2) จังหวัดสมุทรปราการ (อำเภอบางบ่อ อำเภอบางเสาธง) 3) จังหวัดฉะเชิงเทรา (อำเภอบางปะกง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอเมือง และอำเภอบ้านโพธิ์) 4) จังหวัดนครนายก (อำเภอองครักษ์)

6. โครงการบ้านเช่าสวัสดิการราคาถูก

คณะทำงานพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยเพื่อสวัสดิการคนจน ได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยเช่าเพื่อเป็นสวัสดิการสำหรับผู้มีรายได้น้อย และประสานการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งกรุงเทพมหานคร สถาบันการศึกษา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีผลการดำเนินการก่อสร้างอาคารนาร่องห้องเช่าสวัสดิการ ดังต่อไปนี้

1) ศูนย์พัฒนาศักยภาพคนไร้บ้าน บ้านพูนสุข จังหวัดปทุมธานี เป็นพื้นที่นาร่องห้องเช่าราคาถูก เป็นหนึ่งในศูนย์พักพิงของคนไร้บ้าน ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย สมาคมคนไร้บ้าน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และภาคประชาสังคม ที่ตั้งใจสร้างศูนย์ให้ ‘คนไร้บ้าน’ บริหารกันเอง จัดซื้อที่ดินเนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 42 ตารางวา ราคาที่ดิน 19.5 ล้านบาท โดยมีที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง จำนวน 1 หลัง รองรับคนไร้บ้านในย่านดอนเมือง

ศูนย์พัฒนาศักยภาพคนไร้บ้าน บ้านพูนสุข จังหวัดปทุมธานี

จตุจักร ปทุมธานี รังสิต ฯลฯ ได้ 100 คน เพื่อเป็นแหล่งพักพิง ฝึกอาชีพ ฯลฯ เป้าหมายเพื่อให้คนไร้บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นๆ ในสังคมหรือกลับไปอยู่กับครอบครัวได้ ขณะที่ข้อมูลการสำรวจพบคนไร้บ้านทั่วประเทศ 2,669 คน ภายในศูนย์จะมีห้องพัก ห้องจัดกิจกรรม ห้องประชุม สถานที่ฝึกอาชีพ สันทนาการ มีแปลงปลูกผักสวนครัว โรงเพาะเห็ด เพื่อใช้เป็นอาหารและขายเป็นรายได้ มีเป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน เพื่อให้คนไร้บ้านสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นๆ ในสังคม รวมถึงกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวได้

ในปี 2567 สถาบันฯ ได้ดำเนินการร่วมกับมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย สมาคมคนไร้บ้าน ออกแบบห้องพักเป็นห้องเช่าราคาถูก ให้สอดคล้องกับลักษณะของคนไร้บ้าน ดำเนินการบนพื้นที่ 99 ตารางเมตร จำนวน 5 ห้อง ขนาดห้อง 2.9 x 4 เมตร (11 ตร.ม.) ห้องน้ำรวมจำนวน 3 ห้อง แยกชาย-หญิง อัตราค่าเช่าเดือนละ 1,800 บาท มีระบบไฟฟ้า น้ำประปาที่สะดวกสบาย ปัจจุบันมีผู้เช่าอยู่อาศัยครบแล้วทุกห้อง

2) อาคารสวัสดิการที่อยู่อาศัยเลียบบวรี 79 เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ซึ่งเดิมได้รับการ

สนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อจัดสร้างเป็นชุมชนใหม่คนไร้บ้านรองรับคนไร้บ้านที่ยกระดับตัวเองให้มีอาชีพ/รายได้มากขึ้น ดำเนินการบนพื้นที่ 2 ไร่ ออกแบบห้องพัก จำนวน 14 ห้อง มีห้องน้ำในตัว แบ่งออกเป็นห้องขนาดใหญ่ ขนาดห้อง 4x4 เมตร (16 ตร.ม.) อัตราค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท และห้องขนาดเล็ก ขนาดห้อง 2x3 เมตร (6 ตร.ม.) อัตราค่าเช่าเดือนละ 1,200 บาท ภายในบริเวณที่พักจัดให้มีห้องประชุม และพื้นที่สีเขียว สำหรับเป็นพื้นที่กลางของทุกคนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันในการทำกิจกรรม และพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้าง วางระบบสาธารณูปโภคไฟฟ้า น้ำประปาเรียบร้อยแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาผู้เช่าพักอาศัย มีแผนในการสร้างการพัฒนาพื้นที่ทางสังคม พื้นที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ที่จะเข้ามาอยู่อาศัย

อาคารสวัสดิการที่อยู่อาศัยเพื่อสวัสดิการคนจน
“เลียบบวรี 79 เขตหนองจอก” กรุงเทพมหานคร

3) การประสานความร่วมมือกับกรุงเทพมหานคร และภาคีพัฒนาในการดำเนินการพัฒนาอาคาร ประปาแยกแม่น้ำศรีสำหรับรองรับการอยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย โดยในเบื้องต้นกำหนดให้อาคาร 3 ชั้น (บ้าน อิ่มใจ) รองรับคนไร้บ้าน และอาคาร 6 ชั้น เป็นห้องเช่าสำหรับผู้มีรายได้น้อยและคนเริ่มต้นทำงาน โดยทีมสถาปนิกจาก Bangkok City Lab และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังดำเนินการ และมีการจัดตั้งกลุ่มไลน์ “แม่น้ำศรี” เพื่อสนับสนุน และติดตามงาน

4) ผลักดันเชิงนโยบายโครงการที่อยู่อาศัยเพื่อสวัสดิการคนจน เพื่อเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ปัจจุบันเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2566 และบรรจุอยู่ใน (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านที่อยู่อาศัย (ปี 2567 - 2580)

7. โครงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการพัฒนาคนโดยใช้ศูนย์เด็กเล็กเป็นฐาน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคนตั้งแต่ระดับปฐมวัยเพื่อให้เติบโตเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นเพื่อให้การสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน สามารถขยายผลการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวัง จึงได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน รวมถึงหนุนเสริมการพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัยร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะอนุกรรมการบ้านมั่นคงฯ ในการประชุมครั้งที่ 10/2567 เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2567 มีมติเห็นชอบการแต่งตั้งคณะทำงานรับรองคุณภาพโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัย คณะทำงานชุดนี้ มีอำนาจหน้าที่สำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์แนวทางการรับรองคุณภาพโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัย ทั้งการรับรองคุณภาพการเรียนการสอนแบบ Active Learning ตามแนวทาง High Scope โดยหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล รวมถึงรับรอง

อุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานที่กำหนด ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัย พิจารณากลั่นกรองโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัย ที่เสนอขอรับการรับรองคุณภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

“โครงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการพัฒนาคน โดยใช้การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเป็นฐาน” กรอบงบประมาณ จำนวน 6,000,000 บาท เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนและคนรุ่นใหม่ สนับสนุนให้เครือข่ายองค์กรชุมชนขยายผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเริ่มต้นตั้งแต่การพัฒนาเด็กปฐมวัย ผ่านศูนย์เด็กเล็กร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีทุกภาคส่วน พร้อมทั้งสร้างพื้นที่กลางและพัฒนาความรู้การดูแลเด็กปฐมวัยในชุมชน สร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยให้กับเด็กในชุมชน มีการดำเนินโครงการในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 60 ศูนย์ และพื้นที่กลางชุมชน จำนวน 35 ชุมชน เกิดการปรับสิ่งแวดล้อมใหม่ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กๆ ได้ริเริ่มลงมือทำ สร้างการเรียนรู้ Plan Do Review ปรับกระบวนการเรียนรู้ Executive Function และเกิดเป็นรูปธรรมการดำเนินงานที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน เช่น การปรับสภาพแวดล้อม การปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้/กิจวัตรประจำวันของเด็ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวทาง High Scope และเกิดการทำความเข้าใจครูและผู้ปกครองในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และบ่มเพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์

8. โครงการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการระบบสุขภาพองค์รวม

เครือข่ายองค์กรชุมชน ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสถาบันพัฒนาระบบบริการสุขภาพองค์รวม (สพบ.) ภายใต้มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) จากการทำงานร่วมกันในโครงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการพัฒนาคน โดยใช้การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเป็นฐาน เกิดความร่วมมือในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับพื้นที่ จากความร่วมมือนี้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ต่อยอดสู่การพัฒนาชุมชนในประเด็นเชิงสุขภาพพื้นที่ระดับอำเภอ โดยผสานความร่วมมือระหว่าง “องค์กรด้านสุขภาพ” สถาบันพัฒนาระบบบริการสุขภาพองค์

รวม (สพบ.) กับ “องค์กรชุมชน” สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพองค์กรร่วมสู่ชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการใช้ชุมชนท้องถิ่นและโรงพยาบาลชุมชนเป็นฐาน ในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องที่ และท้องถิ่น โดยอาศัยกระบวนการทำงานของ พอช. สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง มีเครื่องมือสนับสนุนด้านสุขภาพสุขภาวะจากทาง สพบ. และภาคีเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดบริการดูแล/ป้องกันโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง การดูแลเยาวชนกลุ่มเปราะบางผ่านโครงการครูนางฟ้า การพัฒนาเด็กปฐมวัยของโครงการ ICAP การพัฒนาศักยภาพคนพิการหรือการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านติดเตียง เป็นต้น ทั้งนี้ สพบ. ยังเป็นตัวกลางในการแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากลไกตัวช่วยสนับสนุนให้โรงพยาบาลชุมชนเป็นตัวเชื่อมประสานการขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง จนนำไปสู่การจัดการระบบสุขภาพองค์กรร่วม และชุมชนสามารถจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. โครงการสวัสดิการเพื่อความมั่นคงของชุมชนในเรื่องที่อยู่อาศัย (กองทุนรักษาดินรักษากำแพงบ้าน)

โครงการสวัสดิการเพื่อความมั่นคงของชุมชนในเรื่องที่อยู่อาศัยในปี 2567 หรือ กองทุนรักษาดินรักษากำแพงบ้าน เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี 2553 เป็นกองทุนที่ส่งเสริมให้เกิดกองทุนระดับชุมชน ระดับเมือง และระดับชาติ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกโครงการบ้านมั่นคงทั่วประเทศ รวมทั้งสมาชิกชุมชนใกล้เคียง เพื่อลดภาระการชำระค่าบ้าน ค่าที่ดิน ฯลฯ สมาชิกสมทบเงินเข้ากองทุน ถ้ามีหนี้ค่าบ้าน/ที่ดินสมทบ จำนวน 300 บาทต่อปีต่อราย ไม่มีหนี้สมทบจำนวน 240 บาทต่อปีต่อราย และกองทุนเมืองสมทบกองทุนระดับชาติถ้ามีหนี้สมทบ จำนวน 240 บาทต่อราย ไม่มีหนี้สมทบจำนวน 180 บาทต่อราย โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากชุมชน เครือข่าย และทุกภาคส่วนร่วมบริหารกองทุน เมื่อสมาชิกเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ ทุพพลภาพ หรือเสียชีวิต กองทุนรักษาดินรักษากำแพงบ้านจะช่วยเหลือสมาชิกกองทุน

ผลการดำเนินงานในปี 2567 มีสมาชิกสะสมจำนวน 57 เมือง/เครือข่าย 6,376 ราย และมีเงินสมทบสะสม ตั้งแต่ปี 2553 – 2567 จำนวนทั้งสิ้น 14,604,226 บาท

5

การขับเคลื่อนงานเชิงนโยบาย

1. การทบทวนแผนปฏิบัติการด้านที่อยู่อาศัย ปี พ.ศ. 2567 - 2580 (ฉบับร่าง)

แผนปฏิบัติการด้านที่อยู่อาศัย ปี พ.ศ. 2567 - 2580 (ฉบับร่าง) มีฐานะเป็นแผนระดับ 3 ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2567-2580 ได้มีการดำเนินการทบทวนและพัฒนาจาก “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568)” ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2559 และ “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์” ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 เพื่อให้การขับเคลื่อนงานด้านที่อยู่อาศัยบรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับช่วงเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ

ภาพแสดงแผนย่อยภายใต้แผนปฏิบัติการด้านที่อยู่อาศัย พ.ศ. ปี 2567 - 2580

2. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือในพื้นที่ คทช.

โครงการบูรณาการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ คทช. 22 หน่วยงาน มีการจัดประชุมบูรณาการแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ คทช. 22 หน่วยงาน 2 ครั้ง ทบทวนแผนปฏิบัติการ 3 ปี 1 ครั้ง เกิดการอนุญาตให้ใช้ที่ดิน โดย คทช. มีแผนดำเนินการปี 2567 จำนวน 40 พื้นที่ สามารถ

อนุมัติโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบทในที่ดิน 6 ประเภท ในที่ดินป่านสงวน ป่าชายเลน ที่นิคมสหกรณ์/นิคมสร้างตนเอง ราชพัสดุ ที่ดินสาธารณประโยชน์ จำนวน 23 ชุมชน/แปลง 15 จังหวัด 2,757 ครัวเรือน แบ่งเป็น เมือง 550 ครัวเรือน และชนบท 2,207 ครัวเรือน รวมงบประมาณ 147,457,787 บาท

ภาพรวมสะสมการพัฒนาบ้านมั่นคงในพื้นที่ คทช. ปี 2558 - 2567 จำนวน 209 โครงการ 27,073 ครัวเรือน บ้านมั่นคงเมือง 46 โครงการ 5,259 ครัวเรือน บ้านมั่นคงชนบท 163 โครงการ 21,757 ครัวเรือน

3. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือ ส.ป.ก. และ 16 หน่วยงาน

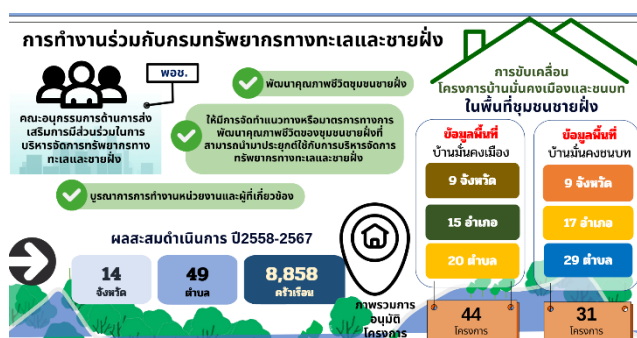

ในปี 2567 มีการแต่งตั้งคณะทำงาน จำนวน 4 คณะ ประกอบด้วย 1) คณะทำงานขับเคลื่อนพัฒนาโครงการพื้นฐานด้านเส้นทางคมนาคมในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน 2) คณะทำงานขับเคลื่อนเพื่อการส่งเสริมพัฒนาอาชีพในพื้นที่

เขตปฏิรูปที่ดิน 3) คณะทำงานขับเคลื่อนพัฒนาโครงการพื้นฐานด้านอาคารสิ่งปลูกสร้าง สาธารณูปโภคและพลังงานในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน และ 4) คณะทำงานขับเคลื่อนพัฒนาโครงการพื้นฐานด้านการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) อยู่ในคณะทำงานขับเคลื่อนพัฒนาโครงการพื้นฐานด้านอาคารสิ่งปลูกสร้าง และคณะทำงานขับเคลื่อนเพื่อการส่งเสริมพัฒนาอาชีพในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วม 16 หน่วยงาน ระยะเวลา 3 ปี โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างความมั่นคงที่ดิน ที่อยู่อาศัย “การออกแบบวางผัง” การประกอบอาชีพ รายได้ เกษตรกรรม ศักยภาพในการใช้เทคโนโลยี

4. การทำงานร่วมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

การจัดตั้งคณะอนุกรรมการด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นคณะทำงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนชายฝั่ง โดยให้มีการจัดทำแนวทางหรือมาตรการทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตลอดจนบูรณาการการทำงานหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามแผนของอนุกรรมการฯ

5. การทำงานร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กรณีที่ดินนิคมสร้างตนเอง มีการสรุปผลการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท ในที่ดินนิคมสร้างตนเอง จำนวน 17 โครงการ งบประมาณ 80,169,303 บาท ทารือร่วมกับคณะทำงานขับเคลื่อนพัฒนาแผนในการขับเคลื่อนงาน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในการกำหนดพื้นที่เป้าหมายปี 2567- 2568 จำนวน 25 พื้นที่

6. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

การพัฒนาคุณภาพสหกรณ์ การแก้ไขปัญหา กรณีการปิดบัญชีสหกรณ์ไม่ได้ สนับสนุนงบประมาณในการปิดบัญชีสหกรณ์ 5 ภาค 2 เครือข่าย จำนวน 29 สหกรณ์ การจัดทำคู่มือระบบสหกรณ์ การตั้งคณะทำงานพัฒนาระบบสหกรณ์ในระดับจังหวัด

7. การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย

การดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือ “บูรณาการวางแผนและสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ด้านระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ในพื้นที่โครงการบ้านมั่นคง” ระหว่างหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การประปาส่วนภูมิภาค การประปาส่วนภูมิภาค เพื่อสนับสนุนองค์การชุมชนในพื้นที่โครงการบ้านมั่นคงในการขอ

ขยายเขตไฟฟ้าและประปา โดยมีแผนขอรับการสนับสนุนระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา ปี 2563-2568 จำนวน 153 โครงการ 15,679 ครัวเรือน โดยมีการดำเนินงาน แบ่งเป็น (1) เข้าแผนและดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 57 โครงการ 5,130 ครัวเรือน เข้าแผนแล้ว ดำเนินการบางส่วน 10 โครงการ 1,044 ครัวเรือน (3) เข้าแผนแล้ว แต่ยังไม่ดำเนินการ 86 โครงการ 9,505 ครัวเรือน

ทั้งนี้ได้มีการทบทวนและนำเสนอรายชื่อโครงการบ้านมั่นคงในการสนับสนุนไฟฟ้าและประปา ปีงบประมาณ 2568 จำนวน 103 โครงการ

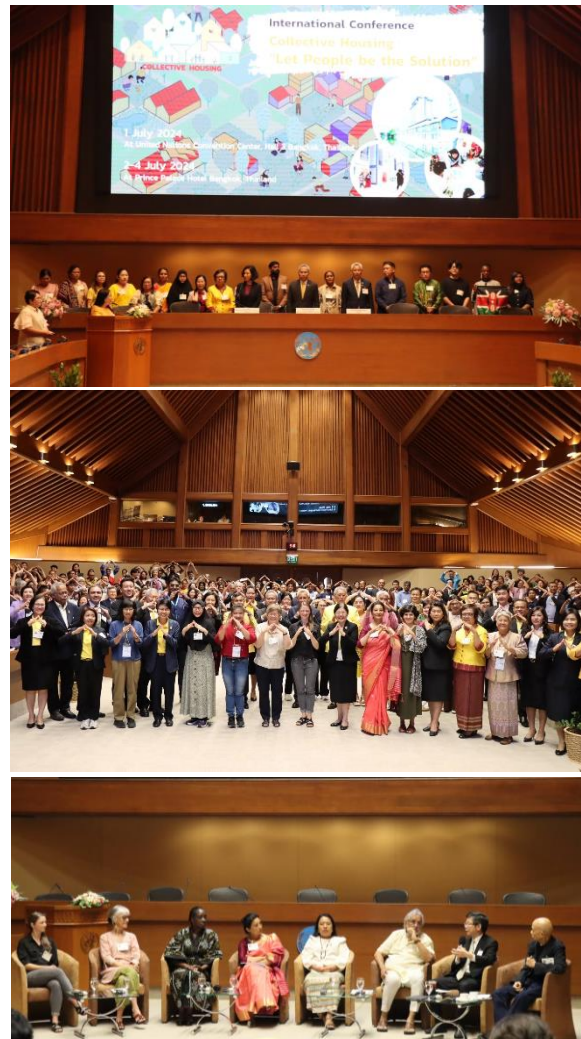
6

งานวิชาการ องค์ความรู้ และการสื่อสารสาธารณะ

1. การประชุมสัมมนาระหว่างประเทศการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ชุมชนเป็นหลัก (Collective Housing)

การจัดประชุมสัมมนาระหว่างประเทศการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ชุมชนเป็นหลัก (Collective Housing) ระหว่างวันที่ 29 มิถุนายน – 4 กรกฎาคม 2567 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ร่วมกับมูลนิธิศูนย์ศึกษาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย วิทยาลัยโลกคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันอาศรมศิลป์ และเครือข่ายสถาปนิกชุมชน (CAN) หน่วยงานภาคีสันนิบาตและร่วมจัดต่างประเทศ UN-ESCAP, UN-HABITAT, International CO-Habitat Network, Development Planning Unit, University College of London, Habitat for Humanity มีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 314 คน ทั้งในภูมิภาคเอเชียและแอฟริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ตลอดจนสนับสนุนความร่วมมือระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก รวมทั้งเป็นเวทีนำเสนอความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ในงานสัมมนาประกอบด้วยเวทีเสวนา การอภิปราย การนำเสนอ และการแบ่งกลุ่มย่อย มีวิทยากรผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนกว่า 40 ท่าน รวมทั้งการลงพื้นที่ดูงานโครงการบ้านมั่นคง ศูนย์พัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านรวม 9 พื้นที่ โดยนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานในพิธีเปิดงานสัมมนาครั้งนี้

ในการจัดเวทีสัมมนา Collective Housing มีการประมวลข้อมูลและผลงานเชิงวิชาการจากหลากหลายมิติ หลากหลายประเด็นในการนำเสนอกระบวนการ รูปแบบ และรูปธรรมการขับเคลื่อนงานการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ทุกคนร่วมกันสร้าง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนบทเรียนจากนานาชาติ มีข้อเสนอในการขับเคลื่อนต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

2. โครงการขับเคลื่อนนโยบายวันที่อยู่อาศัยโลก ปี 2567

การจัดงานวันที่อยู่อาศัยโลก ประจำปี 2567 UN – HABITAT ได้กำหนดหัวข้อการจัดงาน “*คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาเมือง (ENGAGING YOUTH TO CREATE A BETTER URBAN FUTURE)*” นอกจากจะเป็นการร่วมเฉลิมฉลอง รมรงค์ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดิน ที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิต นำเสนอรูปธรรมการดำเนินงาน รวมถึงการผลักดันนโยบายแล้ว ยังถือโอกาสในการส่งเสริมบทบาทขององค์กรชุมชนระดับจังหวัดเป็นหลักในการพัฒนาทุกมิติ พื้นฟูและพัฒนาเครือข่ายชุมชน กลุ่มคนรุ่นใหม่ สัมมนาภาควิทยาลัย ขับเคลื่อนงานนวัตกรรมการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยรูปแบบต่างๆ เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำ/ชุมชนริมคลอง ชุมชนในที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย การพัฒนาระบบสหกรณ์การเงินและสินเชื่อสำหรับคนจน สู่การผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย และติดตามข้อเสนอแนวทาง และมาตรการการสร้าง ความมั่นคงในที่อยู่อาศัยให้กับคนจนเมือง รวมทั้งการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบริหารจัดการการพัฒนาชุมชน และการสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกในโครงการบ้านมั่นคง โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง ธันวาคม 2567 ภายใต้กรอบงบประมาณ 5,000,000 บาท แบ่งออกเป็น เครือข่ายสลัม 4 ภาค และประชาสังคมจำนวน 1,500,000 บาท เครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองและชนบท จำนวนเงิน 3,500,000 บาท

3. โครงการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานสถาบันฯ และขบวนองค์กรชุมชน ปี 2568

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เล็งเห็นความสำคัญที่เครือข่ายองค์กรชุมชน ผู้บริหารองค์กร ผู้ปฏิบัติงาน และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งเชิงความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงานพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การออกแบบระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อยกระดับไปสู่การสร้างระบบชุมชนร่วมที่เข้มแข็ง ที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน พร้อมรับมือกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง เพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ และเปิดมุมมองความเข้าใจเพื่อเห็นโอกาสความเป็นไปได้ใหม่ที่กว้างขวางมากขึ้น ผ่านการอบรมภาควิชาการผ่านกระบวนการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยน การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาความรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ และผ่านกระบวนการศึกษาดูงานต่างประเทศ เพื่อเสริมความรู้และวิสัยทัศน์ให้แก่ผู้เข้าร่วมการอบรมให้เข้าใจโลกและสังคมในบริบทที่หลากหลาย สามารถตอบโจทยความเป็นองค์กรรูปแบบใหม่ของสถาบัน และสามารถเติบโตขึ้นพร้อมกับการสร้างสรรค์ความเป็นไปได้ใหม่ให้กับเครือข่ายองค์กรชุมชนและสังคม โดยมีระยะเวลาดำเนินการประกอบด้วย 1) ภาควิชาการ ช่วงเดือน มกราคม – เมษายน 2568 2) ภาคการศึกษาดูงานต่างประเทศ ช่วงเดือน เมษายน - กันยายน 2568 วงเงินงบประมาณ 4,000,000 บาท สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท ได้เสนอโครงการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานสถาบันฯ และขบวนองค์กรชุมชน ปี 2568 ต่อคณะกรรมการ เสนอคณะกรรมการบ้านมั่นคงและการจัดการที่ดิน ในการประชุมครั้งที่ 10/2567 เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2567 โดยมีมติเห็นชอบโครงการและงบประมาณ

7

ภาคผนวก

1. ปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องที่ได้รับจากการบริหารโครงการ

1. ด้านการปฏิบัติงาน และการอำนวยความสะดวก

1.1 ปัญหา / อุปสรรค

1) งบประมาณปี พ.ศ. 2567 ได้มีจัดสรรงบประมาณออกเป็น 2 รอบ โดย **รอบแรก** สำนักงบประมาณเห็นชอบการจัดสรรงบประมาณใช้งบประมาณปี พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน และ **รอบที่ 2** พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ณ วันที่ 26 เมษายน 2567 ส่วนที่เหลือทั้งหมด พบว่าการเสนอขออนุมัติโครงการและงบประมาณต้องแบ่งออกเป็น 2 รอบ รวมถึงการเบิกจ่าย ทำให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้ากว่ากำหนด ส่งผลต่อคำรับรองการปฏิบัติงานที่ลงนามไว้

2) การจัดประชุมคณะทำงานฯ ในระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับตำบล และคณะอนุกรรมการฯ มีจำนวนครั้งที่มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนงานงบประมาณที่ตั้งไว้ ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมที่มีเพิ่มขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะ / แนวทางการแก้ไขปัญหา

หากมีการจัดสรรงบประมาณ 2 รอบ สำนักงานภาค /สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท เตรียมข้อมูลโครงการและงบประมาณในการเสนอพิจารณาอนุมัติให้สอดคล้องกับระยะเวลาการจัดสรรงบประมาณ และเพื่อลดจำนวนครั้งในการจัดประชุม

2. ด้านการเบิกจ่ายงบประมาณ

2.1 ปัญหา / อุปสรรค

1) ผู้ปฏิบัติงานที่มีอยู่อย่างจำกัด จำนวนโครงการที่มีการอนุมัติค่อนข้างมาก รวมถึงจะต้องเร่งเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ เพื่อให้สอดคล้องกับคำรับรองการปฏิบัติงานการเบิกจ่ายตามการใช้เงิน มีข้อกำหนดให้เบิกจ่ายงบประมาณให้แล้วเสร็จภายในเดือนสิงหาคม 2567

2) ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ รวมถึงการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนที่มากกว่าการเบิกจ่าย

3) มาตรฐานการเบิกจ่ายงบประมาณที่ปรับจากเดิม 90 วัน เป็น 60 วัน ซึ่งมีโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการได้ ทำให้เกิดการขยายระยะเวลาการเบิกจ่าย ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นตอนการทำงาน

4) ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ ทำให้การเบิกจ่ายไม่สามารถดำเนินการได้ทันที

2.2 ข้อเสนอแนะ / แนวทางการแก้ไขปัญหา

1) สนับสนุนให้การจัดจ้างบุคคลภายนอกช่วยปฏิบัติงานในการตรวจสอบเอกสาร และก่อนการนำเข้าข้อมูลในระบบโปรแกรมสถาบัน

2) กำหนดแผนการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงาน และเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชน เพื่อสนับสนุนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

3) มาตรฐานการเบิกจ่ายงบประมาณอาจปรับจากต้องเบิกจ่ายงบประมาณงวดที่ 1 ภายในระยะเวลา 60 นับจากวันที่ได้รับอนุมัติโครงการ เป็นต้องเสนอเบิกจ่ายงบประมาณงวดที่ 1 ภายในระยะเวลา 60 นับจากวันที่ได้รับอนุมัติโครงการ แทน เพื่อลดขั้นตอนการขอขยายระยะเวลาการเบิกจ่าย

4) กำหนดวงเงินเบิกจ่ายงบประมาณงวดเดียวในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อทันตามระยะเวลาดำเนินการจ่ายประจำปีงบประมาณ

2. กิจกรรมสำคัญในปี 2567

1. การจัดงานเนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลก หรือ ‘World Habitat Day’ ประจำปี 2566 ตรงกับวันจันทร์ที่ 2 ตุลาคม 2566 โดย UN-HABITAT กำหนดหัวข้อการจัดงาน “เศรษฐกิจเมืองที่ยืดหยุ่น มีเมืองเป็นกลไกหลักในการฟื้นฟูและสร้างความเจริญ” (Resilient urban economies. Cities as drivers of growth and recovery) ซึ่งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ร่วมกับเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชน และภาคีพัฒนา จัดกิจกรรมเพื่อร่วมเฉลิมฉลองงานวันที่อยู่อาศัยโลกกับนานาชาติ ผลักดันแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยขบวนองค์กรชุมชนเป็นแกนหลักสู่ระดับนโยบายและขยายแนวคิดการพัฒนา “ชุมชนเป็นแกนหลัก” เป็นแนวทางการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงาน นำเสนอพื้นที่รูปธรรม การทำงานภาพรวมของเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชน และ พอช.ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การขับเคลื่อนจังหวัดยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนโดยใช้กลไกอำเภอ ความร่วมมือเชิงนโยบาย การสร้างทุนในชุมชน และ นวัตกรรมที่อยู่อาศัย การบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยอย่างมีส่วนร่วม (องค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน และภาคี) และเพื่อสรุปบทเรียนการทำงาน กลไก ที่ผ่านมา ชีทิศการทำงานในอนาคต แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนทำงาน ทั้งงานและการใช้ชีวิต

ในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม 2566 มีการจัดกิจกรรมเนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลกที่เกี่ยวข้องกับประเด็นงานพัฒนาที่อยู่อาศัย คุณภาพชีวิตของชุมชน และการดำเนินงานพื้นที่รูปธรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย การพัฒนาที่ดินที่อยู่อาศัยในที่ดินการทำเรือ ที่ดินสาธารณะ และที่ดิน ส.ป.ก. รวมทั้งการจัดเวทีเสวนา การรณรงค์ การสรุปบทเรียน และออกแบบทิศทางการทำงานร่วมกัน และนวัตกรรมที่อยู่อาศัย ซึ่งมีการจัดทั้งในส่วนกลางและระดับภูมิภาค โดยมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคี ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคมร่วมกันจัดกิจกรรมดังกล่าว

เวทีขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย
วันที่ 15 กันยายน 2566 ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

เวทีการพัฒนาชุมชนในเขตคลองเตยออกแบบที่อยู่อาศัยที่ดินการทำเรือแห่งประเทศไทย
วันที่ 17 กันยายน 2566 ณ วัดสะพาน เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

เวทีพัฒนานโยบายที่อยู่อาศัยในที่ดินสาธารณะกรุงเทพมหานคร
วันที่ 18 กันยายน 2566 ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

เวทีวิชาการนวัตกรรมที่อยู่อาศัย : ห้องเช่าราคาถูก
วันที่ 20 กันยายน 2566 ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

เวทีสัมมนาวิชาการ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตในที่ดิน ส.ป.ก.
ระหว่างวันที่ 26 - 27 ตุลาคม 2566 ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. การจัดงาน “รำลึกอุดมการณ์ สามัคคีสัมพันธ์กว้างไกล การบริหารบ้านมั่นคงแนวใหม่” ระหว่างวันที่ 24 – 25 ตุลาคม 2566 เครือข่ายบ้านมั่นคง 5 ภาค และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ร่วมกันจัดงาน “รำลึกอุดมการณ์ สามัคคีสัมพันธ์กว้างไกล การบริหารบ้านมั่นคงแนวใหม่” ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ถนนนวมินทร์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้แทนเครือข่ายบ้านมั่นคง 5 ภาค เจ้าหน้าที่และผู้บริหาร พอช. เข้าร่วมงานประมาณ 200 คน มีการแสดงนิทรรศการ การนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบทตลอดช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน การสรุปบทเรียนการทำงาน การระดมความคิดเห็นเพื่อออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนผู้มีรายได้น้อยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทิศทางการทำงานแนวใหม่ ระหว่างผู้บริหารสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และผู้แทนเครือข่ายบ้านมั่นคง 5 ภาค เพื่อออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนผู้มีรายได้น้อยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และทิศทางการทำงานบ้านมั่นคงแนวใหม่ ที่ขยายการทำงานนอกเหนือจากการพัฒนาที่อยู่อาศัยไปยังเรื่องสวัสดิการชุมชน การออมทรัพย์ การพัฒนาคน การดูแลผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพโดยชุมชน การจัดการป่าชุมชนดูแลสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

3. เวทีออกแบบทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย (บ้านมั่นคง) ร่วมกับเครือข่ายบ้านมั่นคงจาก 5 ภาค ระหว่างวันที่ 30 พ.ย. – 1 ธ.ค. 2567 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดออกแบบทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย (บ้านมั่นคง) ร่วมกับ เครือข่ายบ้านมั่นคงจาก 5 ภาค ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและความท้าทายการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย ภายใต้การปฏิรูป พอช. ขบวนองค์กรชุมชน สรุปทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย ออกแบบวิธีการสำคัญการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัยแนวใหม่ ปี 2567 โดยมีชุมชนเป็นแกนหลัก โดยมีผู้เข้าร่วมการสัมมนา 120 คน ณ ห้องประชุมไพฑูริย์ วัฒนธรรม ชั้น 1 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป้าหมายในการจัดสัมมนาฯ ในครั้งนี้ เพื่อการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่และขบวนองค์กรชุมชน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ออกแบบการพัฒนาโครงการพื้นที่ ขบวนการพัฒนา การบริหารโครงการให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพ การใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพ เกิดการต่อยอดเกิดการใช้อย่างคุ้มค่า เพื่อชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

4. สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “คนรุ่นใหม่คืนถิ่น” ระหว่างวันที่ 25 – 26 มกราคม 2567 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “คนรุ่นใหม่คืนถิ่น” ณ ห้องประชุมไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม พอช. โดยมีตัวแทนที่ผ่านการพิจารณา จำนวน 80 ทีม ประมาณ 200 คน เข้าร่วมสัมมนา เพื่อเสริมสร้างความรู้ แนวคิด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกับนักพัฒนาอาวุโส ทั้งนี้ในเวทีดังกล่าวมีการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ในการเป็นนักสื่อสาร เต็มมุมมองไอเดีย “คนรุ่นใหม่คืนถิ่น”

5. เวทีประชุมระดมความเห็น ร่วมกันออกแบบกลไกการทำงานในระดับจังหวัด วันพฤหัสบดีที่ 21 มีนาคม 2567 เครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองและชนบท ร่วมกับสำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท จัดประชุมระดมความเห็น ร่วมกันออกแบบกลไกการทำงานในระดับจังหวัด ให้เป็นเวทีกลางสนับสนุนการทำงานพร้อมเชื่อมโยงหน่วยงานภาคี โดยมีผู้เข้าร่วมจากเครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองและชนบท และเจ้าหน้าที่ พอช. ทั้ง 5 ภูมิภาค จำนวนกว่า 50 คน ณ ห้องประชุมไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม พอช. และผ่านระบบ Zoom Meeting ทั้งนี้เครือข่ายทั้ง 5 ภาคได้ร่วมแลกเปลี่ยนสถานการณ์การขับเคลื่อนที่ผ่านมา พื้นที่รูปธรรม จังหวัดต้นแบบในการขับเคลื่อน และพร้อมหนุนเสริมให้กับพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งจุดอ่อน ข้อติดขัดที่ยังเป็นความท้าทายในการทำงาน พร้อมระดมความเห็นเพื่อกำหนดแนวทางแผนงานสำคัญ และจังหวะก้าว ที่จะทำให้การสร้างคณะทำงานระดับจังหวัดประสบผลสำเร็จ ซึ่งในแต่ละเดือนจะมีการจัดการความรู้ประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

6. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนแนวทางการจัดทำที่อยู่อาศัยโดยชุมชน (Collective Housing) เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2567 จัดโดยสำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท ในเวทีดังกล่าวมีการร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานจากแกนนำในโครงการบ้านมั่นคงทั้ง 5 ภาค ในประเด็น 1) พื้นฐานการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน คือ การรวมกลุ่มของผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชน วิธีการรวมกลุ่ม การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม 2) เรื่องสำคัญในการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน 3) บทบาทการทำงานของแต่ละองค์กรประกอบ ทั้งชาวบ้าน ผู้นำหรือกรรมการชุมชน และหน่วยงาน/ภาคีพัฒนา ซึ่งแนวทางการทำงานจากการสัมมนานี้ จะนำมาจัดทำเป็นคู่มือฉบับชุมชนเพื่อแนะนำแนวทางการทำที่อยู่อาศัยในชุมชน เป็นการบอกเล่าจากคนที่ทำงานจริงในพื้นที่ เผยแพร่ในการประชุมสัมมนานานาชาติ เรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ชุมชนเป็นหลัก (Let People be The Solution : Collective Housing & Community Development) ระหว่างวันที่ 1 - 4 กรกฎาคม 2567

7. การประชุมสัมมนาระหว่างประเทศ การพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ชุมชนเป็นหลัก (Collective Housing Conference) “คำตอบคือชาวชุมชน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งแก้ปัญหาคความยากจน สร้างคน-ชุมชนเข้มแข็ง” จัดโดยสำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท ระหว่างวันที่ 1-4 กรกฎาคม 2567 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ (United Nations Conference Centre - UNCC) สำนักงานองค์การสหประชาชาติ และโรงแรมปรีnce พาเลซ กรุงเทพมหานคร มีผู้แทน ทั้งผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น ประชาสังคม นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ องค์การระหว่างประเทศ จำนวนกว่า 200 คน จาก 16 ประเทศ เข้าร่วม ในการประชุมได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน (Collective Housing) ในหลายประเทศรวมทั้งต้นแบบสำคัญที่สร้างรูปธรรมในประเทศไทย ให้เกิดเป็นความรู้ร่วมกันในระดับโลกที่จะสามารถส่งต่อแนวทางการพัฒนาไปสู่การขับเคลื่อนนโยบาย

3. รูปธรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท

(1)

พอช. ร่วมขบวนชุมชน ถอดบทเรียนพื้นที่รูปธรรม “คนสร้างบ้าน พัฒนาชีวิตที่มั่นคง”

Collective Housing : ให้คนเป็นแกนหลักในการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน

โดย สุธิดา บัวสุขเกษม

การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ประกอบกับการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า ทำให้เมืองขยายตัว เกิดชุมชนแออัด ชุมชนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีทั้งเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้าน ห้างเช่า บ้านเช่า และชุมชนบุกรุก ที่ดินมากมาย เช่น ชุมชนในย่านคลองเตย ชุมชนในที่ดิน รพท. ชุมชนในที่ดินราชพัสดุ สำนักงานทรัพย์สินฯ ที่ดินเอกชน ชุมชนใต้สะพาน ชุมชนริมคลอง ฯลฯ นอกจากนำมาซึ่งความเจริญในเมืองใหญ่ ยังแลกมาด้วยผลกระทบต่อชุมชนเมืองมากมายหลายด้าน ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงสวัสดิการและทรัพยากร กลายเป็นปัญหาชุมชนแออัด มีหนี้สิน ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ยังไม่รวมถึงชุมชนได้รับผลกระทบจากการไล่รื้อชุมชนและเวนคืนที่ดินจากนโยบายการพัฒนาเมือง เหล่านี้นำมาสู่ปัญหาความมั่นคงในการอยู่อาศัย พร้อมทั้งยังขาดการจัดการด้านที่ดินและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มคนเปราะบางในเมือง จึงกลายเป็นประเด็นที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง

กว่า 3-4 ทศวรรษ ที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหา หาทางออก ตลอดจนคิดค้นวิธีการที่จะยกระดับให้คุณภาพชีวิตนั้นดีขึ้น โดยมีจุดเริ่มต้นจากการรวมกันเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนเล็กๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มจัดการป่าชุมชน ฯลฯ ซึ่งการรวมกลุ่มลักษณะนี้มีเป้าหมายเพื่อ “การพึ่งตนเอง” ของชุมชน ในขอบเขตระดับชุมชน หมู่บ้าน เมือง จากนั้นได้มีการส่งเสริมประสบการณ์ เรียนรู้ ลองผิดลองถูก เกิดบทเรียนองค์ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกัน จนมีการถักทอเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย รวมทั้งได้ยกระดับงานพัฒนาจากการทำกิจกรรมเพื่อพึ่งตนเอง เปิดพื้นที่ทำงานร่วมกับภาคีมากขึ้น

‘บ้านมั่นคง’ บ้านที่ทุกคนร่วมสร้าง

โครงการ ‘บ้านมั่นคง’ เริ่มดำเนินการในปี 2546 โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบโครงการและอนุมัติงบประมาณในเดือนมกราคมปีนั้น จำนวน 146 ล้านบาทเศษ เพื่อให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ ‘พอช.’ จัดทำโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนที่มีรายได้น้อย ไม่มีความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย นาร่องจำนวน 10 โครงการทั่วประเทศ เช่น ชุมชนบ่อนไก่ ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ กรุงเทพฯ ชุมชนแหลมรุ่งเรือง จ.ระยอง ชุมชนบึงคุก จ.อุดรธานี ชุมชนเก้าเส้ง จ.สงขลา ฯลฯ

โครงการบ้านมั่นคงมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญคือทำให้ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาและจัดการตนเอง โดยมีการรวมกลุ่มจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชน บริหารจัดการโครงการและงบประมาณ และพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การออมทรัพย์ การบริหารจัดการองค์กร การบริหารจัดการงานก่อสร้าง และการจัดการที่ดิน เป็นต้น โดยมีภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุน

นายกฤษดา สมประสงค์ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ระบุว่า โครงการบ้านมั่นคง เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดและการไม่มีที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมชุมชนทั้งหมดของเมือง มีการสำรวจข้อมูลความเดือดร้อน และใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาเชิงรุก จัดทำแผน แนวทาง และรูปแบบการ

แก้ไขปัญหาที่มีความหลากหลายตามสภาพปัญหาของชุมชน และแผนการพัฒนาเมือง รวมทั้งยังเน้นให้เกิดกระบวนการทำงานและจัดการร่วมกันระหว่างชุมชนและท้องถิ่น โดยมีกลไกการทำงานร่วมกันเป็น

คณะกรรมการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย เทศบาล ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ร่วมกันวางแผนและพัฒนาชุมชนแออัด

“พอช. จะสนับสนุนให้ชุมชนที่มีความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย เช่น อยู่ในที่ดินบุกรุกทั้งของรัฐและเอกชน ที่ดินเช่า บ้านเช่า เสี่ยงต่อการถูกไล่รื้อ ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ฯลฯ รวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหา เช่น จัดหาที่ดินใหม่ โดยเช่าหรือซื้อ เพื่อสร้างบ้าน สร้างชุมชนใหม่ หรือซ่อม สร้าง ปรับปรุงบ้านใหม่ในที่ดินเดิม ฯลฯ ตามสภาพปัญหาของแต่ละชุมชน พอช. จะส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่ม จัดตั้งคณะทำงานจากชุมชนขึ้นมาเพื่อดำเนินการ ร่วมกันออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย ร่วมกันออกแบบบ้าน ออกแบบผังชุมชน ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และจัดตั้งสหกรณ์เคหสถานเพื่อให้มีสถานะเป็นนิติบุคคล นอกจากนี้ พอช. ยังมีหน้าที่สนับสนุนทางด้านการเงินแก่ชุมชน เช่น ให้สินเชื่อซื้อที่ดิน ก่อสร้างบ้าน ที่มีดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนระยะยาว อุดหนุนงบประมาณการสร้างบ้าน สร้างสาธารณูปโภคส่วนกลาง โดย พอช. จะอนุมัติงบประมาณผ่านสหกรณ์เคหสถานที่ชุมชนจัดตั้งขึ้นมา ที่ไม่ได้อนุมัติเป็นรายบุคคล และคณะกรรมการสหกรณ์ฯ จะร่วมกันบริหารโครงการ-ก่อสร้างบ้านให้แล้วเสร็จ”

จากผลการสำรวจข้อมูลสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2558 ระบุว่า จำนวนครัวเรือนในประเทศไทย 21.32 ล้านครัวเรือน มีครัวเรือนที่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย 15.45 ล้านครัวเรือน และ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย 5.87 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ของจำนวนครัวเรือนทั้งประเทศ ในปี 2560 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้จัดทำ ‘แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)’ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยของประชาชนที่มีรายได้น้อยทั่วประเทศประมาณ 3 ล้านครัวเรือน โดยการเคหะแห่งชาติรับผิดชอบดำเนินการประมาณ 2 ล้านครัวเรือน พอช. จำนวน 1,053,702 ครัวเรือน ทั้งนี้มีผลการดำเนินงานภายใต้ภารกิจของ พอช. ดังนี้

1. “โครงการบ้านมั่นคง” การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับผู้มีรายได้น้อยในชุมชนแออัด/ชุมชนบุกรุก โดยมีเป้าหมายแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย เพื่อสร้างชุมชนที่มั่นคง “บ้าน...ที่มากกว่าคำว่าบ้าน” เป้าหมายตามแผนแม่บท 20 ปี จำนวน 690,000 ครัวเรือน ผลการดำเนินงานสะสม นับตั้งแต่ปี 2546 – ปัจจุบัน (มีนาคม 2567) จำนวน 133,382 ครัวเรือน
2. การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง เป็นการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลในการกำหนดมาตรการจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดและการสร้างที่อยู่อาศัยรुकล้ำแนวคลองและทางระบายน้ำ จากการสนับสนุนโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัย ส่งผลให้ผู้มีรายได้น้อยชุมชนริมคลองสามารถมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองในที่ดินที่มีความมั่นคง มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและ สิ่งแวดล้อมที่ดี ตลอดจนปรับเปลี่ยนสถานะจากผู้รุกร้า เป็นผู้อยู่อาศัยที่ถูกต้อง ทั้งการเช่า

ที่ดิน การขออนุญาตก่อสร้าง รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม เป้าหมายตามแผน 20 ปี จำนวน 13,455 ครัวเรือน ปัจจุบัน สามารถดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัย ได้แบ่งเป็น (1) คลองลาดพร้าว 3,646 ครัวเรือน (2) คลองเปรมประชากร 1,768 ครัวเรือน

3. คนไร้บ้าน มีการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน โดยสนับสนุนการสร้างชุมชนใหม่ของคนไร้บ้าน และศูนย์พัฒนาชีวิตคนไร้บ้าน 3 ศูนย์ รองรับคนไร้บ้าน 1,395 ราย/698 ครัวเรือน ในกรุงเทพฯ (ปทุมธานี) ขอนแก่น และเชียงใหม่ **4. บ้านพอเพียง “ซ่อมสร้างบ้านคนจน”** เป็นการสนับสนุนการซ่อมสร้างบ้านผู้ด้อยโอกาส ผู้มีรายได้น้อยในชนบท ซึ่งมีที่อยู่อาศัยและที่ดินแล้ว แต่สภาพบ้านทรุดโทรม เกิดการปรับปรุง ซ่อมแซม และก่อสร้างที่อยู่อาศัยให้กับผู้ด้อยโอกาส มีเป้าหมายรวม 352,000 ครัวเรือน ปี 2560 – ปัจจุบัน (มีนาคม 2567) เกิดการปรับปรุง ซ่อมแซมและก่อสร้างที่อยู่อาศัยให้กับผู้ด้อยโอกาส ครอบคลุม 77 จังหวัด ใน 12,880 ตำบล ผู้รับผลประโยชน์ 145,262 ครัวเรือน

จากการดำเนินงานในช่วงปี 2565-2566 ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท 1,235 ตำบล/เมืองใน 77 จังหวัด เกิดความร่วมมือและบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคีพัฒนา เช่น การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน รวม 22 หน่วยงาน ในโครงการบูรณาการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ คทช. ในระยะเวลา 5 ปี , การสร้างหลักประกันยามชราภาพและความมั่นคงในคุณภาพชีวิตของชุมชนผ่านการออม ร่วมกับกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ยกระดับการออมให้กับผู้มีรายได้น้อย ได้เข้าถึงการออมแบบครอบคลุมทุกชุมชน ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 50 แห่ง

‘บ้านมั่นคง’ ครบ 20 ปี “รำลึกอุดมการณ์ สานสัมพันธ์กว้างไกล การบริหารบ้านมั่นคงแนวใหม่”

หากนับวันเวลาหลังจากที่มีการขับเคลื่อนโครงการบ้านมั่นคงมาตั้งแต่ปี 2546 “20 ปีกับการทำบ้านมั่นคง ที่มุ่งให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา” นับได้ว่าตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี ที่มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยทั้งในเมืองและชนบท ภายใต้โครงการบ้านมั่นคง ทำให้เกิดบทเรียนที่ชุมชนหรือผู้ที่เดือดร้อนเข้าร่วม เพื่อสร้างอนาคตของตนเอง ยังหมายรวมถึงการช่วยเหลือเพื่อนพี่น้องที่ประสบปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยนั้นได้มีบ้าน ได้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงไปด้วยกัน

ในช่วงวันที่ 24-25 ตุลาคม 2566 เครือข่ายบ้านมั่นคง 5 ภาค และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ ‘พอช.’ ร่วมกันจัดงาน ‘รำลึกอุดมการณ์ สานสัมพันธ์กว้างไกล การบริหารบ้านมั่นคงแนวใหม่’ ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยมีผู้แทนเครือข่ายบ้านมั่นคง 5 ภาค เจ้าหน้าที่และผู้บริหาร พอช. เข้าร่วมงานประมาณ 200 คน

จากเวทีดังกล่าวมีการแลกเปลี่ยนและสรุปบทเรียนร่วมกันโดยมีสาระสำคัญดังนี้ การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนผู้มีรายได้น้อยตามโครงการบ้านมั่นคง ของ พอช. เริ่มต้นในปี 2546 ดำเนินการนำร่องจำนวน 10 โครงการทั่วประเทศ เช่น ชุมชนบ่อนไก่ ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ ชุมชนคลองลำนูน กรุงเทพฯ ชุมชนแหลมรุ่งเรือง จ.ระยอง ชุมชนบึงคึก จ.อุดรธานี ชุมชนเก้าแสง จ.สงขลา เป็นต้น หลักคิดสำคัญของโครงการบ้านมั่นคง คือ 1. องค์กรชุมชนเป็นแกนหลักดำเนินการโดยองค์กรชุมชนและท้องถิ่น ทำให้ชุมชนเป็นตัวตั้งในการดำเนินการในทุกขั้นตอน 2. สร้างสังคมมั่นคงในเรื่องที่ดินอยู่อาศัย เน้นการใช้ที่ดินของรัฐ ที่ดินของเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ รวมทั้งการหาที่ดินใหม่ในกรณีที่ต้องมีการรื้อย้าย 3. สร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันและมีการจัดการร่วมกัน 4. วางแผนการแก้ไขปัญหาทั้งเมืองโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมุ่งให้เกิดแนวทางและแผนการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมทุกชุมชนที่ไม่มีความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัยทั้งเมือง 5. ความหลากหลายของรูปแบบและแนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยขึ้นอยู่กับความต้องการ ความสามารถในการจ่ายของชุมชนผู้เดือดร้อนเงื่อนไขที่ดินและความเห็นร่วมของคณะกรรมการเมือง ฯลฯ

นอกจากนี้ในช่วงสถานการณ์วิกฤติ เช่น ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พอช. ได้สนับสนุนให้เครือข่ายบ้านมั่นคงทั่วประเทศ จัดทำ ‘โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองและชนบทที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19’ เช่น ในปี 2563 ดำเนินการใน 228 เครือข่าย/เมือง 2,846 ชุมชน 1,546 ตำบล รวม 529,502ครัวเรือน โดยชุมชนต่างๆ ร่วมกันผลิตหน้ากากผ้าอนามัยแจกจ่ายชาวชุมชนและประชาชนทั่วประเทศ รวม 1.1 ล้านชิ้น แจกถุงยังชีพ ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำดื่ม ฯลฯ มูลค่ารวม 2.25 ล้านบาท ทำครัวกลางแจกจ่ายอาหาร 49 ครัวหลัก ใน 540 ชุมชน รวม 336,930 กล่อง

เกิดอาสาสมัครทำงาน 2,638 คน ถือเป็นการลุกขึ้นมาพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือกันและกันของเครือข่ายองค์กรชุมชนกว่าได้

Collective Housing : ให้คนเป็นแกนหลักในการพัฒนา พัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน

วันที่ 9 พฤษภาคม 2567 นางสาวสมสุข บุญยะบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิ พอช. พร้อมด้วยผู้แทนเครือข่ายบ้านมั่นคงทั่วประเทศ และเจ้าหน้าที่ พอช.ที่เกี่ยวข้อง รวมกว่า 40 คน ร่วมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนพื้นที่รูปธรรม Collective Housing โดยการถอดบทเรียนจากคนทำงานจริงในพื้นที่ ซึ่งจะนำมาสู่องค์ความรู้ และสามารถนำมาสู่คู่มือ พร้อมทั้ง จัดทำในรูปแบบภาษาอังกฤษ เพื่อเผยแพร่ในการประชุมสัมมนานาชาติเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ชุมชนเป็นหลัก (Let People be The Solution : Collective Housing & Community Development) ที่จะมีขึ้นในวันที่ 1-4 ก.ค. 2567 นี้ ณ ห้องประชุม 301-302 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

โดยมีกระบวนการแลกเปลี่ยนใน 3 ประเด็น คือ 1. การรวมกลุ่ม 2. 10 เรื่อง สำคัญในการทำที่อยู่อาศัยในชุมชน เรื่องที่ไม่ควรทำ /ต้องระวัง และ 3. บทบาทหน้าที่ในการทำที่อยู่อาศัยในชุมชน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. วิธีการรวมกลุ่ม เจือ้นไข การบริหารจัดการ (ก่อน-กลาง-หลัง) ซึ่งจะต้องมี (1) สร้างความเข้าใจร่วม ให้เกิดเป้าหมายร่วมกัน มีทำความเข้าใจจากปัญหาของชุมชน เช่น ความเดือดร้อน เรื่องที่อยู่อาศัย อาชีพ มาคุยปรึกษาหารือกัน “สร้างการรวมกลุ่มให้เกิดพลัง” (2) สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผ่านเครื่องมือ และแรงจูงใจ เริ่มจากเงิน คน (ทรัพยากร) มารวมกันทำเรื่องที่อยู่อาศัย เช่น การออมทรัพย์ หรือการทำข้อมูล

ทั้งเมือง (เพื่อให้เข้าถึงผู้เดือดร้อนที่สุดมากกว่าจะผ่านตัวกลาง) หรือสร้างงานพัฒนาอาชีพ เป็นเครื่องมือในการรวมตัวกัน (3) เกิดแกนนำเป็นตัวแทนกลุ่ม มีผู้นำตามธรรมชาติ สร้างความเชื่อมั่นภายในกลุ่ม ผู้นำอาจมาจากหลายคนที่มีความสามารถต่างกัน สื่อสารได้ เข้าใจ รับฟัง เขียนและถ่ายทอดได้ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้เท่าทัน มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ชี้แจงขั้นตอน แจกแจงสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับ ให้สมาชิกเข้าใจ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน เห็นอกเห็นใจ (4) สร้างโครงสร้าง กติการ่วมกัน กติกาที่ยืดหยุ่น ตามความสามารถ ความเปราะบางของแต่ละสมาชิก เช่น ความสามารถในการออมของแต่ละบ้าน (5) สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก สร้างโอกาสให้คนเข้ามามีส่วนร่วมได้หลากหลาย แบ่งบทบาทการทำงาน ตามความสามารถ เพิ่มทักษะคนทำงาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความเท่าเทียมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน (ใช้เรื่องบวกมานำเรื่องลบ มีส่วนที่สนุกให้คนอยากเข้าร่วม) สร้างทัศนคติที่ดี

(6) สร้างการบริหารจัดการที่ดี สร้างทีมพี่เลี้ยงช่วยส่งเสริม มีกลไกการตรวจสอบได้ มีความโปร่งใสหาวิธีการแก้ไขร่วมกันก่อน เช่น ประนีประนอม ไม่คาดโทษ หรือฟ้องร้องกัน มีการทบทวนโครงสร้างภายในชุมชน (ทุก 5 ปี) กลุ่ม สหกรณ์ (7) การสร้างทุน/ศักยภาพ (8) สร้างการเชื่อมโยงกับภาคี และสร้างการยอมรับจากภายนอก โดยการประสานกับหน่วยงาน ใช้ข้อมูลชุมชน ในการสร้างแผนงานร่วม ใช้เครื่องมือ เช่น กองทุนเมืองในการเชื่อมโยงระดับเมือง การทำงานของกลุ่มช่วยให้หน่วยงานปรับตัว เข้าใจความเป็นจริงของชุมชน มีความคลาไคลตัว และปฏิรูปความคิด ตลอดจนโครงสร้างการทำงานของหน่วยงานรัฐ รวมถึงการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

2. 10 เรื่องสำคัญ การทำที่อยู่อาศัยในชุมชน ดังนี้ (1) **การทำข้อมูลชุมชน** ทุกมิติ ที่ทำโดยชุมชน : ที่ดิน ประวัติที่มา จำนวน สภาพปัญหา ฯลฯ (2) **การรวมกลุ่ม** : การสร้างการมีส่วนร่วม ความรู้ ความเข้าใจ ร่วมคิด ร่วมทำของสมาชิก การมีกลุ่มย่อย แบ่งงานกันทำ แบ่งบทบาท ความใกล้ชิด ความไว้วางใจ เชื่อใจ มั่นใจ เป็นพี่เป็นน้อง การรวมทุกคน ให้โอกาสทุกคนเข้าถึง (3) **มีกลุ่มออมทรัพย์** : สร้างกองทุน ความสามารถในการจัดการเงินของสมาชิก/ของกลุ่ม โยงกับระบบภายนอก (4) **มีการออกแบบภาพชุมชนใหม่** : สร้างระบบชุมชนใหม่ที่มั่นคง กระบวนการสร้างรูปแบบ แนวทางของชุมชนใหม่ รูปแบบ/แนวทาง/แนวสมาชิก/การพัฒนา การสร้างกระบวนการ/รูปแบบ/ผัง/แผน/การอยู่อาศัย ชุมชนใหม่ (5) **การเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย** : ขบวนการ ทำงานระหว่างชุมชน แลกเปลี่ยน ช่วยเหลือ สนับสนุน ยึดโยงถ่วงดุล ขยายผล ทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ ครอบคลุมชุมชนทั้งเมือง (6) **การทำงานร่วมกับท้องถิ่น/หน่วยงาน** : สร้างการเชื่อมโยง สร้างกลไกร่วมในท้องถิ่น เชื่อมโยงกับเครือข่ายเมือง (7) **มีการพัฒนาต่อเนื่องทุกเรื่อง รอบด้าน** : อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม สวัสดิการ สิ่งแวดล้อม ปลูกผัก ไข่ เด็ก คนรุ่นใหม่ กองทุนศึกษา ผู้สูงอายุ สุขภาพ วัฒนธรรมการช่วยเหลือ แบ่งปัน (8) **มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง** : รู้ทันความเป็นไป การเป็นพลเมืองตื่นรู้ (9) **การบริหารจัดการอย่างโปร่งใส** : มีธรรมนูญ มีส่วนร่วม > การออมทรัพย์ การก่อสร้าง ก่อน-หลังดำเนิน โครงการ (10) การติดตาม ตรวจสอบ การสื่อสารสาธารณะและถ่ายทอดความรู้

3. บทบาทหน้าที่ในการทำที่อยู่อาศัยในชุมชน (1) **บทบาทสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม** (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ) รวมกลุ่มทำกิจกรรมด้วยกัน บริหารเวลาการทำงาน ครอบคลุมกับงานชุมชน สมาชิกมีเป้าหมาย มีความต้องการตรงกันทั้งครอบครัวให้ชัดเจน การบริหารการเงินในครอบครัวในการออมทรัพย์ ช่วยเหลืองานชุมชน บริหารชุมชน ดูแลชุมชนอย่างต่อเนื่อง เคารพระเบียบกติกาของชุมชนที่วางร่วมกัน เปลี่ยนมุมมองว่าชาวบ้านมีความสามารถในการกำหนดการพัฒนาของตนเองได้ สร้างความเชื่อมั่น/สร้างรูปธรรมความสำเร็จ สมาชิกชุมชนเป็นหลักในการพัฒนา ผู้เดือดร้อนทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยไม่ตกหล่น ต้องมีความเชื่อมั่นว่าชาวบ้านมีความสามารถกำหนดการพัฒนาของตนเองได้ สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองจากคนยากจนเป็นคนที่พึ่งพาตนเองได้ อย่างมีศักดิ์ศรี ออกแบบที่อยู่อาศัยตามศักยภาพ รายได้ และความสามารถด้านการเงิน จิตใต้สำนึกต้องมีการอยากเปลี่ยนแปลง อยากพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนา

(2) **บทบาทของผู้นำ/กรรมการ** มีความเข้าใจการทำงานของโครงการบ้านมั่นคง ถ่ายทอดสู่ชาวบ้าน อย่างชัดเจนโดยง่าย อธิบายได้ สื่อสารได้ เป็นตัวแทนชาวบ้านในการเชื่อมโยงภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการทำงาน มีหลักคิดอุดมการณ์ การทำงาน มีจิตอาสา มีความเสียสละ มุ่งมั่น ซื่อสัตย์ โปร่งใส มีบทบาทสำคัญในการคิดค้นแนวทาง วิธีการแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้าน ต้องให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น กรรมการ

ต้องมีความมุ่งมั่นและประสานการทำงานให้รวดเร็ว และให้ทันต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน เชื่อมโยงผู้เดือดร้อน ผ่านโครงการพัฒนาต่าง ๆ หรือการพาไปศึกษาดูงาน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการชุมชน ให้กับสมาชิก โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและผู้ว่างงาน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน มีการปรับโครงสร้างคณะกรรมการ/โครงสร้างชุมชนเป็นประจำเพื่อให้เกิดการหมุนเวียน เปิดโอกาสให้สมาชิกมีบทบาทในชุมชน และสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมและการต่อรองกับหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับนโยบาย

(3) บทบาทของหน่วยงานสนับสนุน มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตามบทบาทภารกิจ โดยเฉพาะในมิติที่ชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ ระเบียบ ข้อกฎหมาย ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

บทเรียนที่ได้แลกเปลี่ยนกันในครั้งนี้ เมื่อมองถึงความสอดคล้องในช่วงที่พี่น้องขบวนองค์กรชุมชน 5 ภาค ได้มีการจัดเวทีสรุปบทเรียนไปเมื่อช่วงปีที่ผ่านมา ทำให้เห็นถึงรูปธรรมงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและผลลัพธ์แห่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ การที่ภาคประชาชนนั้นมีการใช้ข้อมูล บทเรียน มาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและเชื่อมโยงทั้งเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเปิดใจในการเรียนรู้เพิ่มเติม เปิดรับโอกาสที่จะนำไปสู่การยกระดับในการพัฒนาในมิติต่างๆ ให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้

นางสาวสมสุข บุญญะบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการสถาบัน
ระบุว่า ความสำคัญของการพัฒนาที่อยู่อาศัย หรือการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำยากจนนั้น จะต้องให้คนเป็นแกนกลางในการพัฒนา ให้ชุมชนนั้นมีโอกาสในการรวมตัว พัฒนาศักยภาพตนเอง เปลี่ยนชีวิต เปลี่ยนอนาคต เกิดการสร้างเชื่อมั่น พัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งถือว่าประเทศไทยมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าในด้านดังกล่าวนี้เห็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน มีรูปธรรมมีโมเดลที่มาจากการลุกขึ้นมาร่วมพัฒนา ร่วมขับเคลื่อนจากพี่น้ององค์กรชุมชนกับคนที่เกี่ยวข้อง กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นมิติที่บ่งบอกถึงชุมชนนั้นสามารถร่วมจัดการ ที่จะนำไปสู่การจัดการระบบการอยู่อาศัย ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ที่นำไปสู่ความเข้มแข็งได้ในอนาคต

รูปธรรมการสร้างกระบวนการ Collective Housing

● “บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ” อีก 1 นิยาม คำว่า “บ้านที่มากกว่าบ้าน”

นางสนอง รวยสูงเนิน เล่าให้ฟังถึงการพัฒนาที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคงชุมแพ จ.ขอนแก่น ว่า ปี 2547 ชาวชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ ร่วมกันสำรวจข้อมูลชุมชน ทั้งด้านที่อยู่อาศัย ด้านหนี้สิน และด้านอื่นๆ โดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลและ พอช. จากการสำรวจข้อมูล

พบว่า ชาวบ้านมีความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยกว่า 900 ครัวเรือน จึงได้นำร่องโครงการบ้านมั่นคงที่ชุมชนสว่างแสงศรีเป็นแห่งแรก จากนั้นก็เริ่มขยายไปสู่ชุมชนอื่นๆ จนกระทั่งปี 2556 มีบ้านมั่นคงรวมแล้วกว่า 600 หลังคาเรือน สมาชิกบ้านมั่นคงเมืองชุมแพหลายครอบครัว ในอดีตสูญเสียที่นา พอมายู่ในเมืองก็เช่าที่ทำนา จึงมีความคิดร่วมกันว่า ควรจะมีการทำนาเพื่อลดค่าใช้จ่ายและสร้างแหล่งอาหารไว้ให้ลูกหลาน การรวมตัวครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงเรื่องที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารได้อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันเครือข่ายบ้านมั่นคงเทศบาลเมืองชุมแพช่วยให้คนยากคนจนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องกลัวถูกไล่รื้อ จำนวน 13 ชุมชน รวม 1,052 ครัวเรือน และมีแปลงนารวมที่ช่วยกันทำ ช่วยกันบริหาร ปีที่ผ่านมาปลูกข้าวเหนียวได้ผลผลิตรวม 28 ตัน นำมาแบ่งปันกันกิน มีโรงงานผลิตน้ำดื่ม ขายให้ชาวบ้าน 13 ชุมชน และหน่วยราชการต่างๆ มียอดขายรวมประมาณเดือนละ 1 แสนบาท นอกจากนี้ยังมีกองทุนต่างๆ เอาไว้ช่วยเหลือดูแลกัน เช่น กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ มีเงินหมุนเวียนประมาณ 16 ล้านบาท กองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายบ้านมั่นคง มีเงินกองทุนประมาณ 2 ล้านบาท มีกลุ่มออมทรัพย์ให้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ฯลฯ ทำให้พี่น้องชุมชนและเครือข่ายได้พึ่งพาอาศัย แก้ปัญหาความเดือดร้อน สร้างความมั่นคงทั้งเรื่องที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต จนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ และได้รับรางวัลเกียรติยศจากหลายหน่วยงาน

จากปัญหาในวันนั้น สู่ความมั่นคงในวันนี้ ชุมแพกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ เป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยทั้งหมดนี้เริ่มจากการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม และเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

● ‘17 ปี คนจนนครสวรรค์’ ร่วมมือรัฐ-เทศบาลแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยทั้งเมือง

นางอร่ามศรี จันทร์สุขศรี

ประธานเครือข่ายพัฒนาชุมชนนครสวรรค์ เล่าถึงจุดเริ่มต้นการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยว่า จังหวัดนครสวรรค์เป็นประตูไปสู่ภาคเหนือ เป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญ ทำให้ที่ดินมีราคาแพง ประชาชนที่มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงที่ดินได้ แต่จำเป็นต้องอยู่

อาศัยในเมืองเพราะเป็นแหล่งทำมาหากิน เช่น เป็นแม่ค้า ขายผักขายปลาในตลาด ทำงานรับจ้างทั่วไป งานก่อสร้าง ถีบสามล้อ ฯลฯ ชุมชนส่วนใหญ่บุกรุกอาศัยอยู่ในที่ดินราชพัสดุ ที่ดินวัด เทศบาล การรถไฟฯ เข้าบ้าน เข้าที่ดินเอกชน ฯลฯ มีปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย ประชาชนมีรายได้น้อย ฐานะยากจน ขณะเดียวกันหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น เทศบาลนครนครสวรรค์ได้เข้ามาส่งเสริมให้ชุมชนต่างๆ รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ แต่ยังไม่มีการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย

เมื่อ พอช. เข้ามาทำงาน ‘โครงการบ้านมั่นคง’ ในชุมชนต่างๆ จึงส่งเสริมให้ชาวบ้านร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา ออมกันเดือนละสิบบาท-ร้อยบาท เพื่อฝึกการบริหารจัดการการเงินชุมชน ฝึกวินัยการออม ใครมีมากก็ออมมาก และเพื่อเป็นทุนในการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซ่อมแซมปรับปรุงบ้านที่ทรุดโทรมและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น เช่น ทางเดิน ท่อระบายน้ำ ฯลฯ

เริ่มที่ ‘ชุมชนเขาโรงครัว’ ในปี 2549 เป็นชุมชนบุกรุกที่ดินราชพัสดุ 156 ครัวเรือน โดยชุมชนได้รับการสนับสนุนจากธนาคารพื้นที่นครสวรรค์ ให้เช่าที่ดินแปลงเดิมระยะยาว เพื่อการอยู่อาศัยอย่างถูกต้อง มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการ 64 ครัวเรือน โดย พอช. สนับสนุนการซ่อมแซมบ้านในที่ดินเดิม โครงการบ้านมั่นคงชุมชนเขาโรงครัวถือเป็นต้นแบบของโครงการบ้านมั่นคง และขยายไปยังชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลนครสวรรค์ เช่น วัดเขาจอมคีรีนาคพรต ชุมชนรณชัย ฯลฯ ซึ่งต่อมาตัวแทนชุมชนต่างๆ ได้รวมกันเป็น ‘เครือข่ายบ้านมั่นคงนครสวรรค์’ เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยให้เป็นจริง มีการสำรวจชุมชนที่เดือดร้อนเพื่อใช้ข้อมูลเป็นฐานในการแก้ไขปัญหา นำไปสู่แนวคิดการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยทั้งเมือง

ในปี 2550 มีการจากการสำรวจข้อมูลของคณะกรรมการเครือข่ายฯ พบว่า มีชุมชนในเขตเทศบาลบุกรุกที่ดินราชพัสดุ 25 ชุมชน ที่ดินวัด/สำนักงานพระพุทธศาสนา 8 ชุมชน ที่ดินตนเอง/เช่าเอกชน 18 ชุมชน และที่ดินอื่น ๆ 10 ชุมชน จึงใช้เป็นฐานข้อมูลชุมชนที่มีความเดือดร้อนเพื่อนำไปสู่การวางแผนแก้ปัญหา และมีการตั้ง ‘คณะกรรมการเมือง’ เพื่อการวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเทศบาล

นครนครสวรรค์ มีผู้แทนจากหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาเห็นชอบ ให้ความเห็นต่อโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นในเมือง ทั้งด้านที่อยู่อาศัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ร่วมวางแผนพัฒนาเมือง และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเมืองกับเครือข่ายชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบัน เครือข่ายบ้านมั่นคงนครสวรรค์ ร่วมกันพัฒนาชุมชนในชื่อ **‘เครือข่ายพัฒนาชุมชนเมืองนครสวรรค์’** ทำทุกเรื่อง ทุกด้าน ทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย สวัสดิการชุมชน พัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม สุขภาพ สุขภาวะที่ดี แก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยให้พี่น้องคนจนในเขตเทศบาลและอำเภอใกล้เคียงไปแล้ว รวม 39 ชุมชน จำนวน 3,598 ครัวเรือน แต่ปัจจุบันยังเหลือผู้ที่เดือดร้อน ไม่มีความมั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัยอีกประมาณ 40 ชุมชน รวม 3,063 ครัวเรือน

การพัฒนาตามแนวทางบ้านมั่นคงไม่เพียงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในประเทศเท่านั้น แต่ยังได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ เดินทางมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยแห่งสหประชาชาติ ได้ยกย่องเป็นตัวอย่างโครงการที่เอื้อให้ท้องถิ่นเป็นหลักในการพัฒนา ถือเป็นการพัฒนาชุมชนแนวใหม่ที่ทำให้ผู้เดือดร้อนเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา นำไปสู่การมีที่อยู่อาศัยใหม่ที่มั่นคงไม่ต้องอยู่ในสภาพบุกรุก บ้านเรือนแออัด สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม หรือกลัวว่าจะถูกขับไล่อีกต่อไป ตลอดจนร่วมกันคิดร่วมกันออกแบบเพื่อยกระดับไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติต่างๆ หลากหลายมากขึ้น

ชุมชน กสบ.พัฒนา(ซ้าย) และ ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54 (ขวา)
ก่อนปรับปรุง

ชุมชน กสบ.พัฒนา(ซ้าย) และ ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54 (ขวา)
หลังปรับปรุง

(2)

Collective Housing ทางเลือกในการมี “บ้าน”

โดย The Active Thai PBS

รัฐบาล”เศรษฐกิจ” ปิดฝุ่นดินหน้านโยบาย “**แก้กฎหมายต่างชาติถือครองที่ดิน**” กระตุ้นเศรษฐกิจ ดึงนักลงทุนเข้าไทย หลังตลาดอสังหาริมทรัพย์ ชบเซา ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ชี้ซัดว่ายอดขายอสังหาใน กทม.-ปริมณฑล ร่วงลงไป 26.6% (เหลือมากขึ้น ขายได้น้อยลง)

ขณะที่คนจำนวนมากเริ่มแบกรับ ภาระหนี้ ‘ไม่ไหว ‘ทิ้งบ้านที่กำลังผ่อน’ สะท้อนหนี้ครัวเรือนสูง ขณะที่ธุรกิจอสังหา “บ้าน” แต่ขายไม่ออก ทั้งที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังเข้าไม่ถึงที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะ “กลุ่มเปราะบาง”

ในโลกทุนนิยม “บ้าน” กลายเป็นสินค้า ที่นับวันยิ่งมีมูลค่าสูงเพราะ “ที่ดิน” ตัวแปรหลักมีมูลค่าผกผันตามวันเวลาและการพัฒนา ยิ่งเจริญยิ่งยากที่คนจนจะเข้าถึงได้ นโยบายของรัฐบาลหากเดินหน้าโดยไม่คำนึงถึงเรื่องนี้ จะยิ่งซ้ำเติมหรือไม่ เพราะความจริงอีกด้านไม่ได้มีแค่ตัวเลขจีดีพีที่ต่ำลงทุกปีเท่านั้น แต่ชีวิตคนจนอีกไม่น้อย พวกเขา กำลังอาศัยอยู่ในห้องเช่าที่ต่ำกว่ามาตรฐาน

บุญเหลือ ทวี วัย 64 ปี เป็นคนต่างจังหวัด

เข้ามาทำงานเป็นแม่บ้าน ย่านซอยกิบหมูนาน 25 ปี ค่าแรงในอดีตเริ่มต้น 300 บาท ปัจจุบันขยับขึ้นมาหน่อยเป็น 500 บาท แต่ค่าแรงที่เพิ่มขึ้นก็ไม่ได้หยิบยื่นโอกาสที่จะทำให้มีเงินใช้จ่ายมากขึ้น เธอบอกว่างานสมัยนี้หายากเพราะเขาไม่จ้างคนแก่ทำงานบ้าน

“เมื่อก่อนได้ 300 แล้วก็มา 500 เขาจ้างให้ทำอะไรก็ทำหมด เช็ดถูล้างห้องน้ำ ทำหมด แต่ว่าตอนนี้เขามีแอปฯ อะไรไม่รู้ เขาจ้างกันแบบนั้นหมด เราไม่ค่อยมีงานหรอก เดือนนี้เพิ่งมีงานแค่ 3-4 วันเอง”

ตลอดช่วงชีวิตของการเข้ามา
แสวงหาโอกาสในซอยก๊ีบหมู บุญเหลือ อาศัย
อยู่ในห้องเช่าย่านนี้มาโดยตลอด ทางเดินเข้า
บ้านเป็นไม้กระดาน หากเดินในช่วงกลางวัน
อาจจะไม่ลำบากมากนัก แต่หากเป็นช่วง
กลางคืนไม่มีไฟส่องสว่าง มีโอกาสที่จะก้าว
พลาดเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ๆ ซึ่งบุญเหลือ
เคยได้รับบาดเจ็บมาแล้ว

บ้านที่บุญเหลือเช่าอยู่ราคา 2,200
บาท มีห้องน้ำในตัว ข้าวของที่จัดวางบ่งบอก
สัดส่วนที่เธอใช้สำหรับนอน ทำกิน และ
ห้องน้ำ หลังคามุงด้วยสังกะสี ไม้้อครอบบ้าน
ไม่มีหน้าต่าง ตอนกลางวันร้อนอบอ้าว มี
เพียงลมจากพัดลมเท่านั้นที่ช่วยคลายร้อน สำหรับ บุญเหลือ ชีวิตตัวคนเดียว มีที่ให้ซุกหัวนอน มีคนจ้างทำงาน
ทุกวัน เพียงเท่านั้นก็ดีมากแล้ว

“บางเดือนหาได้พอแค่ค่าเช่าห้อง บางเดือนไม่มีก็ค้างเขาไว้ก่อน ดีที่เราพอคุยกับเจ้าของเขาได้ มี
เท่าไรก็ให้ก่อน”

ชีวิตของแรงงานต่างจังหวัดที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง มีเรื่องเล่าคล้าย ๆ กัน คือเป็นเพียงแรงงาน
รับจ้างราคาถูก ไม่มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยมั่นคง บางคนมาอาศัยในที่ดินของรัฐ เอกชน อย่างผิดกฎหมาย
บางคนไม่มีงานไม่มีเงิน กลายเป็นคนไร้บ้าน อาศัยหลบนอนในพื้นที่สาธารณะ

จากผลสำรวจข้อมูลสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2558 ระบุว่า
จำนวนครัวเรือนในประเทศไทย 21.32 ล้านครัวเรือน มีครัวเรือนที่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย 15.45 ล้าน
ครัวเรือน และ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย 5.87 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ของจำนวนครัวเรือนทั้ง
ประเทศ

ในปี 2560 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้จัดทำ ‘แผนแม่บทการ
พัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)’ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยของประชาชนที่มี
รายได้น้อยทั่วประเทศประมาณ 3 ล้านครัวเรือน โดยการเคหะแห่งชาติรับผิดชอบดำเนินการประมาณ 2 ล้าน
ครัวเรือน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) พอช. จำนวน 1,053,702 ครัวเรือน

“โครงการบ้านมั่นคง” เป็นรูปแบบที่ พอช. ใช้เข้ามาพัฒนาที่อยู่อาศัยให้คนจนในชุมชนแออัด ภายใต้ “บ้าน...ที่มากกว่าคำว่าบ้าน” หลักการสำคัญ คือ ชุมชนต้องลุกขึ้นมาจัดการตนเอง หรือที่เรียกว่า การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน (Collective Housing)

นพพรณ พรหมศรี กรรมการมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เล่าให้เห็นภาพของการทำงานมากยิ่งขึ้น ว่า บ้านที่คนจนร่วมกันสร้างมีหน้าตาแบบไหน และรูปแบบนี้เกิดโครงการที่เป็นรูปธรรมกับกลุ่มคนจนที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นคนจนใน ชุมชนแออัด คนไร้บ้าน และคนจนในห้องเช่า

โดยหลักการของการจัดการตนเองนั้นจะมีหลักใหญ่ที่คล้ายกัน คือ การรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ หรือนิติบุคคล เช่าซื้อที่ดินอย่างถูกกฎหมาย และออกแบบชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจครอบคลุม มิติทั้งสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยจะมี พอช. สนับสนุนงบประมาณบางส่วน รวมถึงองค์ความรู้ ตลอดจนการเชื่อมโยงกับกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ

ผลการดำเนินงาน นับตั้งแต่ปี 2546 - มีนาคม 2567 จำนวน 133,382 ครัวเรือน จากจำนวน เป้าหมายตามแผนแม่บท 20 ปี จำนวน 690,000 ครัวเรือน

นพพรณ ระบุว่า แม้สัดส่วนของการเข้าถึงที่อยู่อาศัยของคนจนจะยังมีน้อยกว่าความเป็นจริง แต่หลายเรื่องมีความก้าวหน้า เช่น มีชุมชนริมทางรถไฟกว่า 300 ชุมชน 20,000 กว่าครัวเรือน ที่ได้รับการสำรวจ ข้อมูลชัดเจนและกำลังเดินทางในการเช่าที่อย่างถูกกฎหมายและจะใช้กระบวนการเดียวกันนี้เพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยให้พวกเขามีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ซึ่งที่ผ่านมามีหลายชุมชนที่ดำเนินการอย่างเข้มแข็ง สามารถเข้าถึงโอกาสในการสร้างเนื้อสร้างตัวก้าวพ้นจากความจนได้

ปัจจุบันการจัดการที่อยู่อาศัยโดยชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของ พอช. ในรูปแบบบ้านมั่นคง ทำงานเห็นเป็นรูปธรรมแล้วผ่าน 3 กลุ่ม คือ ชุมชนแออัด,ริมคลองและริมราง, คนไร้บ้าน และกลุ่มคนเช่าบ้าน โดยขณะนี้การดำเนินโครงการบ้านเช่าราคาถูกให้แรงงานในซอยกิบหมู ยังอยู่ระหว่างการรวบรวมคนซึ่งจะมีความยากมากกว่าลักษณะของกลุ่มอื่น ๆ ขณะที่กลุ่มคนไร้บ้านดำเนินโครงการต้นแบบไปแล้วใน 4 พื้นที่ ได้แก่ ขอนแก่น ปทุมธานี เชียงใหม่ และหัวลำโพง กทม.

ต้นแบบ Collective Housing บ้านเหนือ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

ที่ดิน สปก.ติดเขา อากาศดีตลอดทั้งปีในอ.ปากช่อง เนื้อที่ 1,024 ไร่ ถูกจัดสรรให้ชาวบ้าน ที่ไร้ที่ดินทำกิน จำนวน 85 ครัวเรือน ประเมศร์ เจริญจริญเกียรติ ชาวบ้านเหนือ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา คือ 1 ในคนที่ได้รับจัดสรรที่ดิน เขาเล่าว่าตอนที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ใหม่ ๆ ไม่รู้จักใครมาก่อน ไม่เคยทำเกษตร มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เมื่อเห็นสภาพพื้นที่ซึ่งเป็นดินหินยากแก่การเพาะปลูก เริ่มกังวลว่าจะทำเกษตรได้หรือไม่ แต่ก็ตัดสินใจเดินหน้าต่อ เพราะเงื่อนไขบังคับไว้ว่า ผู้ที่ได้รับจัดสรรที่ดิน สปก.ต้องทำเกษตรเท่านั้น

นิรันดร์ สมพงษ์ ประธานสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินปากช่อง (คทช.) เล่าย้อนให้ฟังถึงกระบวนการจัดตั้งชุมชนในช่วงแรก ๆ ว่า ชาวบ้าน 85 ครัวเรือน ล้วนมาจากคนละทิศคนละทาง แต่ทุกคนมีต้นทุนคล้ายกัน คือการเป็นคนไร้ที่ทำกิน และมีเป้าหมายเดียวกันคือต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น เขาจึงตั้งใจอย่างเต็มที่ที่จะพลิกฟื้นที่ดินผืนนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพไหนให้กลายเป็นแผ่นดินทองคำให้ได้

“ผมเหยียบผืนดินครั้งแรก ผมเอาดินใส่หัวแล้วพูดว่า ช่วยผมด้วย ผมจะทำให้ที่นี่กลายเป็นแผ่นดินทองเพื่อทุกคน”

ความตั้งใจบวกกับความรู้ความสามารถของ นิรันดร์ ฉายให้เห็นแววผู้นำชุมชน หลังเขาได้รับเลือก ก็เดินหน้าแบ่งบทบาทให้ทุกคนมีหน้าที่ในฐานะประธานทุกคน เริ่มจากการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน เขาไม่ใช้วิธีการจับฉลากวัดดวงสำหรับลงหลักปักฐาน แต่สอบถามความเห็นว่าคุณในชุมชนต้องการจะทำอะไร และให้

ทุกคนมีโอกาสในการเลือกที่จะปลูกบ้านใกล้ใคร แก้ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง หลังจากนั้นก็เริ่มจัดโซนพื้นที่ โดยแบ่งเป็นที่อยู่อาศัยและเกษตร โซนเลี้ยงปศุสัตว์ และโซนที่ดินทำกิน

สำหรับพื้นที่บ้านและเกษตร 1 ไร่ ใช้ปลูกบ้าน โดยตั้งธรรมนูญชุมชน ห้ามใช้สารเคมีทุกชนิดในบริเวณนี้ หากจะทำเกษตรต้องเป็นอินทรีย์เท่านั้น และต้องเป็นเขตปลอดขยะ ส่วนที่ดินทำกิน 5 ไร่ จะอยู่ห่างออกจากตัวบ้าน ธรรมนูญชุมชนอนุญาตให้ทำเกษตรตามมาตรฐาน GAP

“ตอนที่เริ่มทำ ไม่มีใครเชื่อว่าจะปลูกอะไรขึ้น เราก็ลองให้คนในชุมชนทดลองปลูกกันทุกอย่างเพื่อดูว่าดินเราเหมาะกับพืชชนิดไหน ส่งคนไปเรียนหมอดิน กลับมาถ่ายทอดให้กัน จนทุกวันนี้เรามีพืชที่ทำรายได้ให้เราตลอดทั้งปี”

ณัฐพงษ์ พหลโสภณพันธ์ ชาวบ้านเหนือ

อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เล่าว่าเขามีรายได้จากการปลูกพืชสวนครัว สวนผลไม้และข้าวโพด หากคิดเฉลี่ยต่อเดือน มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท

“ในสวนของเรามีลูกค้าจองไว้หมด แทบไม่พอขาย เขาจะมารับเอง มาถึงสวนมาตัดเอง บางส่วนที่ไม่ค่อยสวยก็เก็บไว้กินเอง”

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างไรหลักการ แต่ชุมชนคิดวางแผนผ่านยุทธศาสตร์ 8 ปี โดยในช่วง 1-2 ปีแรก เป็นการเรียนรู้ถอดบทเรียน เข้าสู่ปีที่ 2-3 ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ปี 3-4 ลงทุนลงแรง ปี 4-5 คืนทุน ปี 5-6 ปลอดภัย และปีที่ 7-8 อยู่ตัว สมดุล ยั่งยืน

“เราคิดมาแล้วว่าจะต้องทำเกษตรแบบผสมผสาน ที่ชาวบ้านจะสามารถเก็บผลผลิตและมีรายได้ทั้งแบบรายวัน รายเดือน และรายปี อาหารยังมีความปลอดภัย เป็นความมั่นคงในครัวเรือนที่ชุมชนสามารถหาทานได้เองตลอดทั้งปี”

การจัดการชุมชนภายใต้รูปแบบบ้านมั่นคง ที่ชาวบ้านเหนือ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ทำนั้น ถือเป็นพื้นที่ต้นแบบของประเทศที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้าง แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกพื้นที่จะสามารถทำได้สำเร็จเหมือนกับที่นี่

สมสุข บุญญะบัญชา ประธานอนุกรรมการบ้านมั่นคง และประธานมูลนิธิศูนย์ศึกษาที่อยู่อาศัยแห่งเดียว บอกว่า การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยชุมชน (Collective Housing) ซึ่งมีคนเป็นหลัก เป็นตัวตั้ง จัดวิธีบริหารที่มีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีคิดสมัยใหม่ เกิดความสามารถเชื่อมโยงกันเป็นระบบชุมชนที่จัดการแบบชาวบ้าน ทำหายเพราะสภาพสังคมไทยคุ้นชินอำนาจแบบบนลงล่าง Collective Housing จึงถือเป็นศาสตร์ใหม่ และสิ่งที่เราทำไม่ใช่แค่เพียง แต่ต้องเกิดอาชีพ รายได้ คิดค้น สร้างนวัตกรรม ได้ผลิตที่ต้องสู้กับโลกสมัยใหม่ได้ โดยใช้ทุนสังคมที่เรามี รูปแบบนี้ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบฐานรากด้วย เพราะทุกกระบวนการคือทุกคนเท่าเทียมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยอมรับว่ารูปแบบนี้ค่อย ๆ เติบโตอย่างช้า ๆ เพราะการจัดการขับเคลื่อนด้วยผู้คน หากไม่ได้คนที่มีความรู้ความเข้าใจ เราอยากได้คนจนที่เป็นตัวตั้งเป็นพลังอีกมาก”

สมสุข มองเห็นโอกาสของการพัฒนาในรูปแบบนี้ด้วยการปรับความรู้ความเข้าใจของคนทำงานทั้งภาคประชาสังคม รัฐ พัฒนาความรู้ให้มากขึ้น โดยเชื่อว่าพลังของคนจนพร้อมจะเปลี่ยนแปลง แต่เขาแค่ไม่รู้ว่าจะรวมตัวกันอย่างไร ทั้งเรื่องการจัดการเงิน ที่อยู่อาศัย และควรได้รับการสนับสนุนจากภาคนโยบาย แต่หากนโยบายอีกหลายเรื่องอาจจะยังไม่เกิด จึงเชื่อว่าทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการลุกขึ้นมาจัดการด้วยตนเองเท่าที่กำลังเรามี

“ระบบประเทศเราตึงมาก ท้องถิ่นก็ตึงมาก ไม่มีความยืดหยุ่น ท้องถิ่น กทม. มีโครงการเยอะแต่ติดเงิน บ้านเราขาดการสร้างรูปแบบวิธีคิด มีข้อจำกัดมาก แต่เราไม่ต้องรอให้กฎเกณฑ์พร้อมแล้วค่อยเดินหน้า แต่ควรทำเท่าที่เราทำได้ บ้านมั่นคง เริ่มจากปัญหาไล่ที่ ที่ไม่รู้จะเริ่มอย่างไร เงินก็ไม่มี แต่พอเริ่มเกิดโครงการ เห็นอะไรใหม่ ๆ เราก็ชวนหน่วยงานไปดู เรียนวิธีใหม่ เรียนรู้ความเป็นไปได้ใหม่ ๆ สร้างจากความเป็นจริงที่เราทำให้เป็นไปได้ จากเล็กไปใหญ่”

ในยุคที่ “บ้าน” กลายเป็นสินค้าแสลงแพง จำเป็นต้องมีนโยบายเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึง “บ้าน” ได้ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะคนจนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงชนชั้นกลางด้วย ทรัพยากรที่ยังมีอยู่ในมือของรัฐ อย่าง “ที่ดิน” จำเป็นต้องอาศัยความจริงใจในการดำเนินนโยบายกระจาย จัดสรรและใช้มาตรการภาษี ฯลฯ รวมถึงสนับสนุนแนวคิดอื่นๆ ที่ตีความ “บ้าน” ไม่ใช่เพียงแค่สินค้าเท่านั้น แต่เป็นปัจจัยพื้นฐาน เป็นโอกาสแรกของการยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกมิติ

(3)

“คลองเปรมประชากร...บ้านสวย น้ำใส” ด้วยน้ำพระทัยจากในหลวง ร.10

เขียน สุวัฒน์ กิขุนทด

เรียบเรียง สุธิดา บัวสุขเกษม

คลองเปรมประชากรเป็นหนึ่งในคลองสำคัญของกรุงเทพมหานครที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจของเมือง เคยเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญในอดีต ที่มีความยาวกว่า 50 กิโลเมตร เชื่อมต่อกับคลองผดุงกรุงเกษมและผ่านพื้นที่สำคัญหลายแห่ง เช่น หลักสี่ ดอนเมือง รังสิต ปทุมธานี และบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คลองนี้ได้ประสบปัญหามากมาย เช่น น้ำเสีย ขยะมูลฝอย และการบุกรุกพื้นที่ ทำให้คลองเสื่อมโทรมลงอย่างมาก ในขณะเดียวกัน เมืองก็ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ที่ดินมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ทำให้มีผู้คนมาบุกเบิกและจับจองพื้นที่ริมสองฝั่งคลองเพื่อสร้างบ้านเรือนหนาแน่น โดยเฉพาะในย่านหลักสี่ ดอนเมือง รังสิต และปทุมธานี ผู้คนที่มาที่หลังหรือครอบครัวที่ขยายตัวก็ยังคงปลูกบ้านลงไปในคลอง ทำให้เกิดชุมชนต่าง ๆ รวมกว่า 38 ชุมชน มีจำนวนครอบครัวมากกว่า 6,000 ครอบครัว

ปัจจุบันสภาพคลองเปรมประชากรกลับเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กลายเป็นท่อน้ำทิ้งขนาดใหญ่ที่น้ำเน่าเสีย บ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำคูคลอง ทำให้คลองคับแคบและตื้นเขิน อีกทั้งยังเต็มไปด้วยขยะลอยฟ่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการระบายน้ำ โดยเฉพาะในช่วงน้ำท่วมใหญ่ปี 2554 ที่คลองไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในหลายพื้นที่

การฟื้นฟูคลองเปรมประชากรเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ ไม่เพียงแต่เพื่อปรับปรุงการระบายน้ำ แต่ยังเพื่อคืนความสวยงามและความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในพื้นที่นี้ การลดขยะ ปรับปรุงโครงสร้างคูคลอง และควบคุมจัดระเบียบการรुकล้ำลำคลอง พร้อมกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนริมคลองเปรมประชากร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำอย่างเร่งด่วน รวมถึงการให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและการอนุรักษ์คลอง เพื่อให้คลองเปรมประชากรกลับมา สู่คลองสวย น้ำใส เป็นแหล่งน้ำที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคมอีกครั้ง

ประวัติศาสตร์คลองเปรมประชากร

คลองเปรมประชากรเป็นคลองสายแรกที พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีพระราชดำริให้ขุดขึ้นในปี พ.ศ. 2413 เพื่อเป็น คลองลัดเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าด้วยกัน โดยการขุด คลองนี้มีจุดประสงค์เพื่อย่นระยะทางระหว่าง กรุงเทพฯ กับกรุงเก่า (อยุธยา) การขุดคลองนี้ไม่ เพียงแต่ช่วยย่นระยะทางการเดินทาง ยังส่งเสริมการ พัฒนาพื้นที่และเศรษฐกิจในบริเวณนั้นอย่างมาก

การขุดคลองเปรมประชากรในครั้งนั้นถือเป็นโครงการที่ยิ่งใหญ่และสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย คลองเปรมฯ ถูกขุดขึ้นเพื่อเชื่อมต่อระหว่างคลองผดุงกรุงเกษมในกรุงเทพฯ ไปยังพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเมืองสำคัญในสมัยนั้น การปิดกั้นหอดูหมายริมคลองในระยะทางทุกๆ 100 เส้น หรือประมาณ 4 กิโลเมตร ทำให้การเดินทางและการค้าขายสะดวกขึ้นมาก ในขณะนั้นได้มีการปิดกั้นหอดูหมายรวมทั้งหมด 13 หลักเพื่อบอกระยะทาง แต่เมื่อเวลาผ่านไป หอดูหมายเหล่านี้ได้หายไปจนหมด เหลือเพียงชื่อที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน เช่น หลักสี่ในกรุงเทพฯ และหลักหกในรังสิต ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ชื่อเหล่านี้ยังคงถูกใช้เป็นจุดอ้างอิงและเป็นเครื่องเตือนใจถึงประวัติศาสตร์ที่สำคัญของการขุดคลองเปรมประชากร แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความสำคัญของคลองนี้ก็ลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การใช้รถยนต์และถนนสัญจรกลายเป็นวิธีการเดินทางหลักที่สะดวกและรวดเร็วกว่าการใช้คลอง

โครงการจิตอาสาพัฒนาคลองเปรมประชากร

โครงการฟื้นฟูคลองเปรมประชากรถือเป็นน้ำพระทัยจากในหลวงพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ที่ทรงห่วงใยถึงความเสื่อมโทรมของคลองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และชุมชนริมคลอง พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินโครงการพัฒนาคลองเปรมประชากรทั้งระบบตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2560 ซึ่งโครงการนี้เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการในพระองค์ ภาครัฐ และเอกชน มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การเก็บขยะ ขุดลอกคลอง ปรับสภาพน้ำ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนริมคลองอย่างต่อเนื่อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้มีโครงการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงสภาพคลองเปรมประชากรให้กลับมาเป็นแหล่งน้ำที่สะอาดและมีประสิทธิภาพในการใช้งานอีกครั้ง โครงการเหล่านี้รวมถึงการกำจัดขยะ การปรับปรุงระบบการระบายน้ำ และการสร้างพื้นที่สีเขียวรอบคลอง เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้งานและเพลิดเพลินกับธรรมชาติได้

ในหลวงรัชกาลที่ 10 ทรงมีพระราชดำริในการฟื้นฟูและพัฒนาคลองเปรมประชากรให้กลับมามีสภาพที่ดี เหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตและการเกษตรของประชาชน พระองค์ทรงสนับสนุนการดำเนินโครงการหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการปรับปรุงคลอง เช่น การสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการจัดการขยะ

การฟื้นฟูคลองเปรมประชากรไม่เพียงแต่จะช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมและคุณภาพน้ำเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันของชุมชนในการร่วมมือกันรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงน้ำพระทัยและความห่วงใยของในหลวงต่อประชาชนทุกคนในประเทศ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้ประชาชนร่วมมือในการรักษาคลองและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนในอนาคต

โครงการ “จิตอาสาพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต” ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำขึ้น ที่คลองเปรมประชากร เป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2567 โครงการนี้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยรวม และเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมผ่านกิจกรรมจิตอาสา

กิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการนี้มีหลากหลายและครอบคลุมถึงการปรับภูมิทัศน์รอบบริเวณชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และการจัดระเบียบพื้นที่เพื่อให้เกิดความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการเก็บขยะในคลองเปรมประชากร ซึ่งเป็นการช่วยลดปัญหามลพิษทางน้ำ และส่งเสริมการใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

โครงการนี้ยังมีการสำรวจและให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนเปราะบางในชุมชน เช่น คนชรา ผู้พิการ และผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เพื่อให้ได้รับการดูแลและสนับสนุนอย่างเหมาะสม การดำเนินงานในครั้งนี้นอกจากแต่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในด้านความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ยังส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีในสังคม เรียกได้ว่าเป็นโครงการที่มีคุณค่าและเป็นการแสดงถึงความรักและความห่วงใยต่อประชาชนอย่างแท้จริง

การดำเนินงานดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยฟื้นฟูคลองเปรมประชากรให้กลับมาใสสะอาดและมีคุณภาพน้ำที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยในการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาคลองอีกด้วย โครงการจิตอาสาพัฒนาคลองเปรมประชานี้เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของความร่วมมือที่มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นการแสดงออกถึงน้ำพระทัยของในหลวงที่มีต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

การบูรณะคลองเปรมประชานี้ไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขปัญหาพิษน้ำเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสรรค์พื้นที่สีเขียวและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว กิจกรรมจิตอาสาที่จัดขึ้นเป็นการรวมตัวของประชาชนจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ที่มาร่วมมือกันทำความสะอาดและปรับปรุงภูมิทัศน์ของคลอง นอกจากนี้ยังมีการให้ความรู้และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างรู้คุณค่า ซึ่งเป็นการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานดังกล่าวถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาคลองเปรมประชานี้เป็นการแสดงออกถึงความรักและห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

แผนแม่บทการพัฒนาคลองเปรมประชากรเป็นโครงการสำคัญที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูและพัฒนาคลองเปรมประชากร ซึ่งเป็นหนึ่งในคลองสำคัญของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โครงการนี้ถูกวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำเน่าเสีย การขยายตัวของสิ่งกีดขวางทางน้ำ และการรुकล้ำพื้นที่สาธารณะ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลอง และสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แผนแม่บทประกอบด้วยหลายขั้นตอน เริ่มต้นจากการสำรวจและศึกษาสภาพพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงและหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสม จากนั้นจะมีการดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม การขุดลอกคลองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ และการจัดการขยะและน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการปลูกต้นไม้และสร้างพื้นที่สีเขียวริมคลอง เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศและสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่

แผนแม่บทการพัฒนาคลองเปรมฯ ยังเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการดูแลรักษาคลอง มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้และส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เช่น การจัดอบรมและเวิร์กช็อปเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของคลองเปรมฯ และร่วมมือกันในการดูแลรักษาอย่างยั่งยืน โครงการนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ไขปัญหา น้ำเน่าเสียและน้ำท่วม แต่ยังสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นประโยชน์และสวยงามสำหรับชุมชนอีกด้วย

คลองเปรมประชากรเป็นคลองสำคัญที่มีบทบาทในการรับน้ำจากทางตอนเหนือของกรุงเทพฯ เริ่มจากจังหวัดอยุธยาและปทุมธานีลงมาสู่กรุงเทพฯ ก่อนที่จะไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาและอ่าวไทย นอกจากการเป็น

ระบบระบายน้ำที่สำคัญแล้ว คลองเปรมประชากรยังมีบทบาทในการป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพฯ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มักจะมีปริมาณน้ำมาก

ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี 2562-2565 รัฐบาลได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนงานหลักระยะเร่งด่วนเพื่อปรับปรุงและฟื้นฟูคลองเปรมประชากรให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โครงการทั้งหมดนี้มีวงเงินรวมทั้งสิ้น 4,448 ล้านบาท ซึ่งรวมถึงโครงการของกรุงเทพมหานคร กรมโยธาธิการและผังเมือง และกรมชลประทาน โดยแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนงานที่กำหนด

การดำเนินงานตามแผนงานเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำ ลดความเสี่ยงจากน้ำท่วม และสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล นอกจากนี้ยังมีการวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำในคลองเปรมประชากรให้ดีขึ้น เพื่อให้คลองนี้สามารถเป็นแหล่งน้ำที่สะอาดและเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในน้ำได้

หนึ่งในโครงการสำคัญคือการก่อสร้างอุโมงค์ระบายน้ำใต้คลองเปรมประชากรลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ระยะทาง 13.5 กิโลเมตร ซึ่งสามารถระบายน้ำได้ประมาณ 60 ลูกบาศก์เมตร/วินาที ใช้งบประมาณ 9,800 ล้านบาท โครงการนี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพระบบระบายน้ำในพื้นที่เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตบางเขน และเขตจตุจักร ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 650 ตารางกิโลเมตร เมื่อโครงการแล้วเสร็จจะช่วยแก้ไขปัญหา น้ำท่วมขังในพื้นที่ รวมถึงช่วยรับน้ำฝนที่ระบายในพื้นที่กรุงเทพมหานครและพื้นที่ข้างเคียง เช่น นนทบุรีและปทุมธานี นอกจากนี้ยังสามารถสูบน้ำกลับเพื่อเจือจางน้ำเสียในคลองเปรมประชากรได้อีกด้วย

โครงการ ‘บ้านมั่นคง’ ของคนคลองเปรมประชากร

โครงการ ‘บ้านมั่นคง’ ของคนคลองเปรมประชากรเป็นโครงการที่มุ่งหวังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและที่อยู่อาศัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลองเปรมประชากร ซึ่งเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีประชากรจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มั่นคง โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและองค์กรต่างๆ ที่มีเป้าหมายในการสร้างที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและมีคุณภาพที่ดีให้กับชุมชน

หนึ่งในแนวทางหลักของโครงการ ‘บ้านมั่นคง’ คือการจัดหาที่ดินที่เหมาะสมและการสร้างบ้านที่มีมาตรฐานให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการถูกไล่รื้อ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา และระบบระบายน้ำ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงการนี้ยังมุ่งหวังที่จะสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีความสามัคคี โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและดูแลรักษาชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของตนเอง ทำให้พวกเขารู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบ

ต่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาว การทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาล องค์กรภาคเอกชน และประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชน

โครงการ ‘บ้านมั่นคง’ ไม่เพียงแต่เน้นการสร้างและพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการทำงานและมีรายได้ที่มั่นคง การอบรม และการให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอาชีพ การจัดการทรัพยากร และการบริหารจัดการชุมชน ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดูแลและพัฒนาชุมชน

การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองเปรมประชากรเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ดำเนินการเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ริมคลองเหล่านี้ โดยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพบว่า มีชุมชนริมคลองเปรมประชากรที่ปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ในลำคลองและพื้นที่ริมตลิ่งซึ่งเป็นที่ดินราชพัสดุที่กรมธนารักษ์ดูแลอยู่ทั้งหมด 38 ชุมชน รวม 6,386 ครัวเรือนในพื้นที่เขต จตุจักร หลักสี่ ดอนเมือง และในจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวโดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ที่มีความปลอดภัยและมั่นคง การปรับปรุงระบบระบายน้ำ และการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันน้ำท่วม การพัฒนาพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียว รวมถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผ่านกระบวนการที่มีความโปร่งใส การดำเนินโครงการนี้ยังเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยการส่งเสริมการพัฒนาทักษะและศักยภาพของประชาชนในชุมชนให้สามารถดูแลและพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาชุมชนริมคลองเปรม ประชากร

การพัฒนาชุมชนริมคลองให้มีความยั่งยืนและถูกกฎหมายเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในยุคปัจจุบัน โครงการนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว แต่ยัง สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและสวยงามให้เกิดขึ้นได้ ในกระบวนการนี้ ชุมชนจะต้องย้ายขึ้นมาสสร้างบ้านใหม่บนฝั่ง เพื่อให้พ้นแนวคลองและแนวก่อสร้างเขื่อน ซึ่งจะทำให้พื้นที่ริมคลองมีการจัดการที่ดีขึ้น

การทำสัญญาเช่าที่ดินระยะยาวกับกรมธนารักษ์ เป็นก้าวสำคัญที่เปลี่ยนสถานะของผู้ที่เคยถือว่าเป็น “ผู้บุกรุก” ให้กลายเป็น “ผู้เช่าที่ดินอยู่อาศัยอย่างถูกกฎหมาย” ซึ่งจะทำให้พวกเขามีสิทธิ์และความมั่นคงใน การอยู่อาศัยมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการลดปัญหาทางกฎหมายและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกที่ดินของรัฐ นอกจากการบริหารจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยแล้ว การปรับทัศนียภาพและปลูกต้นไม้ให้มีความร่มรื่นก็เป็นอีกส่วน หนึ่งที่สำคัญ การปรับปรุงเหล่านี้จะทำให้คลองเปรมประชากรมีความสวยงามและมีสภาพแวดล้อมที่ดี พร้อม ทั้งสามารถเปลี่ยนจากชุมชนแออัดเป็น “ชุมชนสุขภาวะดี” ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเรือและชุมชนได้

โครงการ ‘บ้านมั่นคง’ เป็นโครงการที่มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับชาวชุมชนที่เดือดร้อน โดยเน้นการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ภายใต้โครงการนี้ ชาวชุมชนริมคลองเปรมประชากรได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขึ้นมา ซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในกระบวนการ “บ้านมั่นคง” ริมคลองเปรมประชากร ชาวชุมชนจะต้องร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเป็นทุนสำรองในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการร่วมกันออกแบบบ้านและผังชุมชนเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เคหสถานเป็นการยกระดับสถานะของชุมชนให้เป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถทำสัญญาเช่าที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และขอใช้สินเชื่อก่อสร้างบ้านจาก พอช.

พอช. มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับชาวชุมชน โดยให้การสนับสนุนครัวเรือนละ 147,000 บาท และสนับสนุนสินเชื่อสร้างบ้านไม่เกินครัวเรือนละ 360,000 บาท โดยมีระยะเวลาผ่อนชำระยาวถึง 20 ปี การดำเนินโครงการในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ชาวชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความสามัคคีในชุมชนอีกด้วย

ปัจจุบัน (กรกฎาคม 2567) การก่อสร้างบ้านมั่นคงในพื้นที่คลองเปรมประชากร กำลังดำเนินการจำนวน 23 ชุมชน 1,876 ครัวเรือน ขณะนี้มีบ้านที่ก่อสร้างเสร็จแล้วและมีชาวบ้านเข้าอยู่อาศัยจำนวน 1,333 ครัวเรือน ส่วนที่เหลือยังคงดำเนินการก่อสร้างต่อไป การก่อสร้างบ้านมั่นคงนี้ถือเป็นโครงการที่มีความสำคัญ

อย่างมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย มีเป้าหมายที่จะฟื้นฟูคลองเปรมประชากรที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 150 ปี ให้กลับมามีความสมบูรณ์อีกครั้ง

และเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2567 ที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ “เปรมประชานารักษ์” ซึ่ง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จัดสร้างเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 28 กรกฎาคม 2567 และทอดพระเนตรนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ “ชลวิถีธีรพัฒน์” ณ พื้นที่ถนนกำแพงเพชร 6 แนวขนานคลองเปรมประชากร โดยมี คณะองคมนตรี ผู้บัญชาการเหล่าทัพ นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยคณะรัฐมนตรี นายฉัตรชัย พรหมเลิศ ประธานกรรมการ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) นายคงกระพัน อินทรแจ้ง ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ ปตท. พร้อมคณะผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงาน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนทุกหมู่เหล่าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ

การฟื้นฟูคลองเปรมประชากรจะช่วยให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงการเดินทางทั้งทางรถยนต์ รถรางไฟฟ้า ทางเรือ และจักรยานเพื่อการคมนาคมและการท่องเที่ยวชุมชนได้ การพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการเพิ่มคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

(4)

เรื่องเล่าชาวลอง ชุมชนหลังวัดรังสิต

โดย สมจิตร จันทรเพ็ญ

นับจากปี 2559 เริ่มจากนโยบายของรัฐบาล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ได้จัดตั้งสำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง ตามนโยบายหลักในการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง ในพื้นที่ริมคลอง 9 สายคลอง เริ่มจากคลองลาดพร้าวเป็นคลองแรก ต่อมาในปี 2562 มีนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ริมคลองเปรมประชากร ซึ่งมีชุมชนอยู่อาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น 4 จุดหลัก คือ ชุมชนหลัก 6 ในจังหวัดปทุมธานี พื้นที่เขตดอนเมือง จตุจักร หลักสี่ ในกรุงเทพมหานคร คลองเปรมประชากรใช้รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบเดียวกันกับคลองลาดพร้าว มีคณะทำงานกรุงเทพมหานครและจังหวัดปทุมธานีเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงาน โดยจังหวัดปทุมธานีทำงานร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนกรุงเทพมหานครทำงานระดับเขต ซึ่งในช่วงเริ่มต้นของโครงการพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นมาเปิดโครงการยิ่งใหญ่ถล่มทลาย และมีรัฐมนตรีลงมาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้แก่คณะกรรมการและสมาชิก

การทำงานที่ชุมชนหลังวัดรังสิตใช้กฎหมายเดียวกับคลองลาดพร้าว คือ การใช้มาตรา 44 รัฐบาลเอื้อให้คนอยู่ริมคลองสามารถสร้างบ้านได้แต่ต้องอยู่ห่างจากริมคลอง 2 เมตร และอยู่ภายใต้กฎหมายนี้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การทำงานพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าวและคลองเปรมประชากรเกี่ยวข้องกับกฎหมายต่างๆ มากมาย เมื่อมีใครมาให้คำแนะนำชาวบ้านหรือแกนนำก็ต้องจัดทำหนังสือส่งไปยังหน่วยงานต่างๆ โดยที่ในฝ่ายของชาวบ้าน “ไม่มีทั้งนิติกร ไม่มีทนายความ ไม่มีนักกฎหมาย พี่ๆ น้องๆ ช่วยกัน” โดยส่วนใหญ่ประธานชุมชนเป็นหลักในการประสานงานกับหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานท้องถิ่น กรมโยธาธิการ กรมธนารักษ์

ช่วงแรกของการทำโครงการบ้านริมคลองของชุมชนหลังวัดรังสิต มีการจัดเวทีทำความเข้าใจเหมือนโครงการทั่วไป และมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน แต่งตั้งผู้ประสานหลักของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งการทำงานในช่วงแรกไม่ได้ราบรื่นนัก ข้อติดขัดสำคัญ คือ คนไม่เข้าร่วมโครงการ ส่งผลให้การรื้อบ้านเก่าและสร้างบ้านใหม่ไม่ต่อเนื่อง จึงต้องใช้วิธีการเจรจาโดยมีทหารจากกองทัพบกที่ 1 และจากจังหวัดสระบุรีเข้ามาช่วย หากเจรจา 2 - 3 ครั้งแล้วยังไม่เข้าร่วม จำเป็นต้องใช้กฎหมายโดยกรมธนารักษ์บังคับใช้กฎหมายเรื่องที่ดิน คือ กฎหมายบุกรุก

การพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนหลังวัดรังสิตใช้เวลาเกือบ 5 ปี ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2562 แล้วเสร็จในเดือนกุมภาพันธ์ 2567 เนื่องด้วยต้องทำงานให้สอดคล้องกับแผนการสร้างเขื่อนที่ดำเนินการโดยกรมโยธาธิการ และผังเมือง ต้องสร้างเขื่อนให้แล้วเสร็จก่อนจึงจะสร้างบ้านได้ เพราะหากสร้างบ้านไปก่อนแล้วมาสร้างเขื่อนในภายหลังจะเกิดความเสียหายกับผนังบ้านได้ และการจะสร้างเขื่อนได้ ชาวบ้านก็ต้องรื้อบ้านออกจากริมคลองก่อน ดังนั้น เมื่อชาวบ้านไม่ยอมรื้อย้ายบ้าน ไม่เข้าร่วมโครงการจึงทำให้โครงการมีความล่าช้า

สหกรณ์เคหสถานชุมชนวัดรังสิต จำกัด

การสร้างบ้านเป็นหน้าที่ของสหกรณ์เคหสถานชุมชนวัดรังสิตจำกัดกับ พอช. การดำเนินงานใช้ประสบการณ์จากคลองลาดพร้าว เริ่มจากให้ชาวบ้านไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานที่คลองลาดพร้าว ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำเรื่องการจัดทำข้อมูล การบริหารจัดการกลุ่ม การเงิน และการบริหารโครงการให้กับกรรมการ หลังจากที่ได้ปฏิบัติงานมาแล้วก็นำแนวทางกลับมาทำงานที่ชุมชนของตนเอง เริ่มจากการสำรวจข้อมูลชุมชน มีการชี้แจงกระบวนการทำงาน สิทธิเรื่องบ้าน ซึ่งมีบ้าน 1 หลังที่ถูกตัดสิทธิ์เนื่องจากเป็นบ้านเช่าที่ไม่มีผู้เช่า ใช้หลักการ “ให้ได้ตามสิทธิ์ที่พึงมีพึงได้” เป็นสำคัญ

การก่อสร้าง ประธานดูแลการก่อสร้าง ภาพรวม จำนวน 218 หลัง ซึ่งสร้างพร้อมกัน ตรวจสอบบ้านแต่ละจุด จุดไหนมีปัญหาให้ผู้รับเหมาปรับแก้ไข แต่ละสัปดาห์ตรวจงาน 5 ครั้ง ช่วงเช้าสั่งงาน ช่วงบ่ายตรวจดูหน้างาน ผู้รับเหมาส่งมอบงานเดือนละ 2 ครั้ง มีภาคีเครือข่ายกองช่างงานคลอง มาช่วยตรวจงาน

การทำงานก่อสร้างที่ผ่านมา ผู้รับเหมาเสนอราคาก่อสร้างรวมค่าวัสดุ บ้านสร้างเสร็จสมาชิกเข้าอยู่ได้ การก่อสร้างมีปัญหาอยู่ประมาณ 28 หลัง ผู้รับเหมาทิ้งงานแก้ไขปัญหาโดยสหกรณ์รับมาดำเนินการก่อสร้างต่อให้แล้วเสร็จ

กตึกการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เมื่อบ้านเสร็จสมาชิกเข้าอยู่อาศัยสหกรณ์จะแจกเอกสารระเบียบกติกาให้สมาชิกตอนรับสมุดทะเบียนบ้าน ที่ผ่านมามีสมาชิกบางรายทำการต่อเติมอาคารที่ผิดระเบียบ สหกรณ์ทำหน้าที่ส่งหนังสือไปทางเทศบาล และบางรายมีการออกหนังสือดักเตือน นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมที่ให้สมาชิกมาทำร่วมกันเป็นระยะ เช่น การทาสีกำแพงในชุมชน การประชาสัมพันธ์สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมโครงการหน้าบ้านน้อมองริมคลองหน้าอยู่ เป็นต้น

การบริหารของสหกรณ์และการชำระคืนเงินสินเชื่อ สหกรณ์จะรับชำระเงินสินเชื่อ ทุกวันที่ 7 ของเดือน เพื่อนำไปชำระคืนเงินสินเชื่อกับ พอช. วิธีการวันที่ 6 - 7 เก็บเงินจากสมาชิก วันที่ 8 ทีมงานช่วยลงบัญชีต่างๆ ส่วนเงินที่เก็บในแต่ละวันนำเข้าบัญชีธนาคารของทุกวัน สามารถถือเงินสดได้ไม่เกิน 50,000 บาท เพื่อไว้ใช้จ่ายหมุนเวียนในสหกรณ์ ในแต่ละเดือนจะมีคณะกรรมการสหกรณ์ประมาณ 5-6 คนที่มาช่วยเก็บเงินสดซึ่งมีประมาณ 500,000 – 600,000 บาท ที่ชำระคืนเงินสินเชื่อกับ พอช. หากมีสมาชิกจ่ายเพิ่มก็จะมีเงินเข้ามายังสหกรณ์ประมาณ 700,000 – 800,000 บาท โดยสมาชิกจ่ายค่าหุ้นและค่าเช่าที่ดินเดือนละ 200 บาท แบ่งเป็นค่าหุ้น

สหกรณ์ 100 บาท ค่าเช่าที่ดิน 80 บาท ค่าบริหารจัดการ 20 บาท ค่าบริหารจัดการนำมาใช้จ่ายซื้ออุปกรณ์ กระจาด หนังสือกาน เอกสารเครื่อง print สมุดประจำตัว กองทุนรักษาดินรักษากาน และมีกองทุนฌาปนกิจ สหกรณ์จะมีใ้ผู้รับผลประโยชน์หากเจ้าของบ้านเสียชีวิต ทายาทจะเป็นคนชำระสินเชื่อกต่อไป

การบริหารและจัดบพบาทของคณะกรรมการสหกรณ์และสมาชิก มีการประชุมคณะกรรมการเดือน ละหนึ่งครั้ง และเดิมคณะกรรมการไม่มีค่าตอบแทนทำลักษณะจิตอาสา “ด้วยความยากได้บ้าน มาเป็นจิตอาสา ประกอบกับสมาชิกให้ความไว้วางใจและคัดเลือกมา” ต่อมาในช่วงปลายปี 2565 ได้มีการจัดค่าตอบแทน ใ้กับคณะกรรมการที่มาปฏิบัติงานวันไม่เกินละ 300 บาท เช่น ลงตรวจงานก่อสร้างของผู้รับเหมา ครั้งละ 300 บาท เดือนละ 2 ครั้ง

สำหรับสมาชิกในสหกรณ์มีการจัดกลุ่มย่อยเพื่อให้่ายต่อการบริหารงานและสร้างการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ทั้ง กลุ่มช่าง กลุ่มบัญชี กลุ่มการจัดการ กลุ่มข้อมูล ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มคนเดียวกัน โดยมีคณะกรรมการ สหกรณ์กระจายตัวลงไปอยู่ด้วยทุกกลุ่ม มีคณะกรรมการดูแลภาพรวม ในแต่ละเฟสการก่อสร้างบ้านหรือกลุ่ม ไซนจะมีผู้ประสาน 1 คน คณะกรรมการมีกลุ่ม line ช่วยกันดูแลสมาชิกกลุ่ม

ความท้าทายในการบริหารโครงการ

การประสานงานกับหน่วยงานที่ทำงานบูรณาการร่วมกัน ช่วงแรก ปี 2562-2563 มีคณะทำงานตาม คำสั่งแต่งตั้ง ประชุมกันทุกเดือนก่อนสถานการณ์ covid-19 หลังจาก covid-19 การประชุมน้อยลง กรณี จังหวัดปทุมธานี มีการเปลี่ยนผู้ว่าราชการจังหวัด มีการโยกย้ายเปลี่ยนคนทำงาน เปลี่ยนนายอำเภอ การ ประสานงานกันยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ต้องมาเริ่มประสานกับคนใหม่ ที่สำคัญการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้ไม่มีการ ประชุมเป็นระยะเวลา 2 ปี มีเพียงการประสานงานกับผู้ปฏิบัติงาน ได้รับแรงผลักดันจากน้องๆ พอช.ซึ่งไม่ เพียงพอในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนเรื่องสำคัญได้

การก่อสร้างเขื่อน ผู้รับเหมาสร้างเขื่อนชั่วคราว macro เหยียบเสาเข็มหัก ทำให้แผนงานการก่อสร้าง บ้านเกิดความล่าช้าจากแผนเดิมไปมาก ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ขั้นตอนต่างๆ นานกว่าจะคืนเสาเข็ม กลับมา ซึ่งก่อนดำเนินการมีการประชุมหารือคุยกับคณะทำงานกับวิศวกร พยายามให้เกิดความรอบคอบรัดกุม เมื่อถึงเวลาปฏิบัติงาน กรมโยธาธิการแจ้งว่าผู้รับจ้างมีสัญญาปรึกษาหารือกันเรียบร้อยแล้ว ตกลงว่าการรื้อถอน ระยะเวลาประมาณนี้ ปรากฏว่ามีการนำเครื่องจักรมาลงพื้นที่ไปตอกเสาเข็มและไม่ได้แจ้งใ้กับทางชุมชน ทราบ และชุมชนยังรื้อบ้านไม่เสร็จ ทราบภายหลังว่า ผู้รับเหมาต้องการดำเนินโครงการใ้แล้วเสร็จโดยเร็วเพื่อ จะได้เบิกเงินเร็วจึงไม่ได้ทำตามแผนงาน “เขาไม่รู้ความละเอียดอ่อนของโครงการ ผู้รับเหมาเขื่อนเขาเน้น สะดวกเราต้องมาแก้ปัญหาที่เกินความคาดหมาย” แต่ได้ส่งผลใ้การดำเนินโครงการต้องหยุดการชะงัก และยังมี เรื่องร้องเรียนอื่นๆ ตามมา “เฟส 2 จำนวนผู้นิติน้อยกว่าแต่ทำงานยากกว่าเฟสแรก หากทำตามแผนงานอาจไม่ มีเรื่องร้องเรียน ทำแค่ 86 หลัง หากเป็นไปตามแผนงานตอนนี้อาจได้เข้าอยู่บ้านแล้วก็ได้” ประธานสหกรณ์ กล่าว

เสาเข็มหักที่ตอกไว้ 218 หลัง เป็นเสาเข็มสำหรับชั้นเดียว โดยวิศวกรได้ออกแบบฝังตอกเข็ม ซึ่งสามารถใช้เครื่องจักรหนักขับเข้าไปในพื้นที่ได้ ผู้รับเหมาส่งเสาเข็มมาตอกในพื้นดินฝังตอก เสาเข็มของชุมชนที่ตอกไว้ จึงต้องประสานดำเนินการทดสอบคุณภาพของเสาเข็มก่อนโดยกรมโยธาธิการ ซึ่งพบว่าเสาเข็มที่เสียหายทั้งหมด 8 ต้น “มันลั่น มันพับไปเลยก็เข็มที่หักและตัด” คุณภาพเสาเข็ม จำนวน 20 กว่าต้นใช้ไม่ได้ 9 ต้น คุณภาพต้องทำการตอกเสาเข็มใหม่ทั้งหมด

การตอกเข็มใหม่ไม่ได้มาตรฐาน นำปั้นจั่นเข้าพื้นที่ได้ ต้องหาวิธีออกแบบและให้วิศวกรเซ็นรับรอง พร้อมกับแนบรายการคำนวณจนสามารถนำปั้นจั่นเข้าพื้นที่ได้ การตรวจสอบคุณภาพเข็มของแต่ละต้นที่เหลืออยู่ ส่งเป็นข้อมูลประกอบให้ก่อน ใช้เวลานานในการเซ็นเอกสาร ซึ่งกินระยะเวลา 8 เดือน ในระหว่างนี้ ชุมชนดำเนินการอะไรในพื้นที่ไม่ได้เลย

เรื่องเสาเข็มขึ้นอยู่กับกรมโยธาธิการเพราะกรมโยธาธิการดูแลผู้รับเหมา มีการประชุมก่อนการทำงาน วางแผนไว้ว่าเมื่อรื้อบ้านเสร็จแล้ว ทั้งช่วงให้ก่อสร้างเชื่อมล่วงหน้า 3 เดือน แต่ในช่วงเวลาทำแผนรื้อบ้านกลับมีการตอกเสาเข็มสร้างเชื่อมแบบไม่ได้คาคหมาย “ตอกอีกฝั่งแล้วย้อนกลับขึ้นมาบ้านที่จะสร้าง ซึ่งไม่ได้ทำตามแผนที่ประชุมไว้” จึงกลายเป็นเรื่องร้องเรียน เมื่อมีปัญหาเรื่องร้องเรียน คณะกรรมการมีการสื่อสารกับ สาธารณะ พาพี่น้องสมาชิกไปออกรายการโทรทัศน์ ผู้บริหาร พอช. ไปร่วมชี้แจงให้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่โครงการ

การทำงานที่ผ่านมา แม้ผ่านความท้าทายแต่เมื่องานสำเร็จทำให้เกิดความภาคภูมิใจในงาน คณะกรรมการกล่าวว่า “ทั้งโครงการมาจากฝีมือเรา” เรื่องวิถีชีวิต ปัจจุบันน้ำคุณภาพดีขึ้นมาก แต่ก่อนมีกลิ่นเหม็นน้ำมีสีดำค้ำปัจจุบันน้ำใส เดิมมีแหล่งมั่วสุม ปัจจุบันมีความปลอดภัยมากขึ้น ได้บ้านที่มีความมั่นคงถาวร เป็นของตัวเอง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น สมาชิกบางคนถึงกลับร้องไห้เมื่อได้บ้านมั่นคง

“ผมเป็นคนต่างจังหวัด มาอยู่ที่นี่ 20 กว่าปีแล้ว รัฐบาลจัดทำโครงการเราดีใจมาก หากจะซื้อบ้าน จัดสรร ไม่มีเครดิตเอกสารหลักฐานการเงินไปขอกู้เงิน การมีบ้านเป็นของตัวเองในราคานี้หาไม่ได้จากที่ไหน” สมาชิกโครงการส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย ขายขนมเบ๊อง ขายของ online คณะกรรมการบางคนเล่าติดตลกว่า “ก่อนมาทำโครงการนี้ซึมเศร้า พอมาทำโครงการนี้ไม่มีเวลาเศร้าคิดแต่ตัวเลข”

ข้อค้นพบจากการดำเนินงาน

คณะกรรมการสหกรณ์พูดตรงกันว่าการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง ทำให้ได้ ประสพการณ์ทั้งเรื่องการประสานงาน การลงทำงานร่วมกับแต่ละหน่วยงาน ที่ผ่านมามีการหารือกันโดย วาจา อาศัยความเชื่อใจของหน่วยงาน เมื่อเกิดปัญหาผลกระทบไม่ได้อยู่แค่ประชุม ต่างคนต่างทำ คิดว่าการทำงานในระยะต่อไป ต้องมีการบันทึกเอกสารรายงานการประชุม บทเรียนครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ทุกเรื่องต้องจด บันทึกเป็นเอกสาร เมื่อเกิดปัญหา ความเดือดร้อนเกิดกับสมาชิก นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความร่วมมือของ สมาชิกในชุมชนมากขึ้น เดิมต่างคนต่างอยู่เป็นกลุ่มๆ ไม่มีกิจกรรมร่วมกัน พอมีกิจกรรมร่วมกัน มีเรื่องพูดคุย กัน ทำให้เกิดความร่วมมือทั้งชุมชน ทุกคนช่วยกันหาทางออก แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือ สามารถ พุดคุยกันได้

การทำงานร่วมกับเครือข่ายสายคลองในอนาคต

จังหวัดปทุมธานี มีการขับเคลื่อนงานด้วยประธานสภาองค์กรชุมชน มีการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 5 ปี คือ ปี 2565 – 2570 มีตัวแทนพี่น้องที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย ระดับจังหวัดปทุมธานี โดยเป็นการทำร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในโครงการบ้าน 5 ล้าน บ้านมั่นคง บ้านพอเพียง บ้านริมคลอง ศูนย์คนไร้บ้านที่บางพูด และยังมีการทำงาน ร่วมกับการเคหะแห่งชาติ มีการจัดทำแผน 2 ปี และมีการหารือร่วมเรื่องความคืบหน้าของการดำเนินงาน 5 บ้าน รายงานเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด

เครือข่ายคลองฯ มีทั้งหมด 6 แห่ง จังหวัดปทุมธานีเพิ่งเริ่มเข้ามาเป็นเครือข่ายได้ไม่นาน มีตัวแทนจาก 6 หมู่บ้านมาร่วมประชุม ที่ผ่านมามีได้ประชุมต่อเนื่องจึงมีแผนฟื้นฟูเครือข่าย วางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านอื่น ๆ เพราะหากสร้างบ้านเสร็จแล้วแต่ไม่มีกิจกรรมร่วมกันจะเกิดอาการต่างคนต่างอยู่ ที่ผ่านมามี หน่วยงานภายนอกมาสนับสนุน มีการจัดงานกิจกรรมเล็กๆ ในชุมชน เช่น ห้างสรรพสินค้า Central Lotus Big C มอบอุปกรณ์กีฬา อาจต้องประสานงานกับหน่วยงานเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

การทำงานเน้นเรื่องการบูรณาการร่วมกัน การฟื้นฟูเครือข่ายใหญ่มีคณะทำงานย่อยอีก 20 คณะ มีการประชุมเชื่อมโยงกับสำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท และสำนักที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาคุณภาพ องค์กรว่าเครือข่ายจะต้องมีศักยภาพอะไร หากเครือข่ายดำเนินการไปได้ต้องเป็นเครือข่ายเขต มีแนวทางจะ สนับสนุนงบประมาณ ให้แต่ละพื้นที่เขตที่อยู่ในคลองลาดพร้าว คลองเปรม หลัก 6 ได้มีการฟื้นฟูคนทำงาน ข้อมูล ทำแผนที่เหมาะสมกับเรื่องนั้นๆ บางเขตต้องฟื้นฟูเรื่องของคนทำงาน คุณภาพชีวิต บ้านเสร็จแล้ว สำนักงานเขตต้องส่งเสริมเรื่องคุณภาพองค์กร เรื่องระบบกลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์ให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพา ตนเองได้ หรืออาจต้องมีการพูดคุยเรื่องหลักคิดอุดมการณ์ จุดเริ่มต้นการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง พัฒนาทีมช่างให้มีทักษะจะมีการหนุนเสริมการทำงานร่วมกัน หลายสหกรณ์งบประมาณไม่เพียงพอ การสร้าง ความร่วมมือกับท้องถิ่นที่มีความสำคัญ เรื่องกฎระเบียบ ข้อบังคับ ต้องมาพิจารณาร่วมกันว่า จะทำอย่างไร เรื่องระบบสาธารณูปโภค บ้านเสร็จตามแผนให้ผู้ที่เดือดร้อนได้เข้าอยู่อาศัยจริง

(5)

“บ้านมั่นคง...ได้ร่มพระบารมี” ที่วังทองกลาง กรุงเทพฯ

ต้นแบบชุมชนบนที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์

โดย สุวัฒน์ กิขุนทด

สำนักพัฒนาองค์ความรู้และสื่อสารองค์กร พอช.

ในยุคที่ที่ดินในกรุงเทพฯ มีราคาแพงระยับ โอกาสที่ผู้มีรายได้น้อยจะมีที่อยู่อาศัยในเมือง มีบ้านเป็นของตัวเองคงจะมีไม่มากนัก แต่ที่ชุมชนย่านชอยรามคำแหง 39 หรือชอยวัดเทพศิลา เขตวังทองกลาง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีทางด่วนเอกมัย-รามอินทรา ตัดผ่านด้านหลัง มีเรือโดยสารในคลองแสนแสบวิ่งบริการ เรียกว่าการเดินทางสะดวก จะไปทำงานหรือทำมาหากินในเมืองก็ง่าย...โดยที่นี่มีชุมชนผู้มีรายได้น้อยตั้งอยู่จำนวน 7 ชุมชน ประมาณ 1,400 ครอบครัว

ชุมชนเหล่านี้ตั้งอยู่ในที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ พวกเขาเช่าที่ดินปลูกสร้าง ‘บ้านมั่นคง’ ร่วมกันพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องการสร้างทุน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างแหล่งอาหาร ดูแลช่วยเหลือกันในช่วงโควิด-19 จนผ่านพ้นวิกฤตนั้นมาได้ ถือเป็นต้นแบบในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตชาวชุมชนในที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์....!!

ย้อนอดีต ‘ทุ่งนาวังทองหลาง’

มหาวิทยาลัยรามคำแหงก่อตั้งในปี 2514 ทำให้ท้องทุ่งในย่านหัวหมาก บางกะปิ และวังทองหลาง ซึ่งในอดีตเป็นทุ่งนากว้างใหญ่เริ่มกลายเป็นเมือง มีตึกกรมบ้านช่อง สิ่งปลูกสร้างใหม่ๆ มีหอพักนักศึกษาเกิดขึ้น จึงมีชาวบ้านทั้งจากต่างจังหวัดและในกรุงเทพฯ เข้ามาบุกเบิกอยู่อาศัยและทำมาหากิน โดยเฉพาะในที่ดินของ ‘สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์’ (ชื่อในขณะนั้น) ในซอยรามคำแหง 39 มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 273 ไร่เศษ เช่น ชุมชนรุ่งมณี (ในปัจจุบัน) เริ่มมีชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยรุ่นแรกๆ ในปี 2518 ส่วนใหญ่ทำงานรับจ้างทั่วไป ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ขับแท็กซี่ ปลูกสร้างบ้านในที่ดินสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์โดยไม่ได้เช่า เรียกก่ายๆ ว่าเข้ามา ‘บุกเบิก’ ทุ่งนารกร้างให้กลายเป็นชุมชน เมื่อมีคนมาอยู่อาศัยมากขึ้น จึงกลายเป็นชุมชนแออัด ไม่มีน้ำประปา ไม่มีไฟฟ้าใช้ เพราะไม่มีทะเบียนบ้านที่จะขอใช้น้ำ-ไฟจากหน่วยงานรัฐ ต้องพ่วงจากภายนอกเข้ามาใช้ราคาแพง ถนนหนทางเป็นดินโคลน หน้าฝนก็จะเป็นหลุมเป็นบ่อ

ราวปี 2525 บริษัทเอกชนได้เช่าที่ดิน ‘วังเพชรบูรณ์’ ของสำนักงานทรัพย์สินฯ บริเวณแยกราชประสงค์ เพื่อจะพัฒนาเป็นศูนย์การค้า ‘เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์’ (ปัจจุบันคือเซ็นทรัลเวิลด์ พลาซ่า) ซึ่งที่ดินแปลงดังกล่าว มีชาวบ้านทั้งจากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดเข้ามา ‘บุกเบิกจับจอง’ อยู่อาศัยนับร้อยครอบครัว เมื่อจะมีโครงการพัฒนาที่ดิน ชาวบ้านเหล่านี้จึงโยกย้ายให้มาปลูกสร้างบ้านเรือนบริเวณ ‘นาวังทองหลาง’ ที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินฯ ในซอยรามคำแหง 39

ต่อมาชาวบ้านเหล่านี้ได้ชักชวนพี่น้องจากต่างจังหวัดเข้ามาอยู่อาศัย ส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน ภาคเหนือ รวมทั้งในกรุงเทพฯ จากดินแดง ห้วยขวาง ฯลฯ จนขยายกลายเป็นชุมชนต่างๆ ประมาณ 7 ชุมชน เช่น ชุมชนทรัพย์สินเก่า ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนแก้วพัฒนา ชุมชนเทพลีลา ชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนรุ่งมณี ฯลฯ

ชุมชนร่วมสามัคคี เดิมเรียกว่า ‘ชุมชนสี่แยกน้ำและ’ เพราะตั้งอยู่ใกล้สี่แยก และมีลำรางไหลไปลงคลองแสนแสบ ถนนหนทางขรุขระ มีน้ำท่วมขังเฉอะแฉะ ส่วนใหญ่สร้างบ้านด้วยไม้ มีขยะสะสมอยู่ใต้ถุนบ้าน ซึ่งเมื่อก่อนเป็นลำรางไหลลงคลอง ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ทำงานก่อสร้าง เช่นรถขายผลไม้ ลูกชิ้นปิ้ง ฯลฯ ต้องพ่วงไฟฟ้ามาใช้ ราคาหน่วยละ 10 บาท น้ำประปา 27 บาท

ราวปี 2539 ‘โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง’ มูลนิธิชุมชนไท เข้ามาทำงานสนับสนุนการรวมกลุ่มของชาวชุมชนต่างๆ ในซอยรามคำแหง 39 ซึ่งเป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินฯ เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน โดยที่ชุมชนร่วมสามัคคี มูลนิธิชุมชนไทได้เข้ามาสนับสนุนการแก้ปัญหาสาธารณูปโภคเพื่อจะติดตั้งน้ำประปา ไฟฟ้าจากหน่วยงานรัฐที่ให้บริการ ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่ดิน คือสำนักงานทรัพย์สินฯ

เมื่อได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานทรัพย์สินฯ ชุมชนจึงเริ่มมีน้ำประปาใช้เองในปี 2541 ทำให้ชาวชุมชนลดรายจ่าย เหลือค่าน้ำประปาหน่วยละ 12 บาท จากเดิมหน่วยละ 27 บาท

การแก้ไขปัญหาน้ำประปาจากชุมชนร่วมสามัคคีได้ขยายไปยังชุมชนต่างๆ ในซอยรามคำแหง 39 รวมทั้งในเขตวังทองหลาง ทำให้ชุมชนต่างๆ ในเขตวังทองหลางเริ่มรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหา และร่วมกันพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ช่วงแรกมีประมาณ 10 ชุมชน ใช้ชื่อว่า ‘เครือข่ายวังทองหลาง’

ในปี 2546 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ ‘พอช.’ มีโครงการ ‘บ้านมั่นคง’ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนผู้มีรายได้น้อยที่ไม่มีความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัย เช่น ชุมชนบุกรุก ชุมชนเช่าที่ดิน บ้านเช่า ฯลฯ แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยเช่าหรือจัดหาที่ดินเพื่อสร้างบ้าน สร้างชุมชนใหม่ให้มีความมั่นคง ไม่ถูกไล่ที่ มี 10 โครงการนำร่องทั่วประเทศในปีนั้น

‘ชุมชนร่วมสามัคคี’ เป็นหนึ่งในนั้น เพราะชาวบ้านอยากจะมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ไม่ต้องร่อนเร่ หรือโดนขับไล่ไปอยู่ที่ไหนอีก โดยชาวบ้านร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นมาดำเนินการ ร่วมกันออมทรัพย์เป็นรายเดือนเพื่อเป็นทุนสร้างบ้าน รวมทั้งหมด 130 ครอบครัว สำนักงานทรัพย์สินฯ ร่วมสนับสนุน โดยให้ชุมชนเช่าที่ดินปลูกสร้างบ้านอย่างถูกต้องในอัตราผ่อนปรน (ประมาณตารางวาละ 12 บาท/เดือน)

ส่วน พอช.สนับสนุนสินเชื่อระยะยาว (ประมาณ 17 ล้านบาทเศษ) ดอกเบี้ยต่ำ และเงินอุดหนุนสร้างสาธารณูปโภคส่วนกลางและสร้างบ้านบางส่วน ขณะที่ชุมชนมีเงินทุนจากการออมทรัพย์ร่วมกันประมาณ 1.7 ล้านบาท (ต้องออมให้ได้ 10 % ของสินเชื่อที่จะขอใช้จาก พอช.) เริ่มสร้างบ้านในเดือนมกราคม 2547 และแล้วเสร็จทั้ง 130 หลัง ในปี 2548 ส่วนใหญ่เป็นบ้านแถวและบ้านแฝด 2 ชั้น ขนาดประมาณ 4X8 ตารางเมตร

จากโครงการบ้านมั่นคงชุมชนร่วมสามัคคีที่นำร่องในปี 2547 ในเดือนกุมภาพันธ์ปีนั้น พอช.และสำนักงานทรัพย์สินฯ ได้ลงนามบันทึกความร่วมมือการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนในที่ดินสำนักงานทรัพย์สินฯ ตามโครงการบ้านมั่นคง โดยมีหลักการสำคัญก็คือ สำนักงานทรัพย์สินฯ จะอนุญาตให้ชุมชนเช่าที่ดินเพื่อสร้างบ้านในอัตราผ่อนปรน พอช.สนับสนุนกระบวนการสร้างบ้านมั่นคง สินเชื่อ เงินอุดหนุน และร่วมกันสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยจะดำเนินการเพิ่มในชุมชนในซอยรามคำแหง 39 อีก 6 ชุมชน รวมกว่า 1,000 ครอบครัว

“บ้านมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง...ได้ร่มพระบารมี” ชุมชนต้นแบบที่ ‘รุ่งมณี’

จากโครงการบ้านมั่นคงในที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินฯพระมหากษัตริย์ที่นำร่องในปี 2547 ที่ชุมชนร่วมสามัคคี จำนวน 130 ครอบครัว จนถึงปัจจุบันมีชุมชนต่างๆ ในซอยรามคำแหง 39 ดำเนินโครงการบ้านมั่นคงไปแล้ว รวม 4 ชุมชน 843 ครอบครัว (จากทั้งหมด 7 ชุมชน รวม 1,380 ครอบครัว) คือชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนแก้วพัฒนา และชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

แต่ที่สำคัญก็คือ ไม่ใช่สร้างบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและถูกกฎหมายเท่านั้น

แต่ยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างทุน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างแหล่งอาหาร นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง ดังตัวอย่างที่ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา...

นุชจรี พันธโสสม หญิงแกร่งแกนนำการพัฒนา ‘ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา’ บอกว่า คนในชุมชนรุ่นแรกๆ เข้ามาอยู่ตั้งแต่ปี 2518 สมัยมหาวิทยาลัยรามคำแหงเพิ่งเปิดไม่นาน ส่วนเธอเป็นคนจังหวัดมุกดาหาร เข้ามาเรียนและทำงานในกรุงเทพฯ ต่อมาในปี 2539 ได้เข้ามาอยู่อาศัยที่ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และได้ร่วมกับชาวบ้านพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ กุ้ยมไปใช้ในยามจำเป็น จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน) ฯลฯ เมื่อ พอช. มีโครงการบ้านมั่นคง โดยมีชุมชนสามัคคีร่วมใจนำร่องในปี 2547 ชุมชนรุ่งมณีจึงเตรียมที่จะเข้าร่วมโครงการด้วย เพื่อจะได้มีที่อยู่อาศัยอย่างถูกต้อง ไม่ต้องกลัวโดนไล่ที่ โดยชุมชนรุ่งมณีมีบ้านเรือนทั้งหมดประมาณ 525 หลัง ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว สภาพชำรุดทรุดโทรม ปลุกสร้างบ้านในที่ดินสำนักงานทรัพย์สินฯ เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 74 ไร่

ในปี 2550 ชาวบ้านที่จะเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงได้รวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย มีสมาชิกเข้าร่วมในโครงการที่ 1 และ 2 จำนวน 171 ราย โดยออมเงินเป็นรายเดือนๆ ละ 500-1,000 บาท (ตามเงื่อนไขของ พอช. ชุมชนที่จะขอใช้สินเชื่อจะต้องมียอดเงินออมอย่างต่ำ 10% ของวงเงินสินเชื่อ เช่น หากจะใช้สินเชื่อสร้างบ้านรายละ 1 แสนบาท สมาชิกจะต้องมีเงินออมอย่างน้อย 1 หมื่นบาท)

จากนั้นในปี 2552 จึงทยอยสร้างบ้านเฟสแรก ปี 2556 สร้างบ้านเฟสที่สอง และแล้วเสร็จทั้งหมดในปี 2558 รวม 171 หลัง ทำให้ชาวชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและมีสภาพแวดล้อมดีขึ้น

ในปี 2564 เริ่มสร้างบ้านเฟสที่ 3 จำนวน 100 หลัง แล้วเสร็จในเดือนกันยายน 2566 ที่ผ่านมา (รวมทั้ง 3 เฟส 271 หลัง) โดย พอช.สนับสนุนสินเชื่อเพื่อสร้างบ้านทั้งหมด 271 หลัง รวมเป็นเงิน 66 ล้านบาทเศษ งบอุดหนุนช่วยสร้างบ้าน รวม 5 ล้านบาทเศษ และงบก่อสร้างสาธารณูปโภคส่วนกลาง รวม 10 ล้านบาทเศษ

ขณะที่สำนักงานทรัพย์สินฯ สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยให้ชุมชนเช่าที่ดินเพื่อก่อสร้างบ้านในอัตราผ่อนปรน (ประมาณตารางวาละ 12-15 บาท/เดือน ระยะเวลาเช่า 15-20 ปี เมื่อหมดสัญญาสามารถเช่าต่อได้) รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม และพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชุมชนที่มีรายได้น้อย เพื่อให้เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ก้าวไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างยั่งยืน...!!

สร้างทุน สร้างอาชีพ สร้างแหล่งอาหาร ฝ่าวิกฤติโควิด-19

นอกจากนี้ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนายังเป็นชุมชนที่ชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างกองทุนและกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ขึ้นมาหลายกองทุน เพื่อช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อนจำเป็น เช่น กุ้ยมประกอบอาชีพ ใช้จ่ายค่าเล่าเรียน

ของบุตรหลาน ไม่ต้องกู้ยืมเงินรายวันหรือดอกเบี้ยนอกระบบราคาแพง โดยมีกลุ่มออมทรัพย์สัจจะ (กลุ่มสัจจะสตรี) กองทุนหมู่บ้านหรือ ‘กองทุนเงินล้าน’ ฯลฯ

กัลยาศรี หมอกมณี ประธานสถาบันกองทุนชุมชนเมืองรุ่งมณีพัฒนา บอกว่า สถาบันกองทุนชุมชนเมืองรุ่งมณีพัฒนาเริ่มมาจากกองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลได้สนับสนุนชุมชน/หมู่บ้านละ 1 ล้านบาททั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2544 ต่อมาในปี 2555 ชุมชนรุ่งมณีจึงยกระดับและจัดตั้งเป็น ‘สถาบันกองทุนชุมชนเมืองรุ่งมณีพัฒนา’

ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 375 ราย มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 11 ล้านบาทเศษ โดยสมาชิกจะต้องถือหุ้นคนละ 1 หุ้นๆ ละ 100 บาท และฝากเงินเข้าสถาบันเป็นรายเดือน ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 100 บาท เมื่อเดือนร้อนจำเป็นสามารถกู้ยืมได้สูงสุด 75,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ชำระคืนตามความสามารถ แต่ไม่เกิน 2 ปี

นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมอาชีพชาวชุมชน แม่บ้านที่มีเวลาว่าง โดยรวมกลุ่มกันนำผ้าขาวม้าที่มีลวดลายสวยงามสีสันเจิดจ้ามาตัดเย็บเป็นเสื้อเชิ้ตแขนสั้น แขนยาว กระเป๋ากล้อง ถุงผ้า ผ้าพันคอ พวงมาลัย ผ้าขาวม้า ฯลฯ เริ่มผลิตขายในปี 2560 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก ‘โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต’ จาก พอช. จำนวน 7 หมื่นบาท มีสมาชิกร่วมกันผลิตและขายประมาณ 20 คน ออกจำหน่ายตามงานต่างๆ งานออกบูธ งานของสำนักงานเขตวังทองหลาง ฯลฯ ทำให้สมาชิกมีรายได้ประมาณคนละ 2,000-2,500 บาทต่อเดือน

มีการจัดตั้ง ‘กองทุนสวัสดิการชุมชนเขตวังทองหลาง’ เป็นกองทุนที่มีสมาชิกมาจากชุมชนต่างๆ ในเขตวังทองหลางรวม 20 ชุมชน จัดตั้งขึ้นในปี 2555 โดยสมาชิกจะต้องสมทบเงินเข้ากองทุนปีละ 365 บาท ช่วยเหลือสมาชิกในด้านต่างๆ เช่น แม่คลอดบุตร เจ็บป่วยนอนโรงพยาบาลช่วยเหลือคนด้อยโอกาส คนพิการ กลุ่มเปราะบาง ผู้สูงอายุ ช่วยเหลือยามเสียชีวิต ฯลฯ ปัจจุบันมีสมาชิกรวม 3,796 คน เงินกองทุน 8.6 ล้านบาทเศษ

นอกจากกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกันในระดับเขตแล้ว ยังมีการจัดตั้ง ‘สภาองค์กรชุมชนเขตวังทองหลาง’ ขึ้นมาตาม พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 โดยมีชุมชนต่างๆ ในเขตวังทองหลาง 20 ชุมชนร่วมเป็นสมาชิก มีสมาชิกที่เข้าร่วมรวม 45 กลุ่ม มีคณะทำงานสภาองค์กรชุมชน 47 คน ถือเป็น ‘กลไกกลาง’ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนและระดับเขต เช่น เรื่องที่อยู่อาศัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชุมชน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ รวมทั้งยังเป็นแกนกลางในการดึงความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้ามาสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นด้วย

นุชจรี พันธโสสม แกนนำพัฒนาชุมชน เสริมว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่แพร่ระบาดในไทย ตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 โดยเฉพาะช่วงที่เกิดภาวะวิกฤติโควิด-19 ทำให้ชาวชุมชนได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะคนที่มืออาชีพทำงานรับจ้าง ทำงานร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า คนขับรถแท็กซี่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ฯลฯ เพราะมีรายได้ลดน้อยลง หรือต้องตกงาน

“กลุ่มตัดเย็บผ้าชาวแม้วก็ได้ได้รับผลกระทบเพราะไม่มีที่ขาย เราจึงเอาผ้าชาวแม้วที่เหลือมาเย็บเป็นหน้ากากป้องกันโควิด แจกจ่ายในชุมชนและพี่น้องเครือข่ายชุมชนต่างๆ นอกจากนี้ยังจัดทำครัวกลางโดยใช้เงินจากกองทุนต่างๆ ที่มี เอาเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนมาทำอาหาร แจกจ่ายพี่น้องชุมชนที่ได้รับผลกระทบ คนที่ติดเชื้อมีต้องกักตัว” นุชจรีเสริม

ชุมชนรุ่งมณีถือเป็นชุมชนต้นแบบในการลุกขึ้นมาจัดการกับปัญหาผลกระทบจากโควิด-19 โดยมีการจัดทำครัวกลางเพื่อแจกจ่ายอาหาร ข้าวกล่อง ถูยั้งชีพ หน้ากากผ้า เจลล้างมือ ฯลฯ ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 หลังจากนั้นชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาคีต่างๆ เช่น สำนักงานเขต

วังทองหลาง ศูนย์สาธารณสุขเขตวังทองหลาง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พอช. สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ฯลฯ สนับสนุนให้ชุมชนรุ่งมณีฯ เป็น ‘ศูนย์ประสานงานวังทองหลางรวมใจสู้ภัย COVID-19’ เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ ตรวจ คัดกรอง ให้คำแนะนำ ทำศูนย์พักคอยผู้ติดเชื้อในชุมชน ตรวจเยี่ยมผู้ติดเชื้อ ฯลฯ

ขณะเดียวกัน...ในช่วงโควิด-19 สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ได้สนับสนุนให้ชุมชนใช้พื้นที่ว่างหน้าชุมชน เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ ทำแปลงปลูกผักสวนครัว พืชผัก ผลไม้ต่างๆ เพื่อนำมาทำอาหารแจกจ่าย เช่น พริกขี้หนู ข่า ตะไคร้ มะกรูด กะเพรา โหระพา ผักกวางตุ้ง ผักกาดขาว แค กระเจี๊ยบ กลัวย่นน้ำว่า มะละกอ ฯลฯ รวมกว่า 20 ชนิด รวมทั้งเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ จำนวน 6 บ่อ ใช้เวลาเลี้ยงรุ่นละ 3 เดือน สามารถนำปลามาทำอาหารได้ครั้งละนับร้อยตัว....!!

สร้างบ้านมั่นคงอีก 3 ชุมชน 420 ครอบครัว

ในปี 2566 สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ และ พอช. มีแผนงานสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตชุมชนในที่ดินสำนักงานทรัพย์สินฯ ในซอยรามคำแหง 39 อีก 3 ชุมชน คือ 1.ชุมชนทรัพย์สินเก่า 237 ครอบครัว 2.ชุมชนน้อมเกล้า 130 ครอบครัว และ 3. ชุมชนเพิ่มทรัพย์พัฒนา 53 ครอบครัว รวมทั้งหมด 420 ครอบครัว เป็นการสร้างบ้านใหม่ในที่ดินเดิม

โดยจะมีพิธียกเสาเอกเพื่อก่อสร้างบ้านทั้ง 3 ชุมชน ในวันที่ 23 พฤศจิกายนนี้ เนื่องในการจัดงาน ‘วันที่อยู่อาศัยโลก 2566’ การพัฒนาที่อยู่อาศัยบนที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ย่านรามคำแหง 39 เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ **“บ้านมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง ได้รับพระบารมี”**

โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคงทั้ง 3 ชุมชนดังกล่าว มีเป้าหมายเพื่อให้ชาวชุมชนได้อยู่อาศัยอย่างถูกต้อง โดยการเช่าที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ในอัตราผ่อนปรน ระยะเวลาเช่าช่วงแรก 20 ปี เพื่อให้มีความมั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัย โดยสร้างบ้านใหม่ เนื่องจากสภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่ก่อสร้างมานาน มีสภาพชำรุดทรุดโทรม สาธารณูปโภค ถนน สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม

ขณะที่ชาวชุมชนได้เตรียมความพร้อม โดยการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนสร้างบ้านมานานหลายปี และจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เคหสถานเพื่อบริหารจัดการ เช่น ชุมชนทรัพย์สินเก่า จำนวน 237 ครอบครัว มีเงินออมที่อยู่อาศัยรวม 17,732,146 บาท (เฉลี่ยครอบครัวละ 74,819 บาท) โดย พอช. สนับสนุนการก่อสร้างบ้านและสาธารณูปโภครวม 20,891,550 บาท (เฉลี่ยครอบครัวละ 88,150 บาท) และให้สินเชื่อระยะเวลา 20 ปี เพื่อปลูกสร้างบ้านรวม 84,130,000 บาท (เฉลี่ยครอบครัวละ 354,978 บาท)

โดยขณะนี้ทั้ง 3 ชุมชนเริ่มตอกเสาเข็มแล้ว และจะเริ่มก่อสร้างทันทีหลังพิธียกเสาเอก ส่วนใหญ่เป็นบ้านแถว 2 ชั้น แบบทาว์นเฮาส์ ขนาดประมาณ 4X6 ตารางเมตร หรือ 4x8 ตารางเมตร ตามแผนงานการก่อสร้างทั้ง 3 ชุมชน รวม 420 ครอบครัว/หลัง จะแล้วเสร็จภายในปี 2567

และเมื่อก่อสร้างบ้าน สร้างชุมชนใหม่เสร็จแล้ว ชุมชนต่างๆ ก็จะมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ เช่น ส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ จัดการขยะ สิ่งแวดล้อม ดูแลเด็กและเยาวชน ป้องกันยาเสพติด ดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ โดยมีชุมชนร่วมพัฒนาเป็นต้นแบบ... เป็น “บ้านมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง ได้ร่มพระบารมี” ในที่ดินสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์....!!

(6)

ชาวมารวมรถไฟรางเฮ ได้รับมอบสัญญาเช่าที่ดินการรถไฟ 4 โครงการ 166 ครัวเรือน

ยินดีชุมชนขยายเช่าใหม่พัฒนา ชุมชนริมทางรถไฟสายใต้แห่งแรกลงเสาเอก

เตรียมสร้างบ้าน 73 หลัง

โดย สุธิดา บัวสุขเกษม

ตรัง : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช. เดินหน้าแก้ไขปัญหาชุมชนในที่ดินการรถไฟฯ ทั่วประเทศตาม ‘มติ ครม.14 มีนาคม 2566’ ในพื้นที่ 35 จังหวัด 300 ชุมชน จำนวน 27,084 ครัวเรือน ใช้งบประมาณรวม 7,718 ล้านบาทเศษ ในขณะที่ชาวมารวมเมืองตรังที่รื้อย้ายออกจากแนวก่อสร้างทางรถไฟทางคู่ จำนวน 4 โครงการ 166 ครัวเรือน ได้เช่าที่ดิน รฟท. เตรียมสร้างบ้านมั่นคง และพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 เห็นชอบตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางรถไฟ ในพื้นที่ 35 จังหวัด 300 ชุมชน จำนวน 27,084 ครัวเรือน ใช้งบประมาณรวม 7,718 ล้านบาทเศษ โดยรัฐบาลมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ ‘พอช.’ ดำเนินการในปี 2566-2570 มีการจัดทำแผนงานรองรับที่อยู่อาศัยประชาชน

ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง โดยให้พิจารณาช่วยเหลืองบประมาณการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งมีชุมชนในพื้นที่จังหวัดตรังอยู่ในแผนงานโครงการ รวม 26 ชุมชน 1,206 ครัวเรือน

โดยในวันนี้ (29 พฤษภาคม 2567) ที่ชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา เทศบาลตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง มีการจัดงาน “สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตชุมชนเมืองตรัง จังหวัดตรัง” โดยมีนายวิชาญ ชัยเศรษฐสัมพันธ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง เป็นประธานในงาน มีผู้บริหารสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ผู้แทนจากหน่วยงานภาคี ประกอบด้วย การรถไฟแห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรัง องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตรัง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดตรัง การประปาส่วนภูมิภาค สาขาห้วยยอด กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เครือข่ายสลัม 4 ภาค เครือข่ายชุมชนเมืองนครศรีตรัง และผู้แทนเครือข่ายชุมชนริมรางภาคใต้ 9 จังหวัด เข้าร่วมงานประมาณ 400 คน

ในการจัดงานครั้งนี้รองผู้ว่าราชการจังหวัด ให้เกียรติมอบสัญญาเช่าที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย และงบประมาณสนับสนุนโครงการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง จำนวน 4 โครงการ 166 ครัวเรือน งบประมาณรวม 22,528,965 บาท ประกอบด้วย ชุมชนทางล่อ ชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา ชุมชนหนองยวน 2 และชุมชนคลองมวน ซึ่งในการจัดงานในวันนี้มีพิธีลงนามบันทึกความร่วมมือการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิต จังหวัดตรัง 10 ฝ่าย และยกเสาเอกชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา เทศบาลตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง รองรับผู้ได้รับผลกระทบ

นายวิชาญ ชัยเศรษฐสัมพันธ์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง กล่าวเปิดงาน และมอบนโยบายสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตชุมชนเมืองตรัง จังหวัดตรังว่า จังหวัดตรังพร้อมสนับสนุนผู้มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่เข้ามาอยู่อาศัยในที่ดินของการรถไฟ ทั้งโครงการรถไฟความเร็วสูง โครงการรถไฟรางคู่ มีทั้งมิติ ธรรม. มีมิติบอร์ด

การรถไฟ ที่พร้อมสนับสนุนพี่น้องที่ได้รับผลกระทบ มีการจัดสรรที่ดิน มีการจัดสัญญาเช่า มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่มั่นคง พร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิต และชุมชนที่มาลงเสาเอกวันนี้ถือเป็นชุมชนแรกที่ได้ลงเสาเอกในวันนี้

“ในช่วงที่ผ่านมาจังหวัดตรังมีการขับเคลื่อนงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่อาจจะไม่ได้เป็นทางการมากนัก วันนี้เป็นมิติที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เห็นว่ารัฐบาล การรถไฟแห่งประเทศไทย และภาคีเครือข่ายมาช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ถือว่ามีหลากหลายกิจกรรม ขอขอบคุณทุกภาคส่วนที่มาร่วมกันและมาร่วมบูรณาการในการแก้ไขปัญหาผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดตรังให้มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตในชุมชนเมืองตรังต่อไป”

นางสาวสมลดา ขำณรงค์ ผู้ประสานงานเครือข่ายชุมชนเมืองนครศรีตรัง กล่าวว่า รู้สึกยินดีที่ทุกท่านให้เกียรติมาร่วมงานยกเสาเอก และท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดตรังร่วมเป็นประธาน และสักขีพยาน ในการทำบันทึกความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในวันนี้ ถือเป็นนโยบาย

สำคัญของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้ประชาชนที่เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ได้รับการสนับสนุนและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในจังหวัดตรังร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ตามนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ อย่างเป็นธรรม โดยการขับเคลื่อนของเครือข่าย

พอช. ร่วมบันทึกความร่วมมือ 10 ภาคี ร่วมบูรณาการการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิต จังหวัดตรัง

ในการทำความร่วมมือดังกล่าวนี้ เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองตรังมีที่ดิน ที่อยู่อาศัยที่มั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยบูรณาการหน่วยงานในระดับพื้นที่ ระดับนโยบาย และภาคีที่เกี่ยวข้อง วางแผนงานและสนับสนุนให้ผู้มีรายได้น้อย ในชุมชนเมืองตรังเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการขั้นพื้นฐาน เกิดการพัฒนาพื้นที่ ด้านที่ดิน ด้านที่อยู่อาศัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติ โดยร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน ในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุ ตามนโยบายรัฐบาลตามแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่ต้องการให้คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และให้บรรลุตามเป้าหมาย โครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางที่คณะรัฐมนตรี

มีมติเห็นชอบการสนับสนุนโครงการ เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อประสานความร่วมมือและบูรณาการแผนงานในการร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ด้านที่ดินที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิต ในชุมชนเมืองตรัง จังหวัดตรัง ตามนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในสังคม และการสร้างโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ

จังหวัดตรัง มีผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง รวม 4 อำเภอ 13 ตำบล 26 ชุมชน 1,882 ครัวเรือน ได้แก่ (1) อำเภอห้วยยอด 12 ชุมชน 731 ครัวเรือน (2) อำเภอกันตัง 8 ชุมชน 440 ครัวเรือน (3) อำเภอ

เมืองตรัง 4 ชุมชน 331 ครัวเรือน (4) อำเภอรษฎา 2 ชุมชน 380 ครัวเรือน มีโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมรางจังหวัดตรัง โดยได้รับการอนุมัติโครงการผ่านสหกรณ์บ้านมั่นคงพร้อมใจสัมพันธ์ตรัง จำกัด และได้รับมอบสัญญาเช่าที่ดินจากการรถไฟแห่งประเทศไทย เรียบร้อยแล้วเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2566 โดยราคาค่าเช่าที่ดิน อยู่ที่ 25 บาทต่อตารางเมตร/ปี จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ (1) ชุมชนหนองยวน 2 จำนวน 29 ครัวเรือน ราคาค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 1,587 บาท/ปี/ครัวเรือน (2) ชุมชนทางลือ จำนวน 17 ครัวเรือน ราคาค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 1,820 บาท /ปี/ครัวเรือน (3) ชุมชนคลองมวน จำนวน 48 ครัวเรือน ราคาค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 1,820 บาท/ปี/ครัวเรือน (4) ชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา (มาจาก 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนลำภูรา 1 , ชุมชนลำภูรา 2 (ทุ่งเขาน้อย) , ชุมชนลำภูรา 3 (หลาหนองแค) จำนวน 72 ครัวเรือน ราคาค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 2,084 บาท/ปี/คร. ยกเว้นชุมชนหนองยวน 2 ราคาค่าเช่าอยู่ที่ 23 บาทต่อตารางเมตร/ปี ด้วยเป็นชุมชนเคยเช่าที่ดินมาก่อนตามนโยบายรัฐรวมงบประมาณที่อนุมัติ 166 ครัวเรือน เป็นเงิน 22,582,965 บาท

พอช.เดินหน้าสร้างความเข้าใจชาวชุมชนริมรางทั่วประเทศ และพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ชุมชนมั่นคง

นายสยาม นนทคำจันทร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช. กล่าวว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไม่ได้ละเลย ได้มอบหมายให้ พอช. ดำเนินโครงการแก้ไข

ปัญหาผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากระบบราง ตามนโยบายรัฐบาลตามแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่ต้องการให้คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และให้บรรลุตามเป้าหมายโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการสนับสนุนโครงการ เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 **ประการแรก** ให้พอช. ดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัยร่วมกับขบวนองค์กรชุมชน โดยให้พี่น้องชาวบ้านได้เช่าที่ดินกับการรถไฟฯ ตามมติคณะกรรมการบริหารการรถไฟแห่งประเทศไทย หรือ ‘บอร์ด รฟท.’ เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2543 เห็นชอบข้อตกลงตามที่กระทรวงคมนาคมเจรจากับผู้แทนเครือข่ายสลัม 4 ภาค คือ (1) ชุมชนที่อยู่นอกเขตทางรถไฟ 40 เมตร หรือที่ดิน รฟท. ที่เล็กใช้ หรือยังไม่มีแผนใช้ประโยชน์ ให้ชุมชนเช่าอยู่อาศัยระยะยาว 30 ปี (2) ที่ดินที่อยู่ในเขตทางรถไฟรัศมี 40 เมตรจากกึ่งกลางรางรถไฟ ชุมชนสามารถเช่าได้ครั้งละ 3 ปี และต่อสัญญาเช่าได้ครั้งละ 3 ปี หาก รฟท. จะใช้ประโยชน์จะต้องหาที่ดินรองรับในรัศมี 5 กิโลเมตร (3) กรณีชุมชนอยู่ในที่ดิน รฟท. รัศมี 20 เมตร หาก รฟท. เห็นว่าไม่เหมาะสมในการให้เช่าเป็นอยู่อาศัยระยะยาว ให้ รฟท. จัดหาที่ดินรองรับในรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตรจากชุมชนเดิม ฯลฯ **ประการที่สอง** ด้วยงบประมาณสนับสนุน 3 ส่วน คือ (1) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค (2) การพัฒนาที่อยู่อาศัย รัฐบาลสนับสนุน 30,000 บาท/ครัวเรือน (3) การขนย้าย เพื่อลดภาระหนี้สิน 70,000 บาท/ครัวเรือน กรณีไม่มีค่าขนย้าย สามารถที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยได้ เป็นต้น

“ขณะนี้ พอช. อยู่ในระหว่างการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับผู้แทนชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางรถไฟ โดยภาคใต้มีการดำเนินงาน ใน 9 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส จำนวน 172 ชุมชน 15,168 ครัวเรือน วันนี้ขอแสดงความยินดีกับพี่น้องชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา ที่ได้ลงเสาเอกและจะได้สร้างบ้านที่มั่นคงต่อไป ซึ่งพี่น้องเองกว่าจะมาถึงจุดนี้ต้องผ่านกระบวนการหารือพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องใช้เวลาพอสมควร มาถึงวันนี้พวกเราต้องภาคภูมิใจในการพัฒนาของพี่น้องเรา”

ยกเสาเอกชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา ชุมชนริมทางรถไฟสายใต้แห่งแรกที่ได้สัญญาเช่าที่ดินการรถไฟฯ ตามมติ ครม. วันที่ 14 มีนาคม 2566

ชุมชนชายเขาใหม่พัฒนา เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยในที่ดินรองรับใหม่ เดิมชุมชนชายเขาพัฒนาใหม่มีการเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่การรถไฟแห่งประเทศไทยในช่วงปี 2536 หลังจากนั้นในปี 2539 ได้มีสมาชิกบางส่วนถูกแจ้งดำเนินคดีในข้อหาบุกรุกที่ดินการรถไฟฯ หลังจากนั้นในปี 2561 เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชายเขาพัฒนา ประกอบไปด้วยสมาชิกที่อยู่ในที่ดินรถไฟจำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนลำภูรา ชุมชนทุ่งเขาน้อย (ลำภูรา2) ชุมชนหลาหนองแค (ลำภูรา3) เพื่อจะขอเช่าที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทยอย่างถูกต้อง

และเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายตั้งแต่ปี 2561 ร่วมกับเครือข่ายพัฒนาสิทธิชุมชนภาคใต้ ต่อมาในปี 2564 ซึ่งการรถไฟฟ้า เสนอให้ขอเช่าพื้นที่ติดกับสนามกีฬาเก่า ซึ่งสมาชิกเกิดความกังวลเกี่ยวกับความเหมาะสมในพื้นที่ ชุมชนจึงร่วมกันหาพื้นที่ดินแปลงใหม่และเสนอเช่าแปลงพื้นที่ปัจจุบันและจะใช้ชื่อชุมชนว่า “ชุมชนชายเขาพัฒนาใหม่” ขนาดเนื้อที่เช่ารวม 3 ไร่ 3 งาน ระยะเวลาเช่า 3 ปี รongรับสมาชิก 73ครัวเรือน ถือเป็นชุมชนแรกที่ได้ลงเสาเอกตามโครงการดังกล่าว ตั้งแต่ ครม. 14 มี.ค. 2566 ผ่านมาปีกว่า ใช้เวลาในการสำรวจข้อมูล ใช้เวลาในการร่วมคิดร่วมกันในการปรับปรุง ใช้เวลาคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมาก

นางสาวสมลทา ขำณรงค์ ผู้ประสานงานเครือข่ายชุมชนเมืองนครศรีตรัง กล่าวเพิ่มเติมว่า กว่าที่จะมีวันนี้ สิ่งที่เราขาดไม่ได้เลยคือสมาชิกในชุมชน ที่รวมตัวกันช่วยเหลือดูแลคนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ส่วนตัวไม่ได้อยู่ที่ตรงนี้โดยตรง แต่อยากจะช่วยพี่น้องในเรื่องที่ดินรถไฟ เพราะตนเองก็อาศัยอยู่ริมรางเหมือนกัน ที่มาทำงานตรงนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับที่ดินรถไฟแต่ทำด้วยใจรัก อยากจะช่วยพี่น้อง เพราะส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ถือว่าพวกเราร่วมชะตากรรมเดียวกัน มันต้องเดินร่วมกัน เราต้องรู้ วิธีการไหนที่เราช่วยได้เราก็ช่วย จะพูดกับพี่น้องชาวบ้านตลอดว่า พวกเราต้องเก็บเงิน ต้องออมเงิน 200-300 บาท เพื่อมาเช่าที่ดินกับทางรถไฟ ทำให้ถูกกฎหมาย ทุกคนก็ต้องมีสัจจะต่อตัวเอง มีการผ่อนส่งให้ถูกต้องตามวาระที่เราวางแผนไว้ และให้เวลากับชาวบ้าน ไม่กดดัน เราจะยืดหยุ่นเวลาเอื้อเฟื้อผ่อนให้ชาวบ้านเพื่อที่ได้มีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง

ด้านนายสุนทร พูลแก้ว สารวัตรแขวงบำรุงทางทุ่งสง กล่าวว่า รู้สึกยินดีที่ได้มาร่วมกิจกรรมเหมือนงานขึ้นบ้านใหม่ของชุมชนชายเขาใหม่พัฒนาการรถไฟฯ เอง ก็ช่วยเหลือมาถึงเวลานี้แล้ว ก็เป็นเวลาหลายปี จากที่เขาเคยอยู่ลำบาก หาเช่ากินค่า แทบจะไม่มีโอกาสได้ที่ดินและบ้านแบบที่จะเกิดขึ้นนี้ ต่อไปความเป็นอยู่ของพวกเขาก็จะดีขึ้นแน่นอน

“ณ จุดนี้เป็นความภาคภูมิใจ อยากขอบคุณ ถ้าไม่มีหน่วยงานของรัฐหลายๆ หน่วยงานมาช่วยกัน รวมถึงผู้บริหารการรถไฟรวมถึงกระทรวงคมนาคมมาช่วย มันก็ไม่มีวันนี้เกิดขึ้น แล้วก็คาดหวังว่าชุมชนบ้านมั่นคงในโครงการนี้ ของ พอช. จะเติบโต แล้วก็จะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นให้อยู่ถูกต้องนะครบตามกฎหมายโดยพี่น้องไม่ต้องมานั่งหวาดระแวงเพราะเมื่อไหร่เขาจะมาขับไล่ นี่เป็นสิ่งที่ดีที่สุด ขอขอบคุณทุกทุกคนที่มาในงานวันนี้ และหวังว่างานวันหน้าต้องเร็วและดีขึ้นไป”

(7)

**ผู้บริหาร พอช.ลงพื้นที่ร่วมขบวนองค์กรชุมชน จัดทำแผนและช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม
ภาคเหนือในหลายพื้นที่ พร้อมชูนโยบายแก้ไขปัญหาระบบภัยพิบัติภาคประชาชน**

จากสถานการณ์น้ำท่วมในหลายพื้นที่ภาคเหนือ ส่งผลกระทบในพื้นที่ 8 จังหวัด 47 อำเภอ 207 ตำบล 22,817 ครัวเรือน และกำลังไหลลงสู่พื้นที่ภาคกลางและ กทม. ในเร็ววันนี้ ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่มีการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน โดยใช้กลไกของสภาองค์กรชุมชนตำบลและกองทุนสวัสดิการชุมชน ร่วมกับภาคีและหน่วยงานในพื้นที่ และมีกระบวนการช่วยเหลือกันใน 2 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน มีการเปิดศูนย์ช่วยเหลือ มีการตั้งทำครัวกลางและการจัดทำถุงยังชีพ ของ 6 จังหวัด (แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน สุโขทัย) การทำที่อยู่อาศัยชั่วคราว ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ระดมงบประมาณ และสิ่งของเพื่อนำไปบริจาคตามบริบทและกลไกของพื้นที่ ระยะฟื้นฟู โดยมีการริเริ่มข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบ เช่น ด้านที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางการเกษตรเพื่อสำรวจความเสียหายและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นการช่วยเหลือเร่งด่วนและลดภาระของพี่น้ององค์กรชุมชนในพื้นที่ พอช. ได้มีการอนุมัติงบประมาณด้านภัยพิบัติเพื่อช่วยเหลือพี่น้องในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ 4 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) สนับสนุนศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมภาคเหนือ รวม 51 ศูนย์ ประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มและองค์กรต่างๆ ในระดับตำบล ตลอดจนหน่วยงานท้องที่ ท้องถิ่น ภาคเอกชน มูลนิธิ ฯลฯ ร่วมเป็นกลไกในการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ เช่น ศูนย์ทำครัวกลาง สนับสนุนเครื่องอุปโภค บริโภค และ อุปกรณ์ทำความสะอาด ฯลฯ และการสำรวจข้อมูลความเดือดร้อน

เร่งด่วน จำนวน 20 ศูนย์ และ ศูนย์จัดทำข้อมูล 31 ศูนย์ 2) สนับสนุนกลไกเครือข่ายภัยพิบัติภาคเหนือ เพื่อให้เกิดการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประสบภัยพิบัติ เพื่อวางแผนทางการแก้ไขปัญหา และแผนการเตรียมความพร้อม ตลอดจนแผนการป้องกัน ของขบวนองค์กรชุมชนด้านการจัดการภัยพิบัติ ในอนาคต เช่น การสำรวจข้อมูล ความเสียหายด้านที่อยู่อาศัย/ข้อมูลผลกระทบเรื่องสุขภาพ อาชีพ และการวางแผนฟื้นฟูให้การช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยในระยะกลาง ระยะยาว การช่วยเหลือด้านสุขภาพ ยารักษาโรค และเชื่อมโยงการพัฒนาและฟื้นฟูเรื่องอาชีพ หลังสถานการณ์น้ำลด ตลอดจนการประชุมความคืบหน้า เชื่อมโยง ติดตามศูนย์ช่วยเหลือ พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม พอช. จะมีการกำหนดเกณฑ์และทำรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจกับแกนนำในพื้นที่ผ่านกลไกระดับจังหวัด

ในช่วงต้นเดือนกันยายน 2567 ผู้บริหาร พอช. และผู้ปฏิบัติงานจากสำนักงานภาคเหนือ และส่วนกลาง ได้ร่วมลงพื้นที่เพื่อเกาะติดสถานการณ์ ให้กำลังใจ และร่วมให้การช่วยเหลือกับพี่น้องขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน มูลนิธิต่างๆ ในพื้นที่ ระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ที่เกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ เครือข่ายองค์กรชุมชนได้มีการช่วยเหลือกันในพื้นที่ร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง และ พอช. ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการหนุนเสริมให้ขบวนองค์กรชุมชนได้ลุกขึ้นมาร่วมจัดการปัญหาและภัยพิบัติในรูปแบบเครือข่ายในการช่วยเหลือกัน และมีทิศทางในการส่งเสริมให้ขบวนองค์กรชุมชนมีระบบการจัดการภัยพิบัติโดยองค์กรชุมชนอย่างเป็นระบบ ทั้งพื้นที่เสี่ยงเกิดภัยพิบัติ พื้นที่เกิดภัยพิบัติซ้ำซาก ตลอดจนพื้นที่รับน้ำเป็นต้น ซึ่งจากการลงพื้นที่ดังกล่าวมีการหารือกับผู้แทนในพื้นที่ในการวางแผนในประเด็นดังกล่าว และจะนำมาสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายของ พอช. ต่อไป

ผอ.พอช. ลุยลงพื้นที่ให้กำลังใจผู้ประสบภัยจังหวัดน่าน

และร่วมรับฟังแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาภัยพิบัติโดยขบวนองค์กรชุมชน

น่าน : วันอังคารที่ 3 กันยายน 2567 นายภุชชดา สมประสงค์ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และผู้ปฏิบัติงานสำนักงานภาคเหนือ พอช. ร่วมแลกเปลี่ยนทิศทางการเคลื่อนงานที่จะช่วยเหลือในพื้นที่ของขบวนองค์กรชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีการหารือแนวทางการให้ความ

ช่วยเหลือผู้ประสบภัย พร้อมด้วยนายกเทศมนตรีเมืองน่าน พมจ.จังหวัดน่าน แกนนำเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดน่าน และเครือข่ายในพื้นที่ ณ เทศบาลเมืองน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีการลงพื้นที่ให้กำลังใจ พร้อมมอบสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้น ณ บ้านหัวเวียงใต้ และผู้ประสบภัยบ้านสบหนอง – ดอนตัน ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยมีหน่วยงานในพื้นที่ เครือข่าย และ ทีม พอช. ลำเลียงสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในแต่ละพื้นที่ต่อไป

จังหวัดน่าน ถือเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจและสร้างรายได้ โดยสถานการณ์น้ำท่วมประชาชนในพื้นที่ไม่ทันได้รับมือ ทั้งที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วเพราะคาดไม่ถึง ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบ จำนวน 443 หมู่บ้าน 22,442 ครัวเรือน 56,105 คน เสียชีวิต 3 ราย ซึ่งเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ 12 อำเภอ 67 ตำบล ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์ประสานภัยพิบัติในจังหวัดน่าน 7 ศูนย์ เพื่อเป็นจุดประสานงาน และการติดตามข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และทำแผนในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ

นายกฤษดา ผอ.พอช. กล่าวว่า “คณะกรรมการสถาบันได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และความเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ และได้มีนโยบายด้านการจัดการภัยพิบัติให้เป็นนโยบายและแผนปฏิบัติการของ พอช. ร่วมกับขบวนองค์กรชุมชน ที่ต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ในวันนี้เราได้ร่วมถอด

บทเรียนและเห็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน และให้เกิดการผลักดันให้เชิงนโยบาย และเกิดเชื่อมบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ที่เป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้กลไกของสภาองค์กรชุมชนและกองทุนสวัสดิการชุมชนในการลุกขึ้นมาช่วยเหลือในทุกระยะ ทั้งการวางแผนเฉพาะหน้า-เร่งด่วน แผนระยะสั้น และแผนระยะยาว ซึ่งนอกจากได้มีการสนับสนุนงบประมาณให้กับพื้นที่ที่รับผลกระทบ ในอนาคตได้มองถึงการพัฒนาศูนย์ช่วยเหลือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพ ขบวนองค์กรชุมชนและผู้ปฏิบัติงาน พอช. ในการจัดการภัยพิบัติ ตลอดจนนำไปสู่การขับเคลื่อนประเด็นงานต่างๆ ในพื้นที่ให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป”

เกาะติดสถานการณ์น้ำท่วมภาคเหนือ

จังหวัดพะเยา : วันที่ 2 กันยายน 2567 นายสยาม นนทคำจันทร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) นายวิเชียร พลสยม ผู้อำนวยการสำนักงานภาคเหนือ และคณะ ร่วมกับนางสาวณิระดา อ่อนน้อม พัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัดพะเยา หัวหน้าสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา หัวหน้าสำนักงานปลัดเทศบาลเทศบาลตำบลบ้านสา และขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดพะเยา ร่วมประชุมปรึกษาหารือแนวทางการส่งเสริมให้องค์กรชุมชนเป็นแกนสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา

ภัยพิบัติจังหวัดพะเยา โดยที่ประชุมเสนอให้มีการใช้ข้อมูลผู้เดือดร้อนในจังหวัดพะเยาทั้ง 3 โซน ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มน้ำลาวในอำเภอเชียงคำ กลุ่มน้ำยม บริเวณอำเภอบง และกลุ่มน้ำอิง บริเวณอำเภอแม่ใจ อำเภอเมือง อำเภอดอกคำใต้ ที่ได้รับผลกระทบเพื่อช่วยเหลือตามแนวทางโครงการไฟไหม้ไร่หรือและภัยพิบัติ ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อจะเร่งสำรวจข้อมูลการบูรณาการแผนกับหน่วยงานท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง ณ ศูนย์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองพะเยา

ในช่วงบ่าย ได้ลงพื้นที่เยี่ยมและให้กำลังใจพี่น้องบ้านมั่นคงที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ณ ชุมชนบ้านมั่นคงวัดเชียงยืน เขตเทศบาลเทศบาลเมืองพะเยา มีผู้อยู่อาศัย จำนวน 22 ครัวเรือน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์น้ำท่วมซึ่งเป็นเวลา 12 วัน ความสูงของน้ำโดยเฉลี่ย 80 เซนติเมตร จากการลงพื้นที่ พบว่า ยังมีผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ 2 ครัวเรือน ส่วนที่เหลือได้โยกย้ายออกไปเข้าบ้านภายนอกชุมชน ซึ่งหลังจากน้ำลดจะมีการสำรวจความเสียหายเพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัยต่อไป ส่วนการช่วยเหลือเฉพาะหน้า พอช. จะประสานเรื่องค่าเช่าบ้านสำหรับผู้ประสบภัยตามโครงการไฟไหม้ไร่หรือและภัยพิบัติเร่งด่วนของ พอช. ต่อไป

หลังจากนั้น ได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและให้กำลังใจเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนและกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมฉับพลันที่ชุมชน หมู่ 8 บ้านสันกว๊าน ตำบลบ้านต๋อน เมืองพะเยา ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นที่ท้องถิ่น และขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดพะเยา ซึ่งหลังจากน้ำลดสภาองค์กรชุมชนตำบลและกองทุนสวัสดิการชุมชนจะร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน สำรวจความเสียหาย และบูรณาการแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณตามโครงการไฟไหม้ไร่หรือและภัยพิบัติของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนต่อไป สำหรับตำบลบ้านต๋อนมีหมู่บ้านที่น้ำยังท่วมขังอยู่จำนวน 2 หมู่บ้าน บ้านสันกว๊าน จำนวน 68 ครัวเรือน และบ้านทุ่งกู่ จำนวน 82 ครัวเรือน

และในวันที่ 3 กันยายน 2567 นายสยาม นนทคำจันทร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) และคณะ ร่วมกับ นายสายันท์ โยธา เครือข่ายสร้างบ้านแปงเมืองพะเยา และประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลศรีถ้อย ร่วมหารือกับคณะผู้บริหารเทศบาลบาลศรีถ้อย ประกอบด้วย นายเทพสงวน ปันสุวรรณ นายกเทศมนตรีตำบลศรีถ้อย นายอินจันทร์ ต๊ะมาธง รองนายกเทศมนตรี

นายประทีป ภาชนนท์ หัวหน้ากองสวัสดิการชุมชน ณ สำนักงานเทศบาลตำบลศรีถ้อย อ.แม่ใจ จ.พะเยา ในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยในพื้นที่ ซึ่งได้รับผลกระทบจากสถานการณ์น้ำไหลหลากผ่านบ้านประชาชน ตั้งแต่วันที่ 27 สิงหาคม 2567 ที่ผ่านมามีผู้ได้รับผลกระทบ 107 ครัวเรือน และมีบ้านเสียหายจากอุทกภัย จำนวน 5 หลัง ในท้องที่ หมู่ 7 ซึ่งเครือข่ายสร้างบ้านแบ่งเมืองพะเยา จะได้ร่วมกันสำรวจความเสียหายร่วมกับเทศบาลต่อไป

จังหวัดอุดรดิตถ์ : วันที่ 2 กันยายน 2567 นางสาวเฉลิมศรี ระดากุล รองผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) นางสาวสมล ยางสูง ผู้อำนวยการสำนักงานภาคกรุงเทพ ปริมณฑลและตะวันออก นางสาวสุกสิตา โชติทวีศักดิ์ศรี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ พอช. ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานภาคเหนือและหน่วยงานภาคในพื้นที่ ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พมจ. เกษตรฯ ป่าไม้ และผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลสองคอน ลงพื้นที่ให้กำลังใจ และหารือแนวทางในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยที่เกิดขึ้น ณ บ้านห้วยไส ต.สองคอน อ.ฟากท่า จ.อุดรดิตถ์ ซึ่งสถานการณ์อุทกภัยเกิดเหตุขึ้นตั้งแต่วันที่ 27 สิงหาคม 2567สืบเนื่องจากฝนตกหนักในพื้นที่ ทำให้เกิดเหตุน้ำป่าไหลหลากท่วมบ้านประชาชน เกิดความเสียหายในพื้นที่ จำนวน 5 หมู่บ้าน 79 หลังคาเรือน

หลังจากเกิดอุทกภัย อบต.สองคอน ร่วมกับหน่วยงานภาคในพื้นที่ ได้ดำเนินการช่วยเหลือในการจัดการขยะ ทำความสะอาดหมู่บ้านและบ้านเรือนที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้งได้มีการจัดตั้งครัวกลางเพื่อแจกจ่ายอาหารให้กับผู้เดือดร้อนทุกครัวเรือน และได้มีการจัดตั้งศูนย์เพื่อรับรายงานความเสียหายจากแต่ละหลังคาเรือน โดยจะแบ่งประเภทความเสียหาย ออกเป็น 3 ส่วนคือ ประเภทเครื่องครัว เครื่องอุปโภคบริโภค และเรื่องที่อยู่อาศัย เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว อบต. จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการลงพื้นที่สำรวจความเสียหายอีกครั้ง และจะประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นเพื่อให้การช่วยเหลือต่อไป

ในส่วนของภาพรวมความเสียหายที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน คือ ระบบประปาของหมู่บ้าน ที่ไม่สามารถใช้งานได้ และปัญหาเรื่องห้องน้ำที่เกิดปัญหาต่อเนื่องทุกหลังคาเรือน จำเป็นต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยมีแนวทางการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในเบื้องต้น อบต.จะประสานงานไปยัง อบจ. เพื่อหาเครื่องสูบน้ำมาช่วยเหลือในระยะเร่งด่วน โดยจะสูบน้ำจากแหล่งน้ำของหมู่ 4 มาใช้ในหมู่บ้าน และมีแผนบริหารจัดการบ่อน้ำ

ต้นให้ชาวบ้านได้ใช้ก่อน นอกจากนี้ทาง รพ.สต. จะประสานกับ อบต.ในการที่จะเข้าไปล้างบ่อ และตรวจสอบคุณภาพของน้ำ ก่อนให้ชุมชนนำไปใช้อุปโภคบริโภค

ในส่วน พอช. จะดำเนินการสนับสนุนงบประมาณสมทบครัวกลาง และสนับสนุนงบประมาณโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราวกรณีภัยพิบัติ ผ่านกลไกสภาองค์กรชุมชนตำบลสองคอน โดยให้สภาองค์กรชุมชนฯ สสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนทั้งหมด และเสนอโครงการมายังสถาบันฯ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุน ซึ่ง พอช. จะเร่งดำเนินการอนุมัติและเบิกจ่ายงบประมาณให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 20 กันยายน 2567 นี้

จังหวัดพิษณุโลก : วันที่ 3 กันยายน 2567 นางสาวเฉลิมศรี ระดากุล รองผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) นางสาวสมล ยางสูง ผู้อำนวยการสำนักงานภาคกรุงเทพ ปริมณฑลและตะวันออก นางสาวสุกสิตา โชติทวีศักดิ์ศรี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ พอช. ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานภาคเหนือหน่วยงานท้องถิ่น นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลบางระกำ และผู้แทนสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบางระกำ ลงพื้นที่ให้กำลังใจ และหารือแนวทางในการรับมือปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ ณ อาคารอเนกประสงค์ ประจวบชัยนาทห้วยแก้ว อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก

พื้นที่เทศบาลตำบลบางระกำ ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์น้ำท่วม จำนวน 5 ตำบล 6 อบต. 1,963 ครัวเรือน เป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมทุกปี หลังจากที่ได้รับเป็นพื้นที่บางระกำโมเดล (ตั้งแต่ปี 2560) ในการรองรับน้ำ เพื่อช่วยชะลอการระบายน้ำลงสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส่งผลให้ชาวบ้านในพื้นที่เทศบาลตำบลบางระกำได้รับผลกระทบหลายด้าน ทั้งขาดรายได้ และที่อยู่อาศัยได้รับความเสียหาย ซึ่งการช่วยเหลือจากเทศบาลมีระเบียบข้อจำกัด ทำให้ไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา จึงต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเพื่อบูรณาการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

แนวทางในการแก้ไขปัญหา 1. ท้องถิ่นได้ดำเนินการถมดินเพื่อให้เป็นที่อยู่ชั่วคราวให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านที่อยู่อาศัย 2. ส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เดือดร้อน ให้เกิดความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้ เช่น ทำปลาแปรรูป / ผักลอยน้ำ และ 3. ปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบ

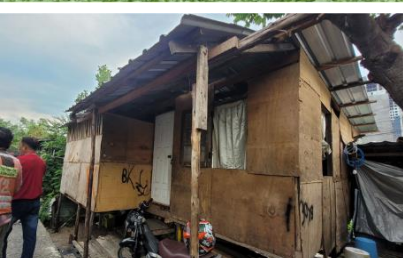
ข้อเสนอจากผู้เดือดร้อน 1. ต้องการให้มีการชดเชยรายได้ เช่น ชดเชยพื้นที่การเกษตรเป็นจำนวนไร่ หรือรายครัวเรือน 2. ให้ทางภาครัฐเก็บน้ำให้สอดคล้องกับปฏิทินเพาะปลูกของชาวบ้าน 3. ผู้เดือดร้อนบางราย ไม่ได้ต้องการย้ายไปอยู่บ้านพักชั่วคราว แต่อยากซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเดิม และต้องการวัสดุอุปกรณ์สำหรับซ่อมแซมบ้าน 4. ต้องการขอการสนับสนุนไม้ยูคา เพื่อทำสะพานไม้ สำหรับบ้านที่อยู่ใกล้ถนน 5. การส่งเสริมอาชีพ ทางชุมชนขาดทุนในการสร้างอาชีพ/รายได้ ต้องการงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน

แนวทางสนับสนุนของ พอช. คือ สนับสนุนงบประมาณโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว กรณีไฟไหม้ไร่หรือ ภัยพิบัติ และบูรณาการร่วมกับเทศบาลตำบลบางระกำ โดยผ่านกลไกสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบางระกำ ซึ่ง พอช. จะเร่งดำเนินการอนุมัติและเบิกจ่ายงบประมาณให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 20 กันยายน 2567

จังหวัดนครสวรรค์ : วันที่ 2 กันยายน 2567 ที่ผ่านมา นายวิชัย นະสุวรรณโน รองผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) นายวิริยะ แต้มแก้ว ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สถาบันฯ และคณะ ร่วมลงพื้นที่วางแผนรับมือสถานการณ์ ภัยพิบัติ น้ำท่วมภาคเหนือ ร่วมกับนายจิตตเกษมณ์ นิโรจน์ธนรัฐ นายกเทศมนตรีนครนครสวรรค์ และขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ จาก 5 อำเภอ ได้แก่ อ.เมืองนครสวรรค์ อ.ชุมแสง อ.โกรกพระ อ.ลาดยาว และ อ.พยุหะคีรี ที่เป็นพื้นที่เสี่ยงภัยในการรองรับมวลน้ำจากพื้นที่ภาคเหนือ และเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการน้ำที่แม่น้ำทั้ง 4 สายหลักจากภาคเหนือ ปิง วัง ยม น่าน ไหลมาบรรจบกันเป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา

ทั้งนี้มีการเปิดวงพูดคุยแลกเปลี่ยนสถานการณ์น้ำท่วมและบทเรียนการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมของชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา พร้อมลงสำรวจพื้นที่ชุมชนที่เป็นจุดเสี่ยงน้ำท่วม ร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนการทำงานร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนในการเตรียมความพร้อมรับมือ โดยมีกรอบทั้งการเตรียมแผนการเผชิญสถานการณ์ในระยะสั้น การช่วยเหลือด้านอาหาร การมองถึงที่อยู่อาศัยในช่วงน้ำท่วม รวมไปถึงการร่วมกันวางแผนในระยะยาวทั้งการลดความเสี่ยงการป้องกัน และการฟื้นฟูหลังน้ำลดร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่

ภาพก่อนการพัฒนา

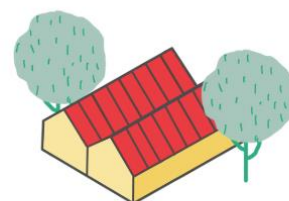
ภาพถ่ายหลังการพัฒนาโครงการ "ปทุมธานีโมเดล"

ภาพหลังการพัฒนาโครงการ "ชุมชนปอฝรั่ง"

ภาพก่อนการพัฒนา

พอช. - CODI

สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองและชนบท

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

912 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. 10240

โทร. 0 2378 8300 ต่อ 8857

E-mail : codi@codi.or.th Web site : www.codi.or.th

Facebook : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน-CODI